

గృహవైద్య చికిత్సాసాహిత్యము

254

రెండవ భాగము.

గ్రంథకర్త

మహేశ్వర మల్లయ్యగారి కుమార్తె

సూర్యనారాయణ

పల్లివారు

గొల్లపూడి వీరాస్వామి

శ్రీసీతారామా బుక్కుడిపో,

రాజమండ్రి.

—:0:—

మొదటి పూర్వ

***

శ్రీసీతారామాంజనేయ స్వామి వారి పాలనలో

ముద్రింపబడియె.

రాజమహేంద్రవరము.

కాపీరైటు రిజిస్టరు]

[వెల రు 1—0—0]

1927

వే మ న గ్రంథాలయము,
 నేలపొల్లి, కృష్ణాజిల్లా.

గ్రంథనామము.....

గ్రంథము సంబంధము.....

రెంటు.....

విభజన సంబంధము.....

గ్రంథదాత.....

.....

గ్రామము.....

టకలు.....

విభజన సంబంధము.....

గ్రంథదాత ప్రాంతము.....

.....

గ్రామము.....

విషయ సూచిక.

నెం.	విషయము.	పేజి.	నెం.	విషయము.	పేజి.
1	త్రివంగము.....	1	24	అగస్త్యకొశంబు	,,
2	భాండవకర్పూరము	,,	25	ధూపవిధి (శిశువులకు)	17
3	జోగిరసమాత్రము	2	26	పంచపల్వాలధూపము	,,
4	అగ్నిముఖమార్గము	5	27	గ్రహాలకు-ధూపము	,,
5	బూడిదగుమ్మడికాయ- లేహ్యము,,		28	దశమూలకషాయము	,,
6	మేహవ్యాధులకు-లేహ్యం	7	29	వాతజ్వరానికి గుఱుచ్యాది- కషాయము.....	18
7	మేహాలకుచికిత్స	,,	30	పిత్తజ్వర-కషాయము	,
8	సుగంధలేహ్యము	,,	31	డిటో-మరియొకవిధము	,
9	ఫిరంగ్యాదిలేహ్యము	9	32	శ్లేష్మజ్వరమునకుకషాయం,	,
10	సమస్త రోగములకు	,,	33	వాతపిత్తజ్వరహారకషాయం,	,
11	ఆనందబైరవి	10	24	శీతజ్వరకషాయము	, .
12	డిటో-మరియొకవిధము	11	35	జ్వరహారకషాయము.	,,
13	మరియొకఆనందబైరవి	,,	36	శీతజ్వరమునకు-కషాయం	19
14	ఆనంద బైరవి		37	దశావతారకషాయం	20
	ప్రకారాంతరము	12	38	సమస్తజ్వరాలకు-కషాయం,,	
15	గోదా-చోళి	13	39	,, తరుణార్క-సం	,,
16	కదళిపాకము	,,	40	విషమజ్వరాలకు-కషాయం,,	
17	వంగభస్మము	14	41	విషమజ్వరహారము	21
18	తాళకభస్మము	,,	42	తాపజ్వర-చికిత్స	,,
19	లోహభస్మము	,,	43	జ్వర-చికిత్స	,,
20	పచ్చకర్పూరముచేయు క్రమము.....	15	44	శీతజ్వరములకు- లక్ష్మీనారా యణ-రసము.	,,
21	శిలాజిత్తుభస్మము	,,	45	లంఘనములలో	
22	శృంగిభస్మము			వాంతులకు-చికిత్స	,,
	మూత్రకృచ్ఛములకు ..	,,	46	వాతపిత్తశ్లేష్మజ్వరహార కషాయం	,,
23	లోహసిందూరము	16			

47 పాణిజ్యర-చికిత్స	22నెం.	విషయము.	పేజి.
48 లగఘసముచేయతగనివారు,,		73. ఋతుశూలకు	,,
49 లక్ష్మీనారాయరసం	,,	74. సంతానానికి	,,
50 సన్నిపాతబైరవి	,,	75. కడుపుతో నుండుమనిషికినె	
51 కైన్ద్రపీరసం	23	శురువలెనీరుడిపడుచున్నందుకు	
52 అతిసారజ్వరానికివిషూచికి	,,	76. పుత్రసంతానానికి	,,
53 జన్నికిచికిత్స	,,	77. సంతానమునకుచికిత్స	30
54 క్షిటా-మరొకచికిత్స	,,	78. సంతానప్రాప్తికిచికిత్స	,,
55 దోషగుణాలకు-చికిత్స	24	79. గొడ్డుబోతుకు	,,
56 గ్రహణి-నిదానము	,,	80. కడుపులోచచ్చిన పిండము	
57 ,, లక్షణములు	,,	బైటపడుటకు	,,
58 గ్రహణి-చికిత్సలు	25	81. ఋతుశూలనిదానము	,,
59 గ్రహణులకు- అతిసారములకు		82. ముట్టునొప్పికిచికిత్స	31
చికిత్స	,,	83. గంటునొప్పికిచికిత్స	,,
60 లోకనాథరసము	26	నేత్రోరోగాలకు-	,,
61 బాలుర-అతిసారములకు	,,	84. మరీచాంజనము	
62 ఉదరరోగ-చికిత్సలు	,,	85. పెగటియందునక్షత్రములగు	
63. జలోదర చికిత్స.	27	పడుటకు	,,
64. బల్లలకు, జలోదరములకు,,		86. రేచీకటికి, కంటిపొరలకు	32
65. కడుపులోనిబిళ్ళలకు	,,	చికిత్స	
66. కడుపులోనిబల్లలకు	,,	87. నయనామృతము-సర్వనేత్ర	
67. శూలలకు	28	రోగాలకు	,,
68. కడుపునొప్పికి	,,	88. నోటినుగ్గంధమునకుచికిత్స,,	
69. పరిణామశూలకు	,,	89. త్రిదోషహర అభయాదివ	
70. శూలలకుచికిత్స	,,	టుకములు-	,,
71. గంటునొప్పికి	,,	90 గుల్మాలు, వాతాలు, మల	
72. ముట్టయిసప్పుడు వచ్చుకడు		బద్దాలకు	33
పునొప్పికి.	29	91. విరేచనములు, వాంతులకు,,	

నెం	పేజీ నెం.	విషయము.	పేజీ.
92. వాంతికి చికిత్సలు	34	118. ఉబ్బుకామెల్లకు చికిత్స	,,
93. మేహించిరక్తము నలెవిరేచ		119. చిన్నపిల్లలకామెల్లకు	,,
సమగుచుండినందుకు చికిత్స,,		120 కలికము	,,
94. భేదికూనె (పిల్లలకు)	,,	121 అదృశ్యము	,,
95. భేదికి చికిత్స	,,	122 కళ్ళకలకలకు	,,
96. చిన్నపిల్లలవిరేచ నములకు	35	123 కంటిదృష్టికి అంజనము	40
97. బాలసంజీవిసీచూర్ణము	,,	124 కలికము	,,
98. కస్తూరిమాత్రాలు.	,,	125 కంటికి కాటుక నూనె	,,
99. బాలసంజీవిసీమాత్రాలు	,,	126 కంఠకలిగినందుకు	41
100. శిశువులకు ఉబ్బసములకు	36	127 కనుబొమ్మ నొప్పికి	,,
101. దగ్గు-ఉబ్బసమునకు	,,	128 కాకిసొమ్మలకు	,,
102. ఉబ్బసపుదగ్గుకు	,,	129 పీసరదిగినందుకు చికిత్స	,,
103. అన్నిదగ్గులకు	,,	130 మూత్ర కృచ్ఛమునకు	,,
104. దగ్గుకు చికిత్స.	37	131 శిశురక్షణి	42
105. నెత్తురుదగ్గు-రక్తకోశ	,,	132 గుదభ్రంశ చివారిణి	,,
106. నీళ్ళివిరేచనాలుకట్టుటకు	,,	133 గంఢూషణము	,,
107. త్రిదోషహరచికిత్స	,,	134 నోరుఇగురుకు— జిహ్వదోష	
108. గవదబిళ్ళలకు చికిత్స	,,	మునకు	,,
109. ఉడుకుసప్పికి చికిత్స	38	135 జిహ్వదోషాలకు	43
110. గోర్చుట్టుకు	,,	136 నాటుక ముళ్ళుగా నున్నం	
111. తలమీది కురుపులకు	,,	దుకు	,,
112. చనుకుదురుకు	,,	137 “ఫణ,,దంతచూర్ణము	,,
113. కర్ణశూలలకు చికిత్స	,,	138 పక్షవాతమునకు ,లకాన్,	,,
114. చెవిలోచీముకారుచున్న	,,	139 టపక్ జూన్ కేశాలంకార్	,,
115. చెవిలోనికురుపులకు	,,	140 అగ్ని మాంద్యము	
116. శరీరపుష్టికి	39	నకుచికిత్స	44
117 స్థూలరోగచికిత్స	,,	141 చింతామణి రసము	,,

142 అగ్నిదీపనము నకు	,,	165 డిటో	,,
143 దీపనమునకు	5	166 పాముకాటునకు చికిత్స	,,
144 క్షీరషట్పల ఘృతము	4	167 సర్వసర్పవిషహరము	50
145 యిరుకులకు—బెణుకులకు	,,	168 సర్పవిషనివారణము	,,
146 బెణుకులకు	,,	169 సర్పదష్టుడనియెరుగుటకు	,,
147 దంతవ్యాధులకు చికిత్స	,,	170 సర్పదష్టముచనకు దుష్టుచ	,,
148 చిగురువాపు చికిత్స	,,	క్షత్రాలు	,,
149 పుష్పిపంటికి చికిత్సలు	46	171 వెట్టికుక్కనక్కకరచిన	,,
150 దంతమాదలకు	,,	172 తేలుకాటునకు	,,
151 పుష్పి—దంతమాదలకు	,,	173 వృశ్చిక దష్టము నకుచి	,,
152 దంతముల నుండి రక్తము	,,	కిత్స.	,,
స్రవించుచుండిన	,,	174 నక్కవెట్టికుక్కకర చిన	51
153 దంతములందలిక్రిములకు	47	175 కుక్కకాటునకు	,,
154 వాపు, కదలుట, పోటు,	,,	176 యెలుకకాటునకు	,,
రక్తస్రావములకు	,,	177 డిటోచికిత్స	,,
155 దంతములు గట్టిపడుటకు	,,	178 జెట్టివిషముచకు	52
156 కదలుచుండు దంతములు	,,	179 తాటిజెట్టికి	,,
గట్టిపడుటకు	,,	180 విషహారాంజనము	,,
157 కేశవర్ధని	,,	181 తామరకు	,,
158 పులిపిరి ఊడిపోవుటకు	,,	182 క్లాస్చేతులుపగుళ్ళకు	,,
159 మేదోవర్ధనిచూర్ణము	,,	183 అరిక్లాస్చుమంటలు నొప్పలకు	53
160 మొలగజ్జికి	48	184 కీలు ముడికినొప్పలకు - వాపు	,,
161 గజ్జకురువులకు చికిత్స	,,	లకు	,,
162 సమస్తచర్మరోగాలకు	49	185 స్త్రీజననమా; పురుషజన	,,
163 చెవిడికి	,,	నమా	,,
164 సమస్తమైన విషాలకు	5	186 గర్భణివర్జింపవలసినవి	54
రోగ్గుటకాది కల్పము	,,	187 శిశువులకురక్షాధూపం	,,
	,,	188 సూతికారోగనిదానం	,,

నెం.	విషయము .	పేజి.	నెం.	విషయము	పేజి.
189	సూతికకడుపునెప్పికిచికిత్స	55	211	తెల్లచీరె ప్రదర్శనము	
190	సూతికరోగితలకుపట్టు	56		లకు చికిత్స	,,
191	నెలలునిండి ప్రసవించేకున్న		212	యోనిశూలకు చికిత్స	,,
	చికిత్స	,,	213	యోనిశూల లేపనము	62
192	సుఖప్రసవమునకు	,,	214	గర్భపాతమునకు చికిత్సలు	,,
193	మరొక విధము	,,	215	గుట్టానికి కడుపునొప్పికి	,,
194	శీఘ్రప్రసవా	,,	216	శుక్లనష్టము హేతువు	,,
195	సూతికా భరణం	,,	217	శుక్లనష్టమునకు పాయనం	63
196	స్తన్యవృద్ధికి	57	218	ఇంద్రియపుష్టికి	
197	కుసుమరొగము	,,		టపకర్ జాను	,,
198	కుసుమరొగ లక్షణములు	58	219	ఇంద్రియస్థలము	,,
199	కుసుమరొగ చికిత్సలు	,,	220	మేహానికి వీర్యవృద్ధికి	,,
200	కుసుమ, సుద్దకట్టు		221	సకల రొగములకు ఏక	
	కాశీరొగములకు	,,		మూలికాయోగము	64
201	తెలుపు, చురుకు, మేహ		222	మధుమేహానికి ఇచ్ఛాపత్యం	
	రోగాలకు	,,	223	శుక్ల మేహమునకు	,,
202	సుద్దకట్టుకు	59	224	మధుమేహ చికిత్స	,,
203	స్త్రీబట్టంటు గుణానికి	,,	225	శుక్ల మేహమునకు	,,
204	సుద్దకట్టుకు	,,	226	శుక్ల మేహకుగారం	65
205	చీరవ్యాధికి చికిత్స	,,	227	శుక్లవృద్ధికి	,,
206	బట్టంటుగుణాలకు		228	ధాతువృద్ధికి	,,
	అనుభవం	60	229	వీర్యవృద్ధికి	,,
207	అంటుగుణాలకు	,,	230	స్వప్నస్కలనమునకు	
208	అంటుగుణాలకు అనుభవం	61		శుక్ల మేహమునకు	,,
209	అస్థిసాగ్ర నిదానము	,,	231	తలపోటుకు పంచాంగ	
210	అస్థిసాగ్రమునకు			చూర్ణము	66
	చికిత్స	,,	232	ధాతుపుష్టికి లేహ్యం	,,

నెం.	విషయము	పేజీ.	నెం.	విషయము	పేజీ.
233	తిమిరువా.యువులకు	67	255	రక్తమూలమునకు	
234	వాతపు నొప్పిలకు			చికిత్సలు	73
	చికిత్స	,,	256	మూలవ్యాధికి చికిత్సలు	74
235	వాయువులకు	,,	257	రక్తమూలమునకు రక్తము	
236	మరొక విధము	68		కట్టడానికి విరోచనాలకు	
237	పేగువాతమునకు	,,		గ్రహణికి రక్తవిరోచనాలకు	,,
238	చచ్చువాయువులకు	,,	258	వాతసంబంధ అర్మోరోగ	
239	పార్శ్వపునొప్పికి	,,		మునకు చికిత్స	
240	మూత్రము జారీఅగుటకు	,,	259	మరీచాదిచూర్నం	75
241	నీరుడు రాకున్నందుకు	69	260	మూలములూడిపడి	
242	నీరుడిబందుకు	,,		పోవుటకు	,,
243	మూత్రముబంధించిన	,,	261	డియా ధూపము	,,
244	అతిమూత్రమునకు	,,	262	అసలములో చురుకు	
245	శూలపుంజకు	,,		రక్తముపడుటకు చికిత్స	,,
246	మూర్ఛలకు చికిత్సలు	,,	263	సిలకలూడిపడుటకు	
247	సంగీతవాటసులకు ఆస్త్రికా			చికిత్స	76
	దిచూర్నము	70	264	మూలవ్యాధికి తేనెనము	,,
248	కిన్నరగంధర్వులపై		265	డియా పొగవేసేకృమం	,,
	సాడుటకు	,,	266	మూలవ్యాధిపట్టు	,,
249	సారస్వత చూర్నము	71	267	మూలశంకకు తేనెనము	77
250	మూలశంక (అర్మోరోగము)		268	మూలశంకకు పత్యకరములు	,,
251	మూలశంకకు చికిత్సలు	72	269	అపత్యములు	,,
252	మూలశంకకు ఘాస		270	బిష్కరోగనిదానము	,,
	కృమము	,,	271	బిష్కరోగములకుపద్యములు	78
253	మూలశంకకు కట్టు	,,	272	బిష్కరోగములకుపద్యము	,,
254	పిత్తసంబంధ మూల		273	అక్షకట్టలక్షణములు	,
	వ్యాధికిదుత్తూగాదిచూర్నము	,,	274	బిష్కలకు సాలాస్త్రాలు	,

నెం	విషయం	పేజీ	నెం	విషయం	పేజీ
275	బిళ్ళలకుక్క	79	295	అన్ని సవాయిలకు	,,
276	బిళ్ళలకుకోతపాలాస్త్రి	80	296	సవాయిరోగములకుచికిత్స	,,
277	కోతకు మానుటకు హరించు		297	యింగిలీక మైనం	86
	టకుమలామాలు	,,	298	కొరుకుసవాయిచికిత్స	,,
278	బిళ్ళలకుకోతమలామాలు	,,	299	సవాయిపుండ్లకుమలామా	,,
279	బిళ్ళలుకాగిహరించుటకు		300	సవాయిపుండ్లకులేపు	87
	పసల్లి	,,	301	సవాయిరోగములు, మేహ	
280	బిళ్ళలకుఅడ్డగట్టలకుబొషధ			పొడలుదద్దులుపైత్యపుమ	,,
	ములు	81		చ్చలుమొదలగువాటికిచికిత్స	,,
281	వరిబీజము (అండవృద్ధి)	,,	302	సుఖజాతులన్నిటికిచికిత్స	,,
282	వరిబీజమునకుపట్టు	82	303	శగసంకటమునకుచికిత్స	88
283	వరిబీజమునకొషధము	,,		చికిత్సలు	
284	అండవృద్ధికివకోటాచుట్లు	,,		2	,,
285	రణాలకుచికిత్సలు	,,		3	,,
286	పాలాస్త్రిచేసిక్రమము	,,		4	,,
287	భగందరము	83		5	89
288	భగందరరోగములకుచికి			6	,,
	త్సలు	,,		7	,,
289	భగందరమునకు విడంగా			8	,,
	దిపటుకములు	,,		9	,,
290	భగందరమునకువర్తి	84		10	90
291	గండమాలలకుచికిత్స	,,		11	,,
292	గండమాలలు బిళ్ళలుగాని			12	,,
	గొంతుక మొదలుకొనిమెడ			13	,,
	లనరకుబయలుదేసినవాటికి			14	,,
	చికిత్సలు	,,		15	91
293	సవాయిరోగములకుచికిత్స	,,		16	,,
294	పాతసవాయిలకుచికిత్స	85			

నెం	విషయం	పేజీ	నెం	విషయం	పేజీ
17	చికిత్స	„	9	చికిత్స	„
18	చికిత్స	„	10	చికిత్స	„
19	చికిత్స	„	11	చికిత్స	97
20	చికిత్స	„	12	చికిత్స	„
21	చికిత్స	92	13	చికిత్స	„
22	చికిత్స	„	14	చికిత్స	„
23	చికిత్స	„	15	చికిత్స	„
24	చికిత్స	„	16	చికిత్స	„
25	చికిత్స	93	17	చికిత్స	98
26	చికిత్స	„	18	చికిత్స	„
27	చికిత్స	„	19	చికిత్స	„
28	చికిత్స	„	305	పచ్చశగకు చికిత్సలు	„
29	చికిత్స	94	2	చికిత్స	„
30	చికిత్స	„	3	చికిత్స	99
31	చికిత్స	„	4	చికిత్స	„
32	చికిత్స	„	5	చికిత్స	„
33	చికిత్స	„	6	చికిత్స	„
34	చికిత్స	„	7	చికిత్స	„
35	చికిత్స	95	8	చికిత్స	„
304	తెల్లశగకు చికిత్స	„	9	చికిత్స	100
2	చికిత్స	„	10	చికిత్స	„
3	చికిత్స	„	11	చికిత్స	„
4	చికిత్స	„	12	చికిత్స	„
5	చికిత్స	96	13	పాతశగలకు	„
6	చికిత్స	„	14	చికిత్స	101
7	చికిత్స	„	15	„	„
8	చికిత్స	„	16	„	„

నెం	విషయం	పేజీ	నెం	విషయం	పేజీ
17	,,	102	,,	,,	107
18	,,	,,	,,	,,	,,
19	,,	,,	,,	మరిన్ని	,,
20	,,	,,	,,	,,	,,
21	చికిత్స అనుభవం	103	,,	,,	108
22	,,	,,	,,	,,	,,
306	యెఱ్ఱశగలు	,,	308	అన్ని శగలకు	,,
2	,,	,,	309	దుస్సాధ్యమగు అన్ని శగలకు	,,
3	,,	,,	310	సమస్త శగలకు	109
4	,,	104	311	మూత్రము జారీ అగుటకు,	,,
5	,,	,,	,,	మరొకవిధము	,,
6	,,	,,	312	నీరుడిమంటకు	,,
307	త్రివిధశగలగు	,,	313	శగరొగ ప్రారంభమునకు,,	,,
,,	మరొక విధము	105	314	అన్ని శగలకు	110
,,	,,	,,	,,	మరొకవిధము	,,
,,	,,	,,	315	పాతశగలకు	,,
,,	,,	,,	316	త్రివిధశగలు తారము	,,
,,	,,	,,	2	మరొక విధము	111
,,	,,	106	3	చికిత్స	,,
,,	,,	,,	4	నాలుగుజాతుల శగలకు	,,
,,	,,	,,	5	చికిత్స	,,
,,	,,	,,	6	,,	,,

స ర్వ స్వా మ్య స ం క లి త ము లు

ప్ర కా శ కు ని వి.

స ం పూ ర్ణ ము.

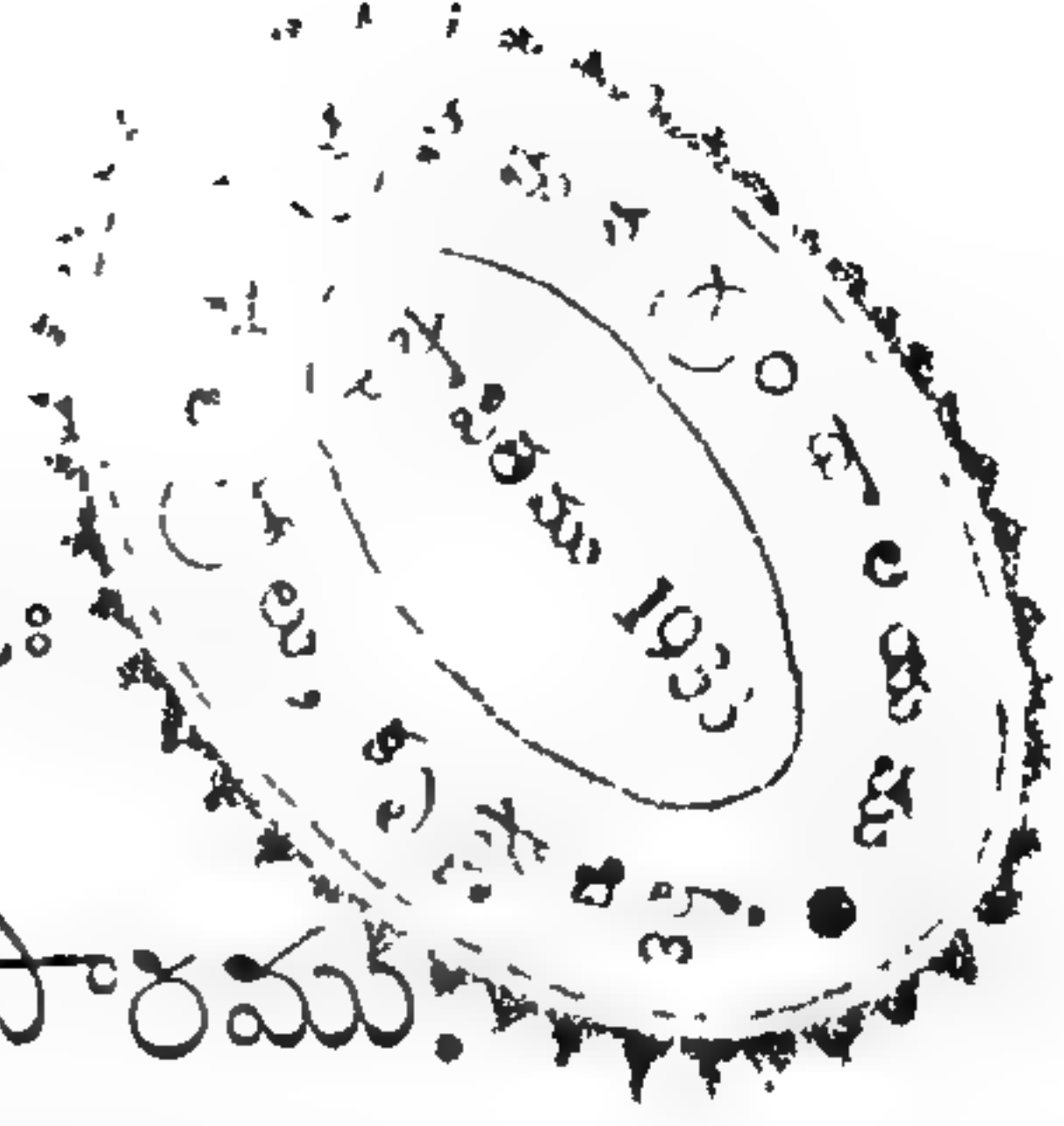
స ర్వ స్వా మ్య స ం క లి త ము లు
ప్ర కా శ కు ని వి.

1980

శుభమస్తు.
శ్రీధన్వంతరయేనమః

గృహవైద్యచికిత్సాసారము.

రెండవభాగము

1 త్రినంగము.

నాగము, వంగము, నీసము, ఈ మూడు సమభాగములుగా చూర్ణముచేసి దాకలోవేస్తేది. ముక్తి పూడల రసముతోను, ఆనూడల కట్టుతోను, కలిపితే నల్లగా చూర్ణమగును. ఆచూర్ణమును కల్వము మీద ఆరసముతోనే మర్దించి అయిదు పుటములు వేయవలెను.

ఉబ్బసానకు వెన్న, నెయ్యి, పంచదారవీటి అనుపానములతో యియ్యవలెను. మరెన్ని మేహాలకున్ను, కాళ్ళువగిలినవారికిన్ని, గండ మాల లకు శగలకు ఇయ్యవచ్చును. గురిగింజప్రమాణము రెండు పూటలు యిచ్చేది. ఇచ్ఛాపత్యము.

2 ఛాందన కర్పూరము.

ఇంగిలీకము 3 తులాలు రసకర్పూరము $\frac{1}{2}$ సవ్వీరం 3 పావు తులాలు, ఉప్పు వకశేరుక్రింద ఒకశేరు మీద పోయవలయును. ఒక కుండలో యెనిమిది జామలు ఒకే జాతి కట్టలతో అనగా వేపకట్టల తో నండవలయును.

3 జోగిరస మాత్రాలు

నాభి, గంధకం, తాళకము వెలిగారము పైంధవలవణము గౌరీపాషాణము ఉత్తరేణిబియ్యము త్రిఫలములు త్రికటుకములు వీటి నిసమభాగాలుకూర్చి వీటియెత్తున శుద్ధిచేసిన నేపాళాలు వేసి గుంట కన్నాకురసాన నాలుగు జాములు మద్దించేది. నిమ్మపండ్లరసాన నాలుగుజాములు మద్దించేది అనంతరము మినుపగింజప్రమాణము మాత్రాలుచేసి కరాటాన జాగ్రత్తపరచి యుంచుకొనేది.

—♦ అనుపానములు నగైరా —

స్త్రీలకు పిశాచములు పట్టినవారికి నాభి స్థానమందు పొగవేసేది. గర్భము నిలిచేటందుకు పుత్రప్రజ్ఞవి కాయలవిష్టుల చూర్ణముతో ఇచ్చేది. బహుమూత్రాసకు సుగంధిపాలవేరు గంధముతో ఇచ్చేది. శీతజ్వరాలకు అల్లపురసముతోను ద్వంద్వ రోగాలకు ధనియాల చూర్ణముతో నయినను వస చూర్ణముతో నయినను ఇచ్చేది అధిక జ్వరాలకు చక్కెరతో యిచ్చేది. అధిక దాహానికి జీలకఱ్ఱచూర్ణముతోడను దగ్గునకు త్రిఫలాలచూర్ణముతోడను యిచ్చేది అరికాళ్ళు అరచేతులు కొమ్ము మంటలకు పచ్చి భంగులకు (గంజాయి ఆకు) రసముతో ఇచ్చేది. మేహాలకు వావిలాకు రసముతో ఇచ్చేది. పైత్యాలకు నిమ్మపండ్లరసము అనుపానముతోడను పైత్యజ్వరాలకు నిమ్మపండ్లరసముతోడను వాత జ్వరాలకు నెల్లికాయల రసముతోడను గ్రహణికి ఆచునెయ్యిలోడను వాంతులకు ఆముదముతోడను యిచ్చేది. ఉశిరికకాయ పప్పుతో ఇచ్చిన జ్వరాలు మానును పాముకరచినవారికి రెండుమాత్రాలు పొడిచేసి కరచిన చోటరాచి అక్కడ నుంచేది లోపలికి తుమ్మాకు రసముతోటి యియ్యవలెను. వెలు

పరమునకు అల్లపు రసముతో నిచ్చిన తగ్గును. అదురు వాయువులకు ఆవునేతితో అనుపానము ఉబ్బసాలకు త్రిఫలకషాయముతో ఇచ్చేది. ఉష్ణజ్వరాలకు మంచినీటితో ఇచ్చేది. వీర్యవృద్ధికి తాంబూలముతో సేవించనిచ్చేది. తేనె అనుపానముతో నిచ్చిన శరీరమునకు మంచిబలముచేయును. గొంతు మందమునకు త్రికటుకములు పొడిచేసి రెండు మాత్రలు ఆ పొడితో గూడనూరి కలిపి యిచ్చేది. క్షణమూలానికి తేనెతో యిచ్చేది, అజీర్ణములకు పెరుగుతో యిచ్చేది. కాకరాకు పసరుతోనిచ్చిన వాతశూలలుమానును. చత్వారము గలవారికి వ్రగింజనూంఠ తీసికొని మంచినీళ్ళతో అరగ గీసి కంటికి వేసేది. మూల వ్యాధిగలవారికి జాజికాయను చూర్ణముచేసి ఆచూర్ణముతో లోపలికి యిచ్చేది. దొండాకు రసముతోనిచ్చిన వీర్యవృద్ధికలుగును. పండ్లనొప్పలు గలవారు ఈమాత్ర పొడిచేసి రుద్దవలెను. మేహ పైత్యాలకు గుంటకన్నాకురసముతో యియ్యవలెను. గుంటకన్నాకు రసముతోడనే శరీరము నొప్పలుకలవారికి యియ్యవచ్చును. కంష్ఠ యెరుపులు అజీర్ణమునకు దురదవాయువులకు ఆవునేతితో యియ్యవలెను అతి సారములకు తుంగడ్డల రసముతో యియ్యవలెను. గచ్చాకురసముతో శూలలకున్న తేనెతో దీపనమునకున్న నీరుకట్టినకు పుల్లరసతోనుదానిమ్మన్న పిత్తానకు జీలకఱ్ఱకషాయము తోడను పురాణ జ్వరాలకు ధనియాల కషాయముతోడను శొంఠి కషాయము తోడను యిచ్చేది. తేలు కుట్టినవారికి కుట్టినచోట పొడిచేసి వెట్టేది. ద్వంద్వ జ్వరాలకు మజ్జిగతో యిచ్చేది. అల్లపురసముతో దంతవాయువులకు వాలిలాకు రసముతో యాయలకును మేకసాలతో కేచీకటికని భేది బెల్లముతోడను కొమ్ములో మంటకు నెల్లకాయల రసముతోడను

పురుగుకాటునకు ఆవునేతితోడను. జన్నికీ వావము తోటిన్ని పాండువులకు నిమ్మపంటిరసముతోటిన్ని కన్నులు మంటలకు మంగాకు రసముతోడను. (కంటికి వేసేది.) గుల్మానికి నీటితోయిచ్చేది. మలము కట్టేటందుకు జాజికాయతోడను అసలు త్రాచుసాము కరిచినవారికి గాని మరేపామైకరచినవారికి గాని నెయ్యి పెల్లుప్పతోటిన్ని పిండి దొండాకు రసము తోటిన్ని యిచ్చేది. విమనని జ్వరాలకు రెండుదినముల కొకసారి వాముతోటి యియ్యవలెను. విమనని జ్వరము విడుచును. ఆరాత్రి శొంఠి కాషాయము తోను యియ్యవలెను. గుల్మాలకు ఇంగువ త్రిఫలకషాయము తోడను శోఫలకు అల్లపు రసము ఉశిరికపప్ప అనుచాచము తోడను యిచ్చేది. పాండువులకు మేహదులకును కామిణి రోగములకుచాత చిట్టము కషాయముతో యిచ్చేది. దుష్టరోగములకు గచ్చసప్పన్ను తగిరెళ విత్తులున్ను చూర్ణం చేసి ఆచూర్ణము అనుపానముగా బెప్పియిచ్చేది. ద్వంద్వరోగములకు చంద్రచక్క కషాయముతో ఇయ్యవలెను. కడుపు కుట్టునకు శొంఠి కషాయముతో యియ్య వలెను. లేదా వాము రముతోగానియియ్యవచ్చును. గజ్జగలవారు నేతితో రంగరించి లేపనముచేసేది. రక్తకాసానికి అల్లంరసమును తేనె యున్ను కలిపి యిచ్చిన మానును. ఈప్రకారముగా రోగమును తెలిసికొని ఆయా రోగములు గలవారికి అనుపానవిశేషములతో నియ్య వలెను. ఇచ్ఛాపత్యము.

అగ్నిముఖచూర్ణము

ఇది అజీర్తి, పురాణజ్వరాలు, ఉదావర్తము, గ్రహణి, స్త్రీ హేమాదరము, ఎక్కువైన కడుపుబ్బు, శ్వాసకాసము, మగిన్ని రొమ్ము పొదికడుపు, బొడ్డు, కోష్ఠము, (పేగు) మొదలయిన వాటియందు వాతశిత్తాదులకలయిక వలనపుట్టిన రోగాలు అగ్నిమాంద్యము మున్నగు వానిమీద చక్కగా నడుచును. తినినవస్తువులన్నియును, నానావిధములగు అన్నములను (అనగా రూక్షనుకలుగ చేయునట్టివి మొదలగు నవి) భుజించిన వెంటనే భస్మపటల మగుటలచేయుటలో పెట్టెనది పేరు.

చేసేకర్మము.

చిత్రమూలము, అతివన, చంగల్వోష్టు, ఇంగువ, సావర్చలవణము, నన, పిప్పళ్ళు, పుష్కరమూలము, మెట్టతామరదుంప, గంటిభారంగి, శొంఠి, యనతొరము, వాయువిడంగాలు, మిర్యాలు, మోది, గజపిప్పళ్ళు ఈదినుస్సులను భాగాలుతీసి దంచి చూర్ణించి, ఆ చూర్ణమునకు సమముగా కరక్కాయల చూర్ణమునుచేర్చి ప్రాతఃకాలములందు చన్నీటితోగాని వేడినీటితోగాని, శొంఠిరసానగాని, ఆవు నేతితోగాని రెండుమాడలయెత్తు సేవింపవలెను. (పుష్కరమూలము దొరకనియెడల నేలములకవేళ్ళుపయోగింపవచ్చును.)

బూడిద గుమ్మడికాయ లేహ్యము.

ఈలేహ్యము సేవించిన కుసుమరోగము, బట్టంటురోగము, రక్తపైత్యము, మేహజ్వరములు, స్వరభంగము, క్షయ, మేహకారకాలు, చీరెరోగాలు మొదలగు వాటినిన్నిటిని పోగొట్టును. మంచిబలము, ఆరోగ్యము, తేజస్సు, మంచినంతానము, కలిగించును. ఆయుస్సును పెంపొందించును. పథ్యము అవసరము లేకనే సేవింపవచ్చును.

చేసేవిధము.

ముదిరినటువంటిబూడిదగుమ్మడికాయలోనుండుగింజలనుగుంజును, పై పెచ్చునున్న యెత్తివేసి మిగిలినదానిని చిన్న చిన్న సన్నము క్కలుగా తరిగి, ఆముక్కలనొక పాత్రలోనుంచవలెను. అర్థ కేరసీరు ఆపాత్రలోపోసి పొయిమిదబెట్టి సూక్ష్మాగ్నితో (సన్ననిమంట) ఉను కబెట్టి చల్లారనిచ్చి సిదపదాని రసమువేరొక పాత్రలో పిండిబాగాపిడిచి ఆముక్కలను వేరేగాజాగ్రిత పెట్టేది. ఆరసములో కవీశెడు పటి కీబెల్లము చూర్ణముచేసి పోసేది. అంతట నాపాత్రను ప్రియ్యిమి బెట్టి లేహ్యపాకముగాచేది. పాకముసట్టేచట్టుడు పై నడిచి పెట్టియుంచినముక్కలను కళాయిలోకొంచెమావునెయ్యి పోసి అందులోదోరగావేసి, ఆలేహ్యపాకములో పడవేసేది. చక్కగాకలియబెట్టుచుందిడే. దించుకోబోవుచప్పుడు ఈక్రిందచెప్పినవస్తువులుపాదులుపోసి బాగాకలియబెట్టి, అందులో ఆవునెయ్యి పాపుశేరు, మంచితేనెపాపుశేరు, పోసికలియబెట్టి దింపుకొని జూడిలోగాని, కుండలోగాని జాగ్రిత పెట్టి మంచిమూతవేసి పై సగుడ్డ చుట్టి భద్రపరుచుకోనేది. పూటకు తులము మోతాదు చొప్పున సేవింపవచ్చును. అట్లు 40 దినాలు సేవించినపై న వివరించిన రోగములన్నియు పటాపంచలై పోవును.

దేశవాళి శౌంతిచూర్ణము ౫ తులాలు

జీలకర్ర	౫	”
దోరగావేయించినదనియ్యాలపొడి		”
దాచినచెక్కచూర్ణము	౫	”
ఆకుపత్రికముచూర్ణము	౫	”
యాలక్కాయలలోనిగింజలచూర్ణం	౫	”
మిర్యాలుచూర్ణము	౫	”
తవాక్షరీ	౫	”

గృహవైద్య చికిత్సాసారము

చలవమిర్యాలు

౫

”

చూర్ణించినకుంకుమపువ్వు

౨ తులము

6 మేహవ్యాధులకులేహ్యము.

తంగేడుపట్ట చూర్ణము ౧ శేరు, కల్ నార అర్ధపావు, జీలకర్ర అర్ధపావుశేరు, పాలసుగంధి పావుశేరు, పెన్నేరుగడ్డ పావుశేరు, పిరంగిచెక్కపావుశేరు, మిర్యాలుపావుశేరు, తోకమిర్యాలుపావుశేరు, శొంఠిపావుశేరు, కటకరోహిణి అర్ధపావుశేరు, జాజికాయలునాలుగు, జాపతి ౧ జాజికాయలంయయెత్తు, కుంకుమపువ్వు అర్ధవరహాయెత్తు, లవంగాలు ౧ తులము, సచ్చకర్పూరము అర్ధవరహాయెత్తు, ఈఅన్నిటికిన్ని సమము చక్కెర, ఆననెయ్యి పాకంగా లేహా చేసి పాత స్నాయంకాలములయంపు తులముప్రమాణంగాను సేవించేది. ఇచ్ఛాసధ్యము. నెయి విశేషముగా తగులుచుండవలెను. శూద్రాదులు మేకమాంసము, గోధుమకొట్టి తినవచ్చును.

మరిన్ని గోరోజనము కాలువరహాయెత్తు, కర్పూరికాలువరహాయెత్తు, తాళిసపత్రి, నాగకేసరాలు, నల్లజీలకర్ర, ఈదినుసులు అయిదున్ను సూరి పొంగించి అందులో వేయవచ్చును.

7 మేహాలకుచికిత్స

యిసందారి ఆకుపసరున్ను, తెల్లగడ్డలు (అనగా తెల్లనీరుల్లి) నాలుగుపాయలు, నాలుగుమియూలు ఇవికలియనూరు కొన్నిపై పసరులో కలుపుకొని, పసరుకు సరిగా మంచిమానెకలిపి ౩ పొద్దుటిపూటలు సేవించేది. పత్యము చప్పిడి. ఆమీద పులుసులేకుండా కందిపప్పు యిచ్చేది.

8 సుగంధి లేహ్యము.

[సమస్తసుఖిరోగములకు, మేహరోగాలకు.]

సుగంధి తు ౩౦ పెన్నేరుగడ్డ ౩౦ ఫిరంగిచెక్క ౮౦, యర్రజా

గ, కారాముదపుదుంప, అనాసదుంప, ముత్తవపులగము (చిట్టాముద
పుచెట్టు) తెల్లగన్నేరు, తెల్లబాడిద, పర్వాటకము, మయూరశిఖి, పూ
డుగువేళ్లు, విష్ణుకాంతి, గోరంతవేరు, సాంబ్రానిచెక్క, ఆలతెగడ,
నేలగుమ్మడి, బొమ్మవేరు, తెల్లదంతిని, చిత్రమూలము, భటామాంసి
దుంపపసుపు, కొయ్యపీత, యిటముంగిచెక్క, పుల్లమండగెడ్డ, తిప్ప
తీగి, నేలఉసిరిక, ఆదొండవేరు, కన్యమామిడి, కన్యవేప, పుట్టనందర,
నేలముగ, వాకుడు, ములగ, బరణికెచెక్క, గంధంపొట్టు, జలకర్ర
గంటుభారంగి, జాజికాయ, దాల్చినచెక్క కరక్కాయపువ్వులు విష్ణు
మడుకంజాపతి, యాలక్కాయ తెచ్చినలిచినేసి
సగింజలు, లవంగాలు, శొంఠి, మిరియాలు, పిప్పలు, వట్టివేళ్ళు, పిప్ప
లికట్టి, పుళిరికాయలు, కరక్కాయలు, తాడికాయలు, గొబ్బివిత్తనా
లు, యవతొరము, సద్యతొరము, ధనియాలు, చంగల్వకోష్ఠు, తుం
గముస్తలు, తెల్లజిల్లేమచెక్క, వరగోగు, పురుషరత్నం. సాలామిశ్రి
సపేద్మిశ్రి, నేలతాడి, కన్నెకోమలి, నేలగుమ్మడి, చిట్టిగారం,
(భూచక్రి) వాయుడదంగాలు, తక్కోలాలు, కురాసానివాము, ఆకుప
త్రికం, తానిసిపత్రికం, దుంపరాష్ట్రము, సన్నరాష్ట్రము, నల్లజలకర్ర,
తవాక్షీరి, పిల్లితేగలు, నల్లపుప్పి, గుంటగలగర, నమలిచెక్క, సునా
ముఖి, యాడినుస్సులు చేర్చి లేహ్యముచేసి సేవింపవలెను. సమస్త
రోగములమీద నడిపించవచ్చును. ఇచ్ఛాపత్యము నేతి మజ్జిగలుతగు
లుచుండవలెను మరన్ని పై చెప్పబడిన వస్తువులు వస్తువు 1 కి తులము
ప్రమాణము చొప్పునవేసేది. ఇంక పంచదార రెండువీశెలన్నర, ఆ
పునెయ్యిశేరుంబావు, తేనెవకతవ్వెడు, ఇవిలేహ్యముచేసియిచ్చినసమ
స్తమైనసుఖసంకటములు, మేహరోగాలు మొదలైన వ్యాధులు, గుణ
మకాను.

9 ఫిరంగ్యాదిలేహ్యము.

ఫిరంగిచెక్క 30 తులాలు, శొంఠి, పిప్పళ్ళు, మిరియాలు, కరక్కాయలు, తాడికాయలు, ఉశిరికకాయ, తెల్లజీలకర్ర, నల్లజీలకర్ర సునాముఖి, విష్ణుమధుకం, చంగల్వోష్ట, తవాక్షీరి, కబాబుచిన్ని, ఆకుపత్రికం, తాళిసుపత్రికం, లవంగాలు, యాలకులు (యాలకాయలు తెచ్చివలిచినగింజలె ఉపయోగించవలెను.) జాజికాయ, జాపత్రి, దాల్చినచక్క, నేలతాడి, కన్నెకొమలి, భూచక్రిగడ్డ, నేలగుమ్మడి, గ్రంధితగరము, ఆణబ, నల్లపుప్పి, రేణుకులు, తక్కిలపుబుడ్లు, పిల్లిపీచర, చవ్యము, అడ్డసరము, తెల్లజిల్లేడుచక్క. కోరిశపాల, తుంగముస్తలు, విలాతిగొబ్బివిత్తులు, పల్లెరుకాయలు, రససింధూరము, అభ్రకము, వంగము, సైంధవలవణము, కుంజివాము, కుసానివాము, వాము, అజామోదమువాము, మాపల్, ఈవస్తువులు తులముప్రమాణము, పంచదార వకవీశెడు, నెయ్యితవ్వెడు, తేనెసోలెడు, పోసి లేహసాకంగావండి దించుకొని నేవించేది.

—౧—

10. సమస్తరోగములకు

నేలతంగేడు సమూలం తెచ్చి బాగాదగిచి వస్త్రప్రభాశితం చేసి ఒక ముంతలోనైచి యుంచుకోవలెను. మూడునవటాకులు మెత్తుచొప్పన 40 దిసములు పుచ్చుకొనవలెను. ఈక్రిందచెప్పబోవు అనుపానవిశేషములతో పుచ్చుకొనిన ఏరోగమయినను మానును. అనుపానము. మేకపాలతో కడుపుసంబంధమైన వ్యాధులకు పంచదారతో చెముడునకు ఇవ్వవలెను ఒంటిపాలతో నపుంసకుడు పుచ్చుకొనిన ఏక్కడలేని మగతనముకలుగును. యిప్పసాలుతోను బాదంతకు రసముతోడను పేవించిన దివ్యమైన తేజస్సుకలుగును. గుంటకన్నాకురసముతోనేనించిన తెల్లనివెంట్రుకలు నల్లబడును. నేరేడుపండురసాన పెట్టుమందులు ఊడిక్రిందపడిపోవును. వాయువు నొప్పులుగలవారు గురిగి

జల రసము అనుపానముతోను పల్చబడిన యింద్రియముగట్టిపడుటకు బాడిదపాకురసము అనుపానముతోడను దగ్గులకు నెలదినాలు అక్కల కర్మిరసానను పుచ్చుకొనవలెను. పండుజిల్లేడాకురసముతో సేవించిన మూలాదులుమానును. తెలికపిండి ఉడికించిన నీళ్ళతో అయిదురోజులు పుచ్చుకొన్నయెడల బిళ్ళలుహరించును. తేనెతోసేవించిన శుష్కించినశరీరము బలుపు చెందును.

పైత్యమునకు చక్కరతో సేవించవలెను. కుష్ఠురోగులు బెల్లము అనుపానముతోను బిళ్ళలకు జావత్రిడతోను తెలుపురోగానికి ఆవువెన్నతోటిన్ని సేవించేది నిత్యమున్ను వచ్చేజ్వరానికి మజ్జిగతోడను వాతరోగమునకు పిప్పలి మోడి తోడను కడుపు నొప్పికి బెల్లము పానకము తోడను రక్తమేహానికి సైంధవ లవణము తోడను అనుపానము పెట్టు మందుకు ఆవు వెన్నతో ఇయ్యవలెను శరీరకాంతిని పునుషత్వమునకును ఆవు నెయ్యితోనియ్యవలెను నోటిదుర్గంధమునకు కర్పూరము తోడను రొమ్ములోమంటకు దానిమ్మగింజలతోడను ఆకలి పుట్టుటకు మాదీపల రసము తోడను గుంటకన్నాకు రసంతో కడుపులో మంటలకును పాబడ్డజ్వరమునకు ద్రాక్షపండ్లరసము తోడను కండ్ల మబ్బులకు పాచి నీళ్ళ తోడను నెత్తురు బంకకు దానిమ్మ పండ్ల రసముతోను అనుపానము ఆడు జింకపాలతో సేవించిన పండ్ల, డామడలదూరమైనను నమవశక్తికలుగును. 'మిగతవానికిరాయి పురి చక్కెరఅనుపానము. పార్శ్వపురొప్పికి వెన్న, మిర్యాలుతోపుచ్చుకొనవలెను. శీఘ్రప్రసవమునకు లవంగములు అనుపానము. ఇందుకుపథ్యము—నూనె, ఉల్లిగడ్డలు, సంజునస్తువులు తినగూడదు.

[1 ఆనంద బైరవి.

ఇంగిలీకము, నాభి, పిప్పళ్ళు, వెలిగారము, మిర్యాలు, శొంఠి, ఈదినుస్సులు శుద్ధిచేసి కల్వనవేసి నిమ్మపండ్లరసాన మూడుగో

జులు విడువకుండా మర్దనచేసి కుప్పకట్టి భద్రపరుచుకునేది అనుపాన విశేషములతోనిచ్చిన అజీర్తి, అగ్నిమాంద్యము, జ్వరదోషములుహరించును. మలబద్ధము, మూలశంక, గ్రహణి, నీళ్ళవిరోచనాలు, హరించును. అజీర్తికివామురసము అనుపానము. అగ్నిమాంద్యానికి మిర్యాలరసము, జ్వరదోషాలకు తేనెతోడను, మలబద్ధానికి అల్లపురసమునను, మూలవ్యాధికి తియ్యకంద రసముతోడను, మందుకుసమముగా నల్లమందు గసగసాలరసముతోడను, నీళ్ళవిరోచనములకు మందుకుసమానముగ ఇంగువయున్ను, మిరియాలరసముతోడను, ఇయ్యవలెను.

12 ఆనందబైరవి (మరియొకవిధము.)

చనుబాల నుడికించిన యింగిలీకము' రెండుపాళ్ళు శుద్ధిచేసిన శూద్రనాభివకపాలు, శుద్ధిచేసిన వెలిగారమొకపాలు, నల్లమిర్యాలుపాలు, జాజికాయ పాలు ఈదనుస్సులు కల్పానవేసి నిమ్మసంక్లరసాన ఒక్కదినము మద్దించి మాత్రలుకట్టి భద్రపరుచుకొనవలెను. మూడు దినాలుపుచ్చుకొన్న గ్రహణులు, కడుపునొప్పలు మొదలగునవి పోవును.

13 మరియొకఆనందబైరవి.

తెల్లనినాభినీర మూత్రాన మూడురోజులు శుద్ధిచేసింది రెండున్నర తులము, రససింఘారము, పిప్పళ్ళు, అక్కలకర్ర, జీలకర్ర, కురంజివాము, లవంగపట్ట, లవంగాలు, మిర్యాలు, వలందాయింగిలీకము, రసకర్పూరము, ముద్దారుచిన్ని, (ఇంగిలీకం, రసకర్పూరము, ముద్దారుచిన్ని ఈమూడుదనుస్సులు చనుపాలతో శుద్ధిచేసి తేనెతో నూరి పురమువేసేది.) పై అవుషధముక్తోకల్పి మద్దించేది. యీవస్తువులు యావత్తు సమం అనగా రెండుతులాలప్రమాణము, ౫౦ తమల పాకులరసం, రెండుతులాలరసంపోసి వకదినమునూరేది. ఈలాగుమూ

మరోజులునూరేది. మూమరోజులు మూడేసితులముల రసంపోసి నూరుతూరావలెను. తరువాత నిమ్మపండ్లరసముతో గుడినాలుమద్ద నచేసేది. కందిగింజ ప్రమాణంమాత్రాలు.

జ్వరము, దగ్గు, జలుబులకు మిరియాలరసం అనుపాచము. సూతికాజ్వరములకు తమలపాకు రసంతో ఇయ్యవలెను. జన్నులకు మేహపాడలకున్న తమలపాకురసంతోను, శగవల్లవచ్చివ కప్పనొప్పికి చీనాపంచదారతోడను, యియ్యవలెను. మఱిన్ని కొడుకు, (ఉపదంశము) బిళ్ళ వగయిరాలకుపైత మియ్యవచ్చును.

14 ఆనందబైరవి—ప్రకారాంతరము.

ఇంగిలీకము, వెలిగారము, నాభి, మిరియాలు ఈన్యాదినుసులు శాస్త్రరీత్యాశుద్ధిచేసి సమభాగాలు తీసికొని కల్పించవేసి, మూమదినాలు వేసవేరుపట్ట రసావను విషవకుండాచుద్దించి కుప్పెలుకట్టి భ్రద పరచుకొనేది. శీతపైత్యజ్వరాలకు కందిగింజయెత్తు ఔషధము తీసికొని పొద్దుర అల్లపురసము అనుపాచముతోవిచ్చి, సాయంకాలము మిర్యాలరసానుపాచమునను పుచ్చుకొనవలెను. మేహపైత్య జ్వరాలకు మేహజ్వరాలకు జీలకర్ర రసంతోగాని, ధనియాలరసమునగాని, దాల్చినీచెక్కరసానగాని యియ్యవచ్చును, నానానుషానసహితం సకలమయఘ్నమ్, అనిచెప్పియున్నందున సమస్తరోగములకు అనుపానాది విశేషములతో నేవించిన సమస్తరోగహారము, ఇచ్ఛాపథ్యము, కాని, నూనె పదార్థములు, పులుసు, ఆవ, బచ్చలి, గుమ్మడి, గోంగూరవగైరాలు, వర్జించవలెను.

15 గోడావో.

రసము ౨పా, తాళకము ౧ పా, నాభి ౧పా, శూద్ర
నాభి ౧పా, మణిశిల. గంధకం ౧ పా, త్రిఫలం ౩పా, త్రికటుకము
౩పా, వెలిగారము ౩పా, నేపాళము ౨పా, పాషాణము ౧పా, ఈషస్సు
పులుగుంటగలగరపసరుచ ౧ దినము, బాడిదాకురసాన ౧ దినము, చి
త్రములపురసాన ౧ దినము, కల్పముతో బాగామద్దనచేసి మిశప
గింజప్రమాణంగామాత్రాలుచేసి, నీడనారనిచ్చి, వెదురుగొట్టముతో
ఉంచి భద్రపరుచుకొని, ఆయావ్యాధులకు ఈక్రిందివివరములపకా
రము పనుపానాదులతో నియ్యవలెను.

నీరుడు బంధించిన ఆపుపెరుగుతో నియ్యవలెను. తీసివజ్జంవా
యువుకు అల్లపురసానను. బెల్లమువజ్జము, కడుపుతోపురుగులుకు
వాయులవంగాలతోను బెల్లంతో మూడుదినాలుయిచ్చేది. శుక్లమేహ
ములకు ధనియాల కషాయముతో ఏడుదినాలుఇచ్చేది. వాయువునొ
ప్పులకుఇంగువపొడితో, చచ్చువాతమునకు మూడుచిన్నాలెత్తు మహి
సాక్షిపొడితోడను, శగరోగమునకు రేవల్చిన్ని, ఉసిరికరసమునను
ఇచ్చేది. కడుపుతోమంటకు ౧౪ దినాలు వేపయినెలు రసమునను
నోటికంపునకు, నాలుకపగుళ్ళకు దానిమ్మరసము రసమునను, పండ్లునొ
ప్పులకు అక్కలకర్ర, గుంటకలగర అకురసములను తలనొప్పికి శొంఠి
పిప్పళ్ళు మిర్యాలతో మాత్రాలరగదీసి పట్టువేసేది.

16 కదళీపాకము.

అరటిపండు దుంపరసము, వావినాకురసము, యజ్ఞకలువదుంప
రసము, గుంటగలగరరసము, కొబ్బరికాయనీళ్ళు, ఈరసాలు సోలెడు
సోలెడు ప్రమాణం, శొంఠి ౨ తులాలు, పిప్పళ్ళు తులలు, మి
ర్యాలు తులలు, కరక్కాయ తులలు, తాడికాయ ౨తులాలు, ఉ
శిరికపప్పు తుల, యాలకుగింజలు తుల, సోపు తుల, సహజరా

చవ్యము తు॥, నారాటిమొగ్గలు తు॥ మోమగుచూడలు తు॥
గసగసాలు తు॥ జీలకర్ర తు॥ తవాక్షీరి తు॥ ధనియాలు తు॥
కిశిమిశిపండ్లు తు॥ ద్రాక్షపండ్లు తు॥ తేనేగిద్దెడు, ఆవునెయ్యి
గిద్దెడు, పంచదార అరవీశెడు, ఇవిపాకంబట్టి లేహమువండి, గచ్చ
కాయంత ప్రమాణముచొప్పున సేవించేది. నిక్కాకలు, కుసుమవ్యా
ధులు హరించును. ఇచ్ఛాపత్యము.

17 వంగభస్మం

తగకం ౪ తురాలు కరిగించి తులమున్నర నల్లనందు క్రిందా
మీదా బాగా లేపనముచేసి చింతబెరమలో పుటము వేయవలెను.

18 తాళకభస్మము.

తాళకమును ముళ్ళ తోటకూర రసమున డోలాయంత్రమున
వండవలెను. మూడపర్యా యాలు వండిన తాళకము ముక్క యెర్ర
బడును. దానిని మూడు దినాలు తెల్లపుప్పిపళ్ళ రసముతో గాని
తెల్లపుప్పి ఆకు రసముతోగాని మద్దించి బిళ్ళచేసి ప్రమితలో జెట్టి
చీలమన్ను యిచ్చి బొగ్గులలో పురంజేసేది. భస్మమగును. ఆభస్మ
మును ౧ వడ్లగింజ ప్రమాణం గాని బియ్యపుగింజప్రమాణము గాని
యెత్తుకొని తేనె నెయ్యి అల్లపురసము ఈ అనుపానాలతో యిచ్చేది.
ఉబ్బులు కాన శ్వాస అతిమూత్రములు మానును. ఇచ్ఛాపత్యము.

19 లోహభస్మము

ఉక్కుపొరాడి యెదనీరుతో మద్దించి (మూడుజాములు) తరువా
త మూసలోవుంచి పుటము 50 పిడకలతో వేసేది మూడుపుటాలు నె
య్యవలెను.

20 పచ్చకర్పూరము చేయుక్రమము

ప్రశస్తమైన గంధపల్కు- ఆరతికర్పూరములు, తెల్లని సాం
బ్రాణి అరతులము. కచ్చోరాలు పావుతులము. పచ్చాకు పావుతుల
ము. గవుళాలు పావుతులము. మిర్యాలు పావుతులము. యాలికిగింజ
లు పావుతులము. జటామాంసిపావుతులము. చలవమిర్యాలు పావుతుల
ము మయిసాక్షి పావుతులము, లవంగాలు పావుతులము, చంగల్వోష్టు
పావుతులము, జాపత్రి పావుతులము, పటికపావుతులం, జాజికాయపా
వుతులం, కుంకుమపువ్వు పావుతులం, మంచిగంధంపొట్టు పావుతులము
తెల్లగుగ్గిలం పావుతులం, కస్తూరి 2 గులివంతగింజలుయెత్తు ఆవునెలం,
పావురేరు మెత్తగానూరి ముద్దచేసి ఆముద్దను రాగిపళ్ళెములోనుంచి
ఆపైని పింగానీగిన్నె బోస్లించి గిడ్డెను నేతితో దీపముయెలిగించి అదీ
పముమీద నూతబుకుప్తించి వండవలయును అపొగ పింగానీగిన్నెకు
పట్టును కందికంపతోపట్టవలయును.

21 శిలాజిత్తుభస్మము.

యెర్రకలువ దుంపరసాననూరి యిడబెట్టిన శిలాజిత్తుశుద్ధిఅగు
ను. ఆపైన నేలములగ ఆకురసాననూరి గజపుటమువేసిన భస్మ
మగును. తిరుగాకలబందరసాన వ్రాసి పుటమున్ను, శతావరి (పిల్లి తే
గలు) రసానవకపుటమున్ను, తెల్లగజ్జేరురసాన వకపుటమున్ను, వేయ
వలెను. పూటకు బేడయెత్తుచొప్పున మోతాదు. అనుసాన విశేషము
లవలన సమస్త మేహములమీదను వాడవచ్చును.

22 శృంగి భస్మము—మూత్రకృచ్ఛములకు.

దుప్పికొమ్మలు చిన్న చిన్నముక్కలు క్రిందకొట్టి పుట్టపాలాకు
రసములో నానవేసి ౫౦ పిడకలచేత పుటము వేసిన భస్మమగును.
ఆ భస్మము మూత్రకృచ్ఛముల మీద బహు చక్కగా నడుచును.

23 లోహసింధూరము.

లోహభస్మము దానిమ్మ పువ్వుల రసముతో మద్దించి తరువాత అంతరతామరతో మద్దించి 50 పిడకలతో పుటము వెయ్యవలెను చిందూరించుచు.

25 అగస్త్యకౌశంబు

(అనుపానవిశేషములను అన్ని వ్యాధులమీద నడుచును.)

ఇంగువ అరతులము ఆవాలు అరతులము యిందుప్పు అరతులము పాదరసము అరతులము వెలిగారము అరతులము మణిశిల అరతులము పిప్పళ్ళు అరతులము తాళకము అరతులము నల్లజీలకఱ్ఱ అరతులము నేపాలాయ న్నాగ్నర తులము (పచ్చివి కొన్ని ఆముదముతో వేసినవికొన్ని) మజ్జిగ అన్నము తింటా మూడుదినాలు నూరవలయును. ఇచ్ఛాస్థ్యము. పెద్దవాండ్రకు సెరగ గింజ ప్రమాణించిన్న వారలకు అందుతో సగము మోతాదియ్యవలెను.

అనుపానములు—జ్వరానికి శొంఠిపానము దగ్గులకు కరక్కాయ కపానము రక్తభేదికి ఆవునెయ్యితో పెద్దకడుపురకు, శోభకు, పాండురోగమునకు, నీరుకారుటకు, ఉబ్బసమునకు, మిర్యాలపొడి తెల్లవ్వుపాయల కపానముతోడను యిచ్చేది. జన్నికి తేనెతో అల్ల పురసముతో, సుఖజన్నికి బిడ్డకు కన్నదానికి జిల్లేడాకు వాడ్చి మిరియాల గింజల రసముతో కంటికిరసమువేసేది. కళ్ళుయెర్రయితే కరబుదగుజురు గంధం మూడుపట్లువేసేది. రాచపుండునకు, రొమ్మునొమ్మి, శూలనొప్పి, పక్కశూల, మెడచూద, చెద్ది, గజ్జి, వడిశగడ్డ రణాలు, మూలశంక, చన్నునొప్పి, వీటిఅన్నిటికి యెరిలితో రంగరించి వేయవలెను. [సూతికవాయువులకు] ప్రసూతికి, వాతశూలనొప్పికి, గుల్మము, కడుపునొప్పికి, సకలగుల్మరోగాలకు, వావిలాకురసముతో, ఇయ్యవలయును. దగ్గుకి, పిన్నీసుకి, గంజాయితికురసాన ఇ

య్యవలయును. శిరోవాతము, నొప్పికి, పిశాచముపట్టినదానికి, పాము
గాని, తేలుగాని, కరచించానికి బట్టవత్తిచేసి ముక్కులో వదలవలయు
ను. నీరుడిరాకుండ నుండిన మొగలిరేకు కషాయంతోను, ఆడదాని
రోగములో నీరుడిరాకుండాపుండినదానికిన్ని, చిట్లపిరంగి, మురకుండా
కురసముతో గర్భానికి, చోళ్ళుఆవుపాలతోనూరిచిన్నరూకయెత్తుమందు
మూడుదినాలియ్యవలయును. ఇంటికి దూరమయిన సూతికవాయువు
లు, జ్వరానికి, మేకపిత్తములో జీలకర్రసాడివేసి యియ్యవలెను. వ
ళ్ళువాచినదానికి నావిలాకురసంతో, శొంఠి, రసంతో మిఠ్యాలు పి
ప్పళ్లు వీటితో యిచ్చేది. బేదిగాని అధికమయితే వసకాల్చి నేతిలో
రంగరించి నాకించేది. పత్యము—చాప నూనె, నజ్జవస్తువులు తిన
కూడదు.

ఘోషవిధి శిశువులకు

ఈక్రిందివస్తువులు సమకూర్చిఘోషమువేయుచుండిన పశి పిల్ల
లకు గాలి, గ్రహబంధము ఏమీయుండవు. రక్షవేరేఅక్కరలేదు.

26 పంచపల్వాలఘోషము

జమ్మి, శర్కర, అత్తి, రావి, మామిడి, వీట్లొకకులుయెండించి
చూర్ణించి డబ్బీలోపోసికొని యుండేది.

27 గ్రహాలకు—ఘోషము

నేరేమతికు, ముషిణితికు, మామిడితికు, జిల్లేడాకు, పావిలితికు
మేడి, అత్తి, వేప, మగబీర, మైసాక్షి, కారుఇంగువ, తెల్లతివాలు,
ఇవన్ని చూర్ణించి ఘోషంవేసిన గ్రహాలు తొలగును.

28 దశమూలకషాయము.

కోలపొన్న, నేలపొన్న, చిన్నములక, పెద్దములక, మారేమ,
కక్కిలి, తుందిలము, కలిగొట్టు, నేలగుమ్మడు, ఈదినుస్సులు
కషాయముపెట్టి పిప్పలిచూర్ణముతోటి యియ్యవలెను. వాతశ్లేష్మజ్వ

తము, సూతికదోషము, సన్నిపాతజ్వరము, ప్రక్కశూల, మెడపట్టు
తలనాదు, సోమరితనము, మున్నగువిహరించును.

29 వాతచ్యూరానికి గుఱుచ్యాది కషాయము.

తిప్పదీగ, పొట్ల, చేదుపొట్ల, మాలగుండ, తుంగముస్తైలు,
పర్పాటకము, వేపపట్ట, నేలవేము, త్రిఫలములు, అడ్డరసము, ఈది
నుస్సులు కషాయముపెట్టి సేవించినహరించును.

30 పిత్తజ్వరకషాయము.

తిప్పదీగ, వేము, ధనియాలు, పద్మకము, రక్తచందనము, ఈ
దినుసులు కషాయముపెట్టి సేవించిన పిత్తజ్వరమువిడుచును.

31 మూకవిధము.

పర్పాటకము, రక్తచందనము, వట్టివేళ్ళు, శొంఠి, ఈవస్తువులు
సమభాగాలు కషాయముపెట్టి సేవించిన పిత్తజ్వరముహరించును.

32 క్లేష్మజ్వరమునకు కషాయము.

అడ్డరసము, శొంఠి, దురదగొండి, తుంగముస్తైలు, ఈదినుస్సు
లుసమభాగాలు, కషాయంపెట్టి సేవింపను క్లేష్మజ్వరమువిడుచును

33 వాతపిత్తజ్వరహరకషాయము.

చిన్నములక, బెద్దములక, కోలపొన్న, నేలపొన్న, పల్లెరువేళ్ళు
తిప్పదీగ, తుంగముస్తైలు, శొంఠి, నేలవేము, ఈదినుసులు సమాంశా
లు కషాయంపెట్టి సేవించిన వాతపిత్తజ్వరము హరించును.

34 శీతజ్వరకషాయము.

తగరపువిత్తులు, కొడిశపాల, తిప్పదీగ, వావిలాకు, గుంటక
న్నాకు, శొంఠి, చిన్నములక, అజామోదము, వీనికషాయము సేవిం
చినశీతజ్వరము విడిచిపోవును.

35 జ్వరహర కషాయము.

దేనదారు, ధనియాలు, శొంఠి, పెద్దములక, చిన్నములక, ఈ

దినసులు సమభాగాలు, బాగాదంచి యెన్నిదోవంతు మిగులునట్లు క
షాయంపెట్టి సేవింపవలెను.

36 శీతజ్వరములకు కషాయము.

గీ. రామలక్ష్మణసీతయు రావణుండు
ప్రితితోకుంభకణ్ణ విభీషణుండు
కలిసిరేనియుశీతంబు కఫముశీత
జ్వరములాదిగమానును జపములకును.

తా॥ ములక, వాకుడు, నల్లగుగ్గర, నేలవేము, గుమ్మడు, తాడి
కాయ, కూర్చిలప్టావశేషముగా కషాయము బెట్టిత్రాగిన శీతజ్వరా
లుమానును.

37 దళావతార కషాయము.

సీ. మత్స్యకూర్మంబును మఱివరాహంబును
నరసింహమును వామనంబు రామ
రామరామయుబౌద్ధ రాజ్ఞుకల్క్రియ
సంగతంబైనను సకలరోగ
ములుమానుక్వాధంబు ముదమునసేవింప
బైరవమూర్తియు భీమసేన
వీరభద్రుడుకార్తవీర్యుడు రాముడు
హనుమంతపణ్డుఖిన్నే నతేయ

గీ. నారసింహుమొదలుగా నవమహాత్ము
లెలమిగూడిన పాండుక్షయంబుమఱియు
పితృకఫమాది జ్వరములుపేరణంగు
రాయసముపేరకవి నేలురామలింగ.

తా॥ కటకరోహిణి, నేలగుమ్మడి, నేలతాడిగడ్డ, అడ్డనరం క
ర్కాటకశృంగి, పెద్దములక, నేలములక, కొండ, పొన్నగంటి నారి

శ్రీమద్భగవద్గీతా
అధ్యాయములు

సింహ, అష్టసరము, కార్తవీర్య-తెల్లరికి, హనుమంతు, —దూలకోవెల
షణ్ముఖ, ఉలిమిడి, నై సతేయ, నేలగొలిమిడి, ఈదినుసులుకషాయ,
పెట్టియిచ్చిన పాండుత్రికోగ జ్వరాలు హరించును.

సమస్తజ్వరాలకు కషాయము.

గంటుబారంగి, తుంగగడ్డలు, దూలగుండ, పర్పాటకము, నే
లవేము, శొంఠి, పిప్పళ్ళు, చంగల్వోష్టు, నేలములగ, తిప్పతీగ, అష్ట
సరపుయూనెలు, ఈదినుసులు సమభాగాలు బాగుగా రోట్లొవెచి దం
చి కషాయముపెట్టి పుచ్చుకొనవలయును.

39. సమస్తజ్వరాలకు తరుణార్కరసము

శుద్ధిచేసిన గంధకము, అభ్రకభస్మము, వెలిగారం, శుద్ధిచేసి
న నాభి, ఉమ్మెత్తగింజలు, నల్లత్రాచు విషము, రక్తచందనము, వం
ము, ఇ వి సమాంశాలుతీసికొని ఈవస్తువులన్నిటికిని సమముగ
శుద్ధిచేసినయింగిలీకమును చేర్చి మూడురోజులు మాదీఫలగసాన నూ
రి మర్దనచేసి ఆవగింజంతేసి మాత్రలుకట్టి అనుపానవిశేషములతో స
మస్తజ్వరాలకు వాడకొనవచ్చును.

40 విషమజ్వరాలకు కషాయము

మానుషసుపు, దేవదారు, కొడిశ, రక్తచందనము, కస్తూరి,
రేల, విషబొద్ది, కచ్చారములు, పిప్పళ్ళు, పిల్లిపీచర, నేలవేము, గజ
పిప్పళ్ళు, క్రానుగు, పద్మకము, ధనియాలు, శొంఠి, తానికాయ, సర
సరళదేవదారు, శీఘ్రా, [నీటివట్టివేరు,] జలము, నేలములగ, కరక్కా
య, వాకుడు, పర్పాటకం, కటకరోహిణి, దర్భవేల్లు, సుగంధిపాల,
తిప్పతీగ, పుష్కరమూలము [మెట్టతామరదుంప] ఈదినుసులు కషా
యముపెట్టి పుచ్చుకొనవలయు.

ఇందునమానేవి—అతిదారుణజ్వరాలు, ధాతుదోషమువలన
జనించిన జ్వరాలు, త్రిదోషజ్వరాలు, ఏకాహికజ్వరము, త్ర్యాహిక
జ్వరమున్న మొదలుగాగలవి.

41 విషమజ్వరము

అక్షసరము, వాకుడు, తిప్పిగ, తుంగముస్తలు, శొంఠి, ఉశిరిక వలుపు, ఈదిరుసులు, కషాయించి, తేనె, విష్పళీచూర్ణముతోటి సేవింపను విషమజ్వరముపోవును.

42. తాపజ్వర చికిత్స .

ఉత్తరేణివేళ్ళు, ఉడుగువేళ్ళు, కొండసిండివేళ్ళు, పిల్లిపీచర, తిప్పతీగె, ఈవస్తువులు సమభాగాలు కషాయముపెట్టి పుచ్చుకొనిన తాపజ్వరము, దాహము, వాంతులు, పోవును.

43 జ్వరచికిత్స

కటకరోహిణి న్నాల్గుతులాయి, మిర్యానాకతులమున్న నూరి గుంటకన్నాకురసము అర్ద శేరుపోసి మద్దనాచేసి గురిగింజలంతేసి మాత్రలుకట్టి సేవించేది జ్వరములుహరించును. శొంఠి, మిర్యాలు ఆనుపానము.

44 శీతజ్వరములకు - లక్ష్మీనారాయణరసము.

శుద్ధిచేసినగంధకము, శు॥ తామ్రభస్మము, శు॥ మైలతుత్తము, శు॥ వెలిగారం, ఇవిసమభాగాలు కల్పానవేసి గలిజేరు రసముదీసిఆ రసాన రెండుదినాలు రాత్రిం బగళ్ళు నూరవలెను. పిమ్మటడోలాయం త్రమునవండి మాత్రలుకట్టి పూటకురెండుమాత్రలు చొప్పున వాడవలెను.

45 లంఘనములలో వాంతులకు చికిత్స.

గుప్పెడు తెల్లజీలకర్ర రోగికిముసుగిడి పొగవేయవలెను.

46 వాతపిత్తశ్లేష్మ జ్వరహర కషాయము.

పర్పాటకము, వట్టివేరు, గంధపుమార్ణము, గులాబిమొగ్గలు, వేసయినెలు, ఇవిసమభాగాలు శేరునీళ్లలోకాచి పావుశేరుకుమరిగి సంత అందుకొంచెము పైంధవలవణమువేసెది. పూటకుఅరసోలడుగాని గడ్డెడుగాని పుచ్చుకోవలెను. పథ్యములేదు.

47 పాల్విజ్వరచికిత్స-(నరుసజ్వరము)

బోదరసము న మూలం తెచ్చి నీడనెండించి మూర్ఛముచేసి భద్రపరిచుకొనేది. ఆపుపాలలోవేసి ఆమూర్ఛముకలిపి మూడుపూటలు గానిఅయిదుపూటలుగాని సేవించిన చలితోవచ్చునరుసజ్వరాలుహరించును.

48 లంఘనము చేయతగినవారు.

గర్భిణీస్త్రీలు, అతిసారరోగులు, శిశువులు, వృద్ధులు, విస్తారమునడిచి అలసినవారు. విస్తారము శ్రమపడినవారు. క్యశించియున్నవారు, గ్రహణపీడితులు, క్షయరోగులు, నేత్రరోగములవారు, లక్ష్మీనారాయణరసము.

తామ్రభస్మము, గంధకము, మైలతుత్తము, వెలిగారము, ఈ దినుస్సులు అయిదుసమభాగాలు, బాగాశుద్ధులుచేసి కల్వనవేసి, రెండుదినములురాత్రింబగళ్ళు గలిజేరురసాచనూరి, డోలాయంత్రము ననొకజాముసేపువండి, మాత్రలు మిసపగింజంతేసికట్టి టపూకురెండేసిమాత్రలువంతునసేవింపవలెను. చలిజ్వరాలుహతమగును. అనుపానవిశేషములతో వాడవచ్చును. ఇదిలఘుతరము.

50. సన్నిపాత బైరవి

స్వర్ణముతోతుల్యమైన శుద్ధిచేసిన తాళకము ౧ తులము, శుద్ధగంధకము ౧ తులము, శు॥ పాదరసము, ౧ తులము, శుద్ధనాభితి మూడు తులాలు, మణిశిల శు॥ ౧ తులము, వెలిగారం పొంగించినది. ౧ తులము, తు చెప్పిన దినుసులయొక్కయెత్తుకు సమంగా అనగా ౮ తులాలు శుద్ధిచేసిన ఇంగిలీకం పెట్టి కల్వనవేసి, నిమ్మపండ్లరసమున రెండుదినాలు రాత్రింబగళ్లు నూరి, వకదినము చిత్రమూలరసాన మద్దించి, జాముసేపు డోలాయంత్రమున వండి పూటకు మినుపగింజప్రమాణముమాత్ర, అల్లపురసము, మిర్యాలరసము, క్షౌరీ

వాములరసములు మొదలైన అనుసానికేషములతో ఇయ్యవలెను. ఇందునమానేవి. విషమదోషజ్వరాలు, కఫరోగాలు, పరిమామసంధులు, ప్రబలమగు వాతరోగాలు, దగ్గు వెక్కిళ్ళు, తలనొప్పి, తాపము, కడుపునొప్పులు మున్నగునవి,

51. నైష్ఠవీరసము

వసనాభి ౧ పాలు, ఇంగిలీకము ౧ పాలు, కటకరోహిణి ౧ పాలు, శొంఠి ౧ పాలు, మిర్యాలు, ౧ పాలు పిప్పలి ౧ పాలు ఈదినుసులు, కల్విన నైచి చిత్రమూలమురసమున బాగా మద్దించి ఒక్కజాము డోలాయంత్రమున నండవలెను. షూతప్రమాణం రెండు గురిగింజలయెత్తు విష్టుక్రాంత కషాయముతో ఉదయము సాయంకాలములందు ఒక్కొక్కమాత్రం చొ॥ ఏడుదినములు సేవింపవలెను. సమస్తరోగములు హరించును.

52 అతిసారజ్వరానికి—విషూచికి.

ఇంగిలీకము పిప్పళ్ళు నాభి సమభాగాలు వీటికి సమం పొంగించిన వెలిగారము ఈవస్తువులు నిమ్మసంఘ రసాన మద్దించి చోడిగింజంత మాత్రం కట్టి వకమాత్రం చన్నీళ్ళతో యిచ్చిన జ్వరాతి సారాలు విషూచులు మానును.

53 జిన్నికి చికిత్స

తెల్లగడ్డ పైలము తీసి నల్లమిరియాల పొడుము మనగచెక్కజిగురు ఈ మూడువస్తువులు మాత్రాలు చేసి కడుపులోనికి యిచ్చేది. మరీన్ని తొడకు వీపునకు మాగా మర్దనచేసేది.

54 జిన్నికి మరోచికిత్స

ఇంగిలీకం ౧౪ తులం నల్లమిర్యాలు ౧తులం చిత్రమూలం ౨తులాలు ఈమూటిని మునగచెక్కరసాన నూరి మిరప గింజప్రమాణము మాత్రాలు కట్టి పుదీనా ఆకు కషాయముతో ఇచ్చేది. దాహంగా

పున్నయెడల సోయికూర విత్తనాలు బట్టలో మూట గట్టి కాగు చుండే నీటిలో ఆమూట వేసి బాగా కాగనిచ్చి "ంతట మూట తీసివేసి ఆనీళ్ళు త్రాగుటకు యియ్యవలెను. ఆకలి ఉన్న సోజి గంజి యియ్యవచ్చును.

55 దోషగుణాలకు చికిత్స.

దుష్టుపుచిగుళ్ళు గచ్చచిగుళ్ళు పుష్పిచిగుళ్ళు గోరోజనము నల్లమందు కుంకుమ ములగపువ్వు యిలగున యట్టి యివిభాగావేయించి గచ్చకాయ ప్రమాణం మాత్రలు చేసి ఇయ్య వలెను. దోషగుణాలు హరించును.

56 గ్రహణికి దానం

అగ్నిమాంద్యమునల్ల గ్రహణిరోగము జనించును. అగ్ని మాంద్యము అధికముగ తినుటవలన తిన్న అన్నము జ్వలముకాకుండుట వలన మలమూత్ర వేగమున బంధించుట అధికసంభోగము చేయుట అహిత కరభోజన సేవమున్నగు వానివలన కలుగును.

లక్షణములు.

వాతగ్రహణి పైత్యగ్రహణి క్లేష్మగ్రహణి సన్నిపాతజగ్రహణి ద్వంద్వగ్రహణి త్రిదోష గ్రహణి అని తెలియవలెను. అందు వాతగ్రహణికి చీము జిగురు రక్తము కలిసి పడును. అందు రక్తమధికముగానుండును. మూడవ గ్రహణికి రక్తమునకు రక్తమే పడును. ద్వంద్వలక్షణముగలది ద్వంద్వగ్రహణి వాత పిత్త క్లేష్మలక్షణముయి గలది త్రిదోష గ్రహణి

మలము యెరుపురంగు గలిగి నురుగు తోగూడి జిగట నొప్పి డ్వని మొదలగు వాటితోగూడి యుండిన వాతాతి సారము. మలము దుర్గంధము గల్గి యెరిగగాని ఆకుపచ్చగగాని లేకపసుపు నర్ణముగ గాని నీలివర్ణముగ గాని వెడలు చుండిన పై త్యాతిసారమని యెరిగేది.

ఇందు శూల తాపము మూర్ఛ చమట పట్టుట దప్పి చేతులు కాళ్ళు మంట గల్గియుండును. ఇక్కడేష్మాతి సారమున మలము తెల్లగాను గట్టిగాను కఫయుతముగను ఆమగంధ యుక్తముగను గగుర్పొడు చుట గల్గియుండును.

మలము పందికొవ్వు వలెగాని మాంసము గడిగిననీళ్ళవలె గాని యాండి పై చెప్పిన లక్షణములు గలిగియున్న సన్నిపాతాతి సారముకష్టసాధ్యము మఱియు తేనెవలెను ఉప్పునీరు చీము మాంస ము వీనితో తుల్యముగనునానా వర్ణములుగగాని దుర్గంధ యుతమై మలము వెడలుచున్న అసాధ్యమని యెరుగవలెను. మలము మిశ్రవణ మగున్నను నల్లగనున్నను అసాధ్యమని యెరింగేది.

57 గృహణి—చికిత్సలు

కరక్కాయలోనిపప్పు చింతగింజలపై బెరడు తీసినపప్పు సమ భాగాలు చక్కగా నూరి ఆవు వెన్నకరిగించి అందులో పై జెప్పిన వస్తువుల చూర్ణమున పోసేది. తంతు పాకము వచ్చినతరువాత దించి జాగ్రత్త పెట్టేది. పూటకు చిన్నమెత్తు చొప్పున అనుపాన విశేషాల తో నిచ్చిన గృహణులు అతిసారములు నివర్తించును.

58 మరొకవిధము

శొంఠి, లవంగాలు, వెలిగారం, (పొంగించినది) జాజికాయ, నల్లమందు, ఈదినుసులు నాలుగున్ను నాలుగు అరతులాలు తీసుకొని మెత్తగామర్దించి నూరేది. గసగసాలతోటికూడా ఆవెనుకమర్దించి శనగగింజలంతేసిమాత్రముచేసి భద్రపరచేది. పూటకు రెండుమాత్రలు చొప్పున పటికీబెల్లము చూర్ణించి ఆచూర్ణముతో శేవించేది.

59., గ్రహణులకు, అతిసారములకు చికిత్స

మిరియాలు పిప్పళ్లు, వెలిగారం, శుద్ధిచేసిన ఇంగిలీకం, శుద్ధి చేసిన నాభి, శుద్ధిచేసినగంధకము, శుద్ధిచేసిన ఉమ్మెరగింజలు, సమ

భాగాలు తీసుకొని కల్వములో గంజాయి ఆకురసాస నొకజాము చక్క
గామద్దించి సెగగింజలంతేసి మాత్రలుకట్టిసేవింపను గ్రహణులు
అన్నిఅతిసారాలు, హరించుటగాక, టేవ్రిజ్వరము, అగ్నిమాంద్యము
గూడ హరించును. ఇందుకు పథ్యము—పెరుగు, మజ్జిగ, అన్నము

60, లోకనాథరసము

శుద్ధిచేసినరసము, వసనాభి, గంధకము, వెలిగారం, లోహభ
స్మము. జాజికాయ, ఆరెపువ్వు, లవంగపుచక్క, చిత్రమూలము,
జీలకర్ర, శొంఠి, సైంధవలవణము, పిచ్చళ్ళు, నూమిడిపప్పు, బూరు
గుబంక, మారేమపండువేళము, తుంగముస్తలు, అతివస, ఈదినుసు
లు ఒక్కొక్క భాగముచొప్పునను, శుద్ధిచేసిననల్లమందు ఏడుభాగము
లును, వీటిఅన్నిటికి సమంగా అభ్రకభస్మమునుచేర్చి, కల్వస వేసి
ఒకజాము నల్లఉమ్మెత్తవేళ్ల పట్టకషాయాన మర్దనాచేసి రేగుపండంతేసి
మాత్రలుకట్టి భద్రపరుచుకొనేది, ఇందుచ కుదిరేవి అనుపానవిశేష
లతో సేవించవలెను. చాలకాలమునుండియున్న గ్రహణులు, అతి
సారాలు, అగ్నిమాంద్యముహరించును. సమస్తమైన అజీర్ణములకు తే
నె అనుపానముతో ఇయ్యవలెను.

61. బాలుర అతిసారములకు

వరిపేలాలు, ఆరెపువ్వు, సుగంధిపాలు, లొద్దుగచెక్క, సమ
భాగాలు చూర్ణముచేసి పూటకు పావుతులంచొప్పున తేనెలో కలపి
నాకించేది. పిల్లలకు వచ్చినఅతిసారము హరించును. అతిసారమనగా
విరేచనాలు.

62 ఉదరరోగ చికిత్సలు.

అగ్నిమాంద్యము వలన సమస్తరోగములు జనించును. మాలి
న్యమై పచనముగాని యన్నమును తినువలననేమి, హిత కరముకాని

పథార్థములు సేవించుటవలన నేమి, మలాదులను క్రిమముగాపోకుం
డ అడ్డగించుట వలననేమి ఉదరరోగము పుట్టుచున్నది.

జలముతోగూడి ఉదరము మిక్కిలి పెరుగుట, చేతులు, కాళ్లు
కృశీతనుజెందుట, బొడ్డువాచియుండుట, ఈలక్షణాలుండిన జలోదీదర
మని యెరుగునది.

63 జలోదర చికిత్స.

పిప్పలిని చూర్ణముచేసి బొంతచెముడు పాలతోవేసి బాగాగలి
యజేసి అటుట పిమ్మట నెండబెట్టి దానిని బియ్యపుకడుగుతో అయిదు
చిన్నాలయెత్తు వారమురోజులు పుచ్చుకొనవలెను.

64 బల్లలకు, జలోదరములకు.

వెట్టిపుచ్చకాయలో (ఉప్పుకాయ) పావలాయెత్తు పటిక, రెం
డు తులాలు లోహమును పెట్టి, చక్కగా చీలమన్నిచ్చి జానెడు చద
రముగల గోతిలో పండ్రెండు పిడకలతో పుటము వేయవలెను. పిమ్మ
టతీసి చల్లారనిచ్చి కల్వనవేసి మద్దనాచేసి మాత్రలుకట్టి భద్రపరు
చుకొనేది. మాత్ర కుంకుడు గింజనుమారుగా నుండ వచ్చును.
నాలుగుపూట లిచ్చిన లేదా ఆరుపూటలు పుచ్చుకొనిన కుదురును.
గుల్మాలు, పరిణామశూల మొదలగు రోగములు కూడా హరించును.

65 కడుపులోని బిల్లలకు.

చేదు సారకాయ పెంకును యెండించి చూర్ణించి గాజుసీసాలో
ప్రతిభదచి యుంచుకొనేది. పెద్దవాళ్లు గాని అయినయెడల యాగా
నియెత్తు చొప్పునను చనుపాలతో యియ్యవలెను. చన్నీటితోకూడా
యియ్యవచ్చును. ఇచ్ఛాపథ్యము.

66 కడుపులోని బల్లలకుచికిత్స.

తెల్లగలిజేరు సమూలముగ చూర్ణించి ఆచూర్ణమునకు నాలు
గోవంతు సింధుస్పృశింపి ఆవునేయివేసి వండి పుచ్చుకొనిన కడుపులోని
బల్లలు హరించును. చప్పిడిపత్తము. తెల్లగలిజేరునకు పునర్నవనిషేరు.

67 శూలలకు చికిత్స.

చిత్రమూలము, ఇంగువ, అగలు శొంఠి, కోళ్ళు, పంచలన
ణాలు, జీలకర్ర, కొడిసి మెరలు, పిప్పర్లు, మోది, తోట్లవేరు, కురా
సాని వాము, మంచి వామం, గంటిబొరంగి, యతతూరము, సద్యతూ
రము, లవంగపత్రి, పల్లెరువేల్లు, దేశవాళి జీలకర్ర, ఇవి సమంగా
చూర్ణించి, నిమ్మపండ్లపులుచున నూరి, తాండ్రికాయంత పటుకాలు
చేసి, నీడను యెండించి, భోజనము అయినవెనుక, తేనెతో వకమాత్ర
కల్పి తినేది. ఇందున మానేవి:—ఉదావర్తశూల, పార్శ్వశూల,
హృదయశూలలు మానును.

68 కడుపు నొప్పికి.

నల్లమందు ౧ తులం, దుష్టుపాకుచిగుళ్ళు ౧ తులము, రాతి
సున్నము ౧ తులం, ఈ దినుస్సులు మూడు కల్వానవేసి మెత్తగా
నూరి చిన్న రేగుపండెంతేసి మాత్రలుకట్టి జీలకర్ర రసము అనుపానము
తో వాడవలెను. లక్ష్మీమవి కడుపునొప్పులు కట్టును.

69 పరిణామశూలకు.

సురేకారం, త్రికటకములు, వెల్లులి, గచ్చపప్పు, యింగువ,
వాము, (వేయించేది) మజ్జిగలోనూరియిచ్చిన పరిణామశూల మానును

70 శూలలకు చికిత్స.

కారింగువ, గోరోజనము సమభాగాలు నూరి, మిరపగింజంతేసి
మాత్రలుచేసి నొప్పివచ్చినప్పుడు ఉడుకునీళ్ళతో యిచ్చేది. నెయ్యి,
పులుసు, వజ్రము.

71 గుంటనొప్పికి.

స్త్రీ ఇంటికి దూరముగానున్న ప్పడు కానుగుచెట్టురసము తీసి
ఆరసములో తెల్లపుల్లిగడ్డలు సన్నముగాతరిగి వేసి, పొయి యెక్కించి

వండి ఆవుల్లిగడ్డలు భుజించేది. నీళ్లుకొంటేము త్రాగవచ్చును. మూడు రోజులు, కడుపునొప్పిపోవును.

72 ముట్టయినప్పుడు నచ్చు కడుపునొప్పికి.

ఉసిరి కాయంత గాని, నిమ్మకాయంత గాని పాతబెల్లమును వేసికొని, జల్లేడుచెట్టువద్దకువెళ్లి ఒకఆకులో ఆబెల్లమునుఉంచి, సాబ్రాణి పొగవేసి, ఆచెట్టుపాలు బెల్లము నిండా పట్టించి, బాగా నలిపి మాత్రలుచేసి మూడుపూటలు యియ్యవలెను. ఆప్రకారం రెండోమాసం కూడా ఇయ్యవలెను.

73 ఋతుశూలకు

ఆవునెయ్యి పంచదార తెల్లజల్లేడుపువ్వు పాలకాడ దుంప ఇవి సమముగాచేర్చి తేనెను దానిలో నాలుగవ వంతు కలిపి బాధవచ్చినప్పుడు మొదలు 2 మాసాలు సేవింపవలయును. ప్రతి మాసమునందు బహిష్ట అయినప్పుడు రోజుకు మూడు మారులు మందు సేవించేది.

74 సంతానానికి

సరస్వతీ ఆకు జాజికాయ జాపత్ర కురంజివాము వరగోగుపువ్వు, వీనిని ఎండబెట్టి దంచి వస్త్రీకాళితంచేసి పదిమాసములు తినవలయును. సంభోగము విస్తారముగా నుండకూడదు. పరిమితిగా నుండవలయును.

75 కడుపుతోనుండు మనిషికి నెత్తురువలె నీరుడిపడుచున్నందుకు

పాలు, వేడినీరు, నీరుల్లిపాయ, పాలగింజలు, వీనిని సమభాగములుగా పదునుచేసుకొని మూడుదినములు సేవింపవలయును. పథ్య చప్పిడి.

76 పుత్రసంతానానికి

సంతానమునకు చేసినమందులో కొంతభాగమును 5 మాసములుతని ఆపిమ్మట నల్లమిరియాలు చిత్రమూలము ఇంగిలీకము

త్రికటుకములు వట్టివేళ్ళు వీటిని కలిపి నేవించి తక్కినకాలము పురుష సంపర్కమును మానవలయును.

77 సంతానమునకు చికిత్సలు.

పాలు వేడినీరు తేనె ఇంగువ రసకర్పూరము వీనిని సమాంశములుగాచేర్చి 10మాసములు నేవింపవలయును. దానికి పద్యము సామాన్యము.

78 సంతాన ప్రాప్తికి.

ఎఱ్ఱనిపండ్లుగలనల్లేరువేరునూరి, నిమ్మకాయంతముద్దచేసి, అందులోనగంజీలకఱ్ఱనూరి ముద్దచేసిఈరెండు ముద్దలువేడినీళ్లలోకలిపి, ఆదివారమునాడుగాని, స్నానముచేసిననాడుగాని యిచ్చేది. సంతాన ప్రాప్తి.

సుగంధపాలవేళ్ళు, శ్రీగంధము, లొద్దుగచక్కగంధము, చంగలవ్వికోష్టు, ఇవిదిచుస్సుకు మాడెత్తు చోప్పునచూడ్గించి తరికడుగున త్రాగనియ్యవలెను.

79 గొడ్డుబోతుకు.

జనపవిత్ర నాలు నానబోసి, పచ్చిపసుపుకొమ్ము, బూరుగుపువ్వులుఇవినిళ్లతోనూరి మాత్రకట్టి యివ్వవలెను.

80 కడుపులో చచ్చినపిండము బైటపడుటకు.

ములగవేరు, మిర్యాలు, తరవాణితో నూరి త్రాగించిన పడిపోవును.

81 ఋతుశూల నిదానము.

నియతినతిక్రమించిన ఆహార నిద్రాసంగమాదులవలనను, వాతప్రకోపమువలనను, సుఖసంకటాలు శరీరమున జీర్ణించినందువల్లను,

ఇంకనుమరికొన్ని యితరకారణములవల్లను, స్త్రీగర్భాశయమునకు సంబంధించియున్న పిండస్థానము, రజస్సు, చెడుటవల్లను, బహిష్టనియయముతస్పట, ఎక్కువగగాని, తక్కువగగానిమైల (రజస్సు) పోవుట, వాకిటినున్నప్పుడు కడువునొప్పిబాధ యెక్కువగనుండుట, శూలగల్లియుండుటవలనను—

వెన్నునొప్పి, కాళ్ళుపీకు, శిరస్సుమంట, కళ్ళుమంట, పలురంగులసావము, నిస్సత్తున మొదలగునవి చెడుగులు.

82 ముట్టునొప్పికి చికిత్స.

తెల్లగచ్చకాయవప్పు, చెఱుకుబెల్లం, ఈరెండు రెండరతులలు, నూరి మాత్రలుచేసి మూడురోజులు నేపట మాపటా ఒక్కమాత్రచొప్పున పుచ్చుకొనేది.

83 గంటునొప్పికి చికిత్స-

ఇంటికిదూరంగానున్నప్పుడు జుట్టుపాకురసం అర్ధపావులో (అర సోలెడురసంలో) 7 మిర్యాలునూరి కలిపి మూడుదినాలుత్రాగించేది.

నేత్రరోగములకు—

84 మరీచాంజనము.

మిరియాలుభాగము ఉళిరికపప్పు 2 భాగాలుగానుగవిత్తనాలు 3 భాగాలు ఇవి కల్వార వేసి గుంటకలగరాకు రసంతో మద్దించి నూరి కణికలుగా చేసి ఉంచుకొనేది. నేత్రాంజనమిడి కొన్నకన్నులు కానరాకుండుట పొరలు మొదలగునవి పోవును.

85 పగటియందు నక్షత్రములగుపడుటకు—

శుద్ధిచేసిన మణిశిల పచ్చకర్పూరము పిప్పళ్ళు పాతచింతపండు గానుగ గింజలు ఈదినుసులు నీటితోనూరి కన్నులకు పెట్టుకొనేది.

86 రేచీకటికి కటిపొరలకు చికిత్స.

కలువపూలు సైంధవలవణం రక్తచందనము త్రిఫలాలు ఇవి నిమ్మపండ్లరసాన భాగామృదాచేసి అంజనము చేసికొన్న చీకట్టుకమ్మట పొరలు రేచీకటి హరించును.

87 సయనామృతము — సర్వనేత్రోరోగాలకు,

పచ్చకర్పూరము శుద్ధిచేయబడిన సవ్వీరాంజనము శుద్ధిచేసిన మైలతుల్తము రసాంజనము మ్రానినసుపు కటుకరోహిణి గవ్వలు సయింధవలవణము త్రికటుకాలు సముద్రంనురుగు యష్టిమధుంకము శ్రీగంధము శంకం ఇషేసమభాగాలు కల్వంలో మాదీఫల రసాన మద్దించి కణికలు చేసేది. నేతితోగాని తేనెతోనైనా నైచెప్పిన కణి కనరగదీసి కంటికి పెట్టుకొన్న సమస్తనుయిన నేత్రోరోగములు హరించును.

88 నోటిదుర్గంధమునకు చికిత్స

కఫము పిత్తము వ్రోకోపం వల్లకంఠమును నోటిని దుర్గంధము కొట్టును చికిత్స————మాదీఫలరసంలో నెయ్యి గాని తేనె గాని కల్పి త్రాగినను కరక్కాయలు సదావ చంగల్వకోష్ఠు పిప్పలి వీటి చూర్ణము గోమూత్రాన కలిపి కాచిత్రాగినను కలిలో పంచదార కలిపి గండ్మాషించినను నోటకంపుహరించును.

89 త్రిదోషహరీ

అభయాదివటుకములు.

శ్లో॥ అనిలంకుషితం గుడతైలయుతం
మధుశర్కరయా సహపైత్యమపి
మధుపిప్పలిభిః కఫయాకురుతె
శమయేశమయే శమయేదభయః

కరక్కాయలు మార్గించి వలకములు చేసికొని భద్రపరచుకొని వాత ప్రకోప దోషములకు బెల్లము నూనె అనుపానముతోడను పైత్యసంబంధ మైనరోగమునకు తేనె శర్కర అనుపానము తోడను పిప్పలి తేనెలతో శ్లేష్మరోగముల మీదను వాడవలయును త్రిదోష జనితములు సర్వరోగములు హరించును. ఇచ్ఛాపత్యం

90 గుల్మము, వాతాలు, మలబద్ధాలుకు.

ఇంగిలీకం గ ౨ యెత్తు, రసకర్పూరంగ ౨ యెత్తు, రససింఘారం గ ౨ యెత్తు, కటకరోహిణి ౧ పలము, తెల్లకాచు ౧ పలం, వక్కలు ౮ ౨ లు, వామము ౨ పలాలు, తమలపాకులకట్టవకటి, యీరికులరసముపోసి, పై చెప్పినదినుస్సులున్నా, పెద్దపాపరకాయలు అయిదువిత్తనములుతీసి మిగిలిన గింజలున్నాకలపి నూరి వడియాలు పెట్టేది. నిత్యమున్ను వకవడియముపొడిచేసి నీళ్ళతోటిపుచ్చుకొనేది. ఆవ, అవిశ, ఆరికన్నం, గుమ్మడి, నూనె, వజ్రతము. తక్కినవస్తువులు భక్షింపవచ్చును.

91 విరేచనములు, వాంతులుకు

రసకర్పూరం ౧ వరహాయెత్తు, నల్లమందు ౧ న్నరహాయెత్తు గోరోజనం ౨ వరహాలయెత్తు, శొంఠి ౧ వరహాయెత్తు ఈదినుస్సులు చనుపాలతోమర్దించి పెసరగింజప్రమాణం మాత్రలుచేసి బేదులుఅ గుచుండునప్పుడు చనుపాలతోఇచ్చేది. వాంతిఅయినట్లయిన ఖిజ్జార పుకాయలోనిగింజనుతొలగించి అందులో ౧ ౪ వరహాయెత్తు నల్లమందుంచి ఆఖిజ్జారు కాయచుట్టూ గోధుమసిండిపోదిగి పుటమువేసి తరువాత ఖిజ్జారపుకాయచుతీసికొని మీద గాదగిన సిండినితొలగించి ఆకాయనుచూర్ణించివుంచుకొని వాంతిఅయినప్పుడున్ను, దాహముఅయినప్పుడున్ను, నీళ్ళలో ఆచూర్ణంకొంచెమువేసి దాహానికియియ్య

వలెను. కొమ్మునకు మంచి గంధము పూయవలెను. సిమ్మటవుదీనారసమున్ను నిమ్మకాయలరసమున్ను తేనెకలిపినాల్గు దుసార్లు కషపుతోని కియిచ్చేది. ఆకలిగొన్నప్పుడు కొంచెం బియ్యం వేసి, అందుకొంచెం కొంత వేసి బియ్యపు గంజికాచియియ్యవలెను.

92 వాంతికి చికిత్సలు.

జిల్లేడుపాలలో బెల్లమునానవేసి యిచ్చిన వాంతికట్టును. తిప్పతీగతెచ్చి కషాయం బెట్టి అందు 6 చుక్కలు తేనెనై చిపుచ్చుకోవచ్చును. తిప్పతీగ త్రిదోషహరము గనుక త్రిదోషజనితమగు వాంతులు కట్టును. మరిన్ని మారేడుచెక్క కషాయంలోగాని పర్పాటకం కషాయం బెట్టిగాని, అందు 5:6 చుక్కలు తేనెనై చి త్రాగించిన డోకులు కట్టును.

93 మేహించిరక్తమువలె విరేచనమగుచుండినందుకు చికిత్స

ఆవుపాలలో నిమ్మపండురసముపిండి కలిపి త్రాగించిన విరోచనము కట్టును. వాంతియును కట్టును. నెమలిపురికాల్చితేనెతో గలిపి నాకించిన వాంతికట్టును.

94 బేదికి నూనె (పిల్లలకు)

చిట్టాముదము పావురేరు, బొంతజెముడుపాలు చటాకు, తెల్లయెర్రగడ్డలరసముపోసి పొయిమీద బెట్టి కాగనిచ్చి, చోళ్ళుకొట్టిచేసి అందులోవేసి ఆరొట్టెపదునుగాడిడికినతరువాత దించుకొనేది. పెద్దవాళ్ళకు తులమెత్తు నడివయస్సువారికి ముక్కాలు దుడ్డయెత్తు, అంతకు తక్కువప్రాయమువారికి యాగానియెత్తు చొ॥ నూనెయిచ్చేది.

95 బేదికి చికిత్స

చెముడుపాలలో బెల్లంనానవేసి యియ్యవలెను. మజ్జిగ అన్నం తినవలెను.

96 చిన్నపిల్లలు విరేచనాలకు

ఆరెపువ్వు, మారేమపిందెలు, లొద్దుగచక్క, గజపిప్పలి, వట్టి
వేళ్ళు ఈదినుసుల కషాయంలొగాని, కలకములొగాని, 'తేనెవేసియి
చ్చిన పిల్లలకు విరేచనములు కట్టును.

97 బాలసంజీవినిచూర్ణము

(జ్వరం, అతిసారం, దగ్గుఉబ్బనం, వాంతి, హరించుటకు)

పిప్పళ్ళు, మంచిష్ఠ, తుంగముస్తలు, కరకపువ్వు, సమాంశాలు
చూర్ణించి తేనెతో ఇయ్యవలెను.

98 కస్తూరి మాత్రలు

సూతికాభరణము, వాతరాక్షసము, వాతవిధ్వంసి, సన్నిపా
తం, కస్తూరి. జున్ను, సాముజేరు, గోరోజనము, రససింధూరం, రొ
య్యపీత, తాబేలుసనకట్టు, మొసలిచేదుకట్టు, ఇవిసమాంశాలుయెత్తు
కొని తమలపాకులరసాన బాగా మద్దించి కందిగింజంతేసి మాత్రలుక
ట్టి అనుపానవిశేషాలను వాడేది.

99 బాలసంజీవినిమాత్రలు

౧ తులం రసకర్పూరము, ఇనుసగెరిటలొవేసి చనుపాలుపోసి
పోయిమీదబెట్టి ఇగిరేవరకుకాచిన శుద్ధియగును. దానినికల్వములో
నుంచి మెత్తగానూరి, శెనగింజంతతడి సున్నమున్ను, చాలినన్ని త
మలపాకులు తొడిమలున్నువేసి బాగా మద్దించవలెను. మినప గింజం
తేసిమాత్రలుచేసి పూటకొకమాత్ర చొ॥ గానిరెండుమాత్రలుగాని
చనుబాలుతోనూరియియ్యవచ్చును. మరిన్నివిరేచనముతెల్లగాలగు
చుండిన ఆకుపచ్చవర్ణమునకుమాదును. తరువాతపసుపుసచ్చరంగుకు
మారును. ఆప్పుడు అజ్జీహరించినదని తెలిసికొనేది. ఈమాత్రలు
చూటిబిడ్డలను సుఖినిచూటచని వేరెచెప్పంక్కరలేదు.

100 శిశువులకు—ఉబ్బసములకు

లంపంగాలు, పిప్పళ్ళు, జాజికాయ, జావత్రి, చక్కెర, పెద్ద గుమ్మడికాయరసం వీటినన్నిటిని ఏకముచేసి ఆచ్రునేతితో నాకింపవలెను ఇందునపసిపిల్లలకు నచ్చుఉబ్బసములు హరించును.

101 దగ్గు—ఉబ్బసమునకు

వెట్టిపుచ్చకాయ ౧ చేదునీరకాయ ౧ ఈరెంటిలోని గింజలు తొలగించి కాయలను చూర్ణించేది. చేదు సారకాయతెచ్చి గింజలు తీసివేసి, బత్తాయి సారాపోసి, అందుపై చెప్పిన చూర్ణం పోసి, మూతవేసియుంచేది. దినానికి ఒకగంటకు చొప్పున ఇయ్యవలెను నాల్గురోజులు తియ్యని పప్పులతోపత్యము.

102 ఉబ్బసపు దగ్గుకు

ఏమమిర్యాలు, న్గాువెల్లులిపాయలు, దుష్టుపాకు పసరులో బాగానూరి మాత్రాలుకట్టి పొద్దుట మధ్యాహ్నం, సాయంకాలము, లయందు మూడుమాత్రాలు [అనగాపూటకొకమాత్రా] చిట్టాముదము లోముంచి పుచ్చుకొనవలెను. ఉబ్బసపు దగ్గుహరించును.

103 అన్నిదగ్గులకు

తాళకంగడ్డ కొత్తసున్నలో సాయంకాలమువరకు నానవేసి, ఒకదినముగుట్టపుమూత్రాననానవేసి, ఆపై సముదారరెల్లచెట్టుచెక్కకా ల్చిబూడిదచేసి ఆబూడిదపిత్తలోపోసి, పైసచెప్పినతాళకంగడ్డనునడుమ పెట్టి, పైసబూడిదకప్పి మూతమూసి, చీరమన్నిచ్చి, జానెడులోతు గొయ్యిలోపిడికలువేర్చి పుటముబెట్టితీసికొని, చూర్ణించి, మోడి, ధ నియాలువీటిచూర్ణం చిటికెడు చేతవేసికొని, అందుపై చెప్పిన చూర్ణం అర్ధగురిగింజయెత్తు వేసి అందుమీదకొంచెం తేనెవేసి, నా కించేది. ఇచ్చాపత్యము.

104 దగ్గులచికిత్స-

చిత్రమూలము ౨ వంతులు, రససింఘారము, వాముపొట్టు గోరోజనము, రేలచెక్క, వాకుమవేళ్ళు, ఇనసమభాగాలు, ఈదినుసులు చనుపాలతోబాగా మర్చించి పెసరగింజంతేసి మాత్రలుచేసి పిల్లలకిచ్చిన దగ్గులు మాయమగును.

105. నెత్తురుదగ్గు - రక్తకోశ.

ముళ్ళఉస్తికాయరసం ౧ శేరు, శొంఠి పిప్పలి మిర్యాలు స మభాగాలు మార్చించిపైపసరులోబోసి వండి, 15 దినాలుప్రాతఃసాయంకాలముల ఉళిరిక కాయప్రమాణంసేవించేది. కందిపప్పు, మేకమాంసము మున్నగునవి పథ్యము.

106 నీళ్ళవిరేచనాలుకట్టుటకు.

అజామొదము, అల్లము, బూరుచెట్టుజిగురు, ఆరెపువ్వు ఇవి మార్చించి యిచ్చిన నీళ్ళవిరేచనాలు కట్టును- పెరుగులోనై చియిచ్చేది.

107 త్రిదోషహరచికిత్స.

3 తులాలు శొంఠి, 3 తులాలు మిర్యాలు, అర్ధశేరు ధనియాలు బాగాదంచి ఆచూర్ణము మూడువేళ్ళతోయెత్తుకొని తవ్వెడునీళ్ళలోవేసి అరిసోలెడుకు మరగనిచ్చి గుడ్డతోతేర్చి, పరగడుపుపుచ్చుకొన్న వాతపైత్యశ్లేష్మము హరించును.

108 గవదబిల్లలకు చికిత్స.

చెముడుచిగుళ్లు గుప్పెడు ముందుగా మూడుప్పకళ్ళతోతినిపించి అవిశాకుపసరుగాని, బాడిశపాకుపసరుగాని రాచిన కరిగిపోవును. తెల్లగన్నేరుపాలు గవదలకురాచిననుపోవును. పైసదూదిఅంటించవలెను.

109 ఉడుకుసర్పికి చికిత్స.

తెల్లజీలకర్ర, నల్లజీలకర్ర, పాలసుగంధి, తెల్లజిల్లేడువేళ్ళునూ
రిఆపునేతిలో కలిపి పట్టించవలెను. సురుగుడు నేతిలోనూరి పట్టించేది

110 గోరుచ్చట్టుకు.

పసుపు సున్నము మధించి చుట్టున్న పట్టించేది. కట్టుకట్టేది
మరిన్ని నిమ్మపండుకంధ్రంవేసి వేలికెత్తగిలించేది. ఆపులుపునకేచక్క
పడును.

111 తలమీదికురుపులకు.

వెంపలివేరుచూర్ణించి అందువెన్నకలిపి రాచుచుండిన కురుపు
లు మాడిపోవును.

112 చనుకుకురుకుచికిత్స.

నల్లమేకపాలతో చిట్టాముద్ర సమూలంగానూరి ఆముదాన
ఉడికించి కట్టనుహరించును.

113 కర్ణశూలలకు చికిత్స

తేనె సైంధవలవణము తెల్లవనూనె అల్లపురసముతోకలిపి
నూనె మిగులు నట్లుకాచి (అనగా రసంబిగిరిపోవును.) కొంచెము వెచ్చ
వెచ్చగా చెవిలో వేసిన కర్ణశూల హరించును.

114 చెవిలో చీముకారుచున్న

నేరేడు మామిడి యిప్ప మట్టి ఈవృక్షాల చిగుళ్ళు కల్కముచేసి
నూనెకలిపి కాచి చెవిలో నైచిన చీముకారుట కట్టును.

115 చెవిలోని కురుపులకు

రుద్రజడాకు రసము నిమ్మపండురసము ఆరెఁక్క రసము
సమ భాగాలు చెవిలో పోసిన కురుపులు చితికి చెక్కకట్టి మానిపో
వును.

116 శరీరపుష్టికి

నేలతాడి పెన్నేరు పంచదార ఇవిసమభాగాలు మాషప్రమాణమును పాలు నెయ్యి పంచదార అనుపానముతో పుచ్చుకొన్న మంచి పుష్టికలుగును.

117 స్థూలరోగచికిత్స

తిప్పతీగ కరక్కాయ తుంగముస్తలు ఇవిసమభాగాలు చూర్ణించి ఈచూర్ణమునకు సమంగా లోహభస్మముచేర్చి కష్టప్రమాణం తేనెతో పుచ్చుకొనిన స్థూల్యము హరించును.

118 ఉబ్బుకామెల్లకు చికిత్స

కాకరాకు పసరుతీసిగిద్దెమ ఆవుపెరుగులో న్నాచుక్కలు పిండి మూడు ప్రోద్దుటిపూటలు పుచ్చుకొనేది పత్యం లేదు.

119 చిన్నపిల్లల కామెల్లకు

దున్నపోతు పేడతెచ్చి గుడ్డలోనైచి పిండిరసంతీసి ఆరసం ౧ పలము బట్టెపెరుగులోకలిపి త్రాగించేది. 2 గాని 5 గాని ప్రోద్దుటిపూటలు చేయించేది.

120 కలికము.

అముదపు గింజపప్పు నలిచి సానమీద చాదినేత్రాలకు వేయవచ్చును.

121 అదృశ్యం

కాకిగుడ్డు పాదరసము పోసి చూర తిలకము పెట్టుకొన్నయెడల అదృశ్యము.

122 కళ్ళకలకకు.

ముసాంబ్రము, నల్లమందు, పటిక సమభాగాలునూరి కంటి చుట్టుపట్టువేసేది. కొంచెంగాకాచవచ్చును, చప్పిడిపత్యము పై వస్తువు

లో తుమ్మాకుపసరు, దుంపపసుపుకూడా సమభాగాలుచేర్చి పట్టువేయవచ్చును, పత్యముచప్పిడి, పోటున్నా, మొలపులు, వొరుపులు, దురద, నీరుకారుట, మెరయుట, నలకబడ్డట్టున్నా, పోటున్నా హరించును.

123 కంటిదృష్టికి అంజనము (కాటుక)

పచ్చకర్పూరము పాతికవరహాయెత్తు, కొండపువ్వులు కొంచెము ఆవువెన్నతో మూడురోజులు రాగిపాత్రమీద బాగామద్దించి తీసి కొమ్మడబ్బీలో జాగ్రత్త పెట్టుకొనేది, కంటికికాటుకపెట్టుకొనేది.

124 కలికము.

నల్లమేకపోతు నీసకట్టులో ౧౦ మిరియాలు ఊరవేసి తీసికొని ఆమిర్యాలను నల్లగాడిదె పాలలో తిరిగిమూడు దినాలునానబెట్టి తరువాత ఆమిర్యాలుయెత్తు వెల్లులిపాయల రసంతీసి ఈరెండున్ను తమల పాకులరసముతోటి మద్దించి చిన్న పెసరగింజలంతేసి మాత్రలుచేసి నీడను ఆరబెట్టి తమలపాకులరసాన నూరి కంటికి అంజనం వేయవలెను. ఇందునమానేవి జన్నిన్ని, పిశాచమున్ను విడుచును.

125 కంటికికాటుకనూనె.

తేనెరెండుపలాలు, ఉళిరికతోలు 2 స్నరపలము, కరక్కాయ చెక్కలు అరపలము, తెల్లమిరియాలు పలము, చలవమిరియాలు ౧ పలము, లంవంగాలు ౧ పలము, పచ్చకర్పూరము అర్ధవరహాయెత్తు మూడుయెడనీరుకాయలు, కావిరాయిఫలంవేపచెక్కగాని, శ్రీగంధం కాని నిమ్మకాయప్రమాణం, ఈదిచుసులలో కావిరాయి, గంధం, కర్పూరంమినహాగా తక్కినదిచుసులు మద్దించి వస్త్రకాఠితంచేసిపిమ్మట వేడినీళ్ళుపోసి పైమూడు దినుసులువేసి వెచ్చనలెమెత్తగానూరి బిళ్ళ చేసి రాగితాంబాళముపైనబెట్టేది. చిట్టాముదము దీపంక్రిందపెట్టేది.

తెల్లగలయినపిమ్మట తేనెపోసి రాగిచెంబుతో గానిరాగిపంచపాత్రతో గాని నూరి అటుపిమ్మట కుండలోవేసి పొయిమీదబెట్టి బాగాపాకం రానిచ్చిదించుకొనేది. కల్వములోమూడుదినాలు నూరి జాగ్రత్త పెట్టు కొనేది.

జీమన గ్రంథాలయము,

చేల ప్రోలు.

126 కంష్ట కలిగినందుకు

పటిక, వెలిగారం, ముసాంబ్రము, నల్లమందు, సమభాగాలు నిమ్మపండురసముతోనూరి కంటిచుట్టుపట్టువేయవలెను.

127 కనుబొమ్మనొప్పికి

దూలగొండివేరు నూరిపట్టించిన నొప్పితొలగును.

128 కాకిసాములకు

ఆముదంవేళ్ళు, వెల్లులిపాయ, యీరెండు దంచిరసముముక్కులో పిండేది. బాగాను.

129 పీసరదిగినందుకు చికిత్స

అతివస, మారేడు 4ంజు, కర్కాటకశృంగి, దాల్చినిచెక్క వి రజాజిపువ్వు, నాగకేసరాలు, రససింధూరము, ఇవిసమభాగాలు నీళ్ళతోనూరి, బిళ్ళచేసి రావికాయతో చుట్టూమూసివేసి అయిదు ఆరు పౌ రలు తరువాత నిష్పలమీద పెట్టి క్రిందను మీదను కాలనిచ్చి నూరి శనగగింజప్రమాణము మాత్రలుకట్టి పొద్దుట సాయంకాలముల ఇచ్చేది. ఇచ్ఛాపత్యము.

130 మూత్రకృచ్ఛమునకు

మిరియాలు, పిప్పళ్ళు, యాలకులు సైంధవలవణం, వీనిచూర్ణము, తేనె పంచదార కల్పి శిశువులకునాకించిన మూత్రకృచ్ఛములు మానును.

131 శిశురక్షణి •

వట్టివేళ్ళు నేరేడుచిగుళ్ళు మామిడిచిగుల్లు మట్టికొసలు, ఇవి ది
నుసునకు తులం చొ॥ తెచ్చియెండించి ౮ గిద్దలనీళ్లుపోసి గిద్దెడుకు కా
చి వడియగట్టి తేనెతో శిశువులకు నాకించిన జ్వరము, అతిసారము
కక్కుట, మూర్ఛ బడలిక ఇవిమానును. ఇచ్చాపత్యము.

132 గుధభ్రంశ నివారిణి

వాతదోషమున నిదిజనించు. దానికి నెయ్యిచమిరిలోనికి తొ
యవలెను. వాతహరమగు ఆకులను కట్టవలయును. మరిన్ని బ్రహ్మ
మేడికాయలుగాని అంతరదామరనుగాని సోలెడు లేక అరపంపుతొ
క్కి ఉడుకబెట్టికట్టేది. గుధభ్రంశము పోవును.

133 గండూషణము.

లవంగాలు ఏలకులు జాజికాయ జాపత్రి దాల్చినచెక్క ఆకు
పత్రికం తాళిసపత్రి అక్కలకర్ర చలవమిర్యాలు పిప్పళ్ళు శొంఠి మి
ర్యాలు కబాబుచిన్ని యష్టిమధుకం తవాక్షీర రుద్రాక్షలు జీలకర్ర
వీనిని సమభాగాలు చూర్ణించి తేనెతో నాలుగుజాములు మడిచి
నీసాలో భద్రపరచు కొనేది. దీనిని ముగ్గు పెరిగివున్న నాలుకపై
రాయవలెను. ఆపై నిబంగారు రేకుతో నాలుక గీచుకొనేది. తిరుగా
బోషధం నాలుకకు వ్రాయవలయును.

134 నోరు యిగురుకు జిహ్వదోషమునకు,

వస వాము యిండుపుగింజ అక్కలకర్ర అతిమధురము వీని
కషాయముతో పుక్కిలించవలెను

135 జిహ్వదోషాలకు

పర్వాటకము శొంఠి మిర్యాలు వామము నుమభాగాలు కష్టా
యం పెట్టి త్రాగించేది. మరియు కన్నెకోమలి నిమ్మగింజలొత్తిడి అద
దలిపప్పు కలియచూచి తేనెతో చిన్నమెత్తు యియ్యవలెను.

136 నాలుకముండ్లుగానున్నందుకు

రుద్రాక్ష పగడం ఈరెండు తియ్యదొండాకు పసరులో అరుగదీసి
నాలుకకు రాయవలెను. బాగా రుద్రాకుతో నాలుకగీచుకొనేది.

137 ఫణిదంత చూర్ణము.

పటిక పలుకుసాంబ్రాణి సమాంశాలు చూర్ణించి అవసరమగు
సంత తుమ్మచెక్క చూర్ణమును చేర్చి డబ్బీలో జాగ్రత పెట్టుకొని దం
తములను తోముచుండిన నెత్తుకారుట అరుచి కంపుతొలగును.

138 పక్షవాతమునకు (లక్వా)

శిరీషపు ఆకురసంలో ఆవాలు యింగువ కలిపినూరి త్రాగించ
ను. పక్షవాతము నివారణ మగును.

139 ఉపల్ జాక కేశాలంకార్.

తంగేడాకురసం ౧ పాలు నువ్వులనూనె ౧ పాలు ఈరెండు
గిన్నెలోపోసి పొయిమిదబెట్టి రసము యినికేవరకు కాచించి (నూ
త్మొగ్నితో కాచవలెను.) కస్తూరిపసుపుపొడి 13 కిచ్చిలిగడ్డ పచ్చాకు
పొడి గొళాలు వీటిచూర్ణము. వేసి చల్లారనిచ్చి వడియగట్టి సీసాలో
గాని పిడతలోగాని భద్రపరచుకొనేది. తలఅంటునకు తలమెరుగుకు
ఉపయోగించును. సువాసనగలిగి వెంట్రుకలను వృద్ధిచేయును. శిరో

రోగాలు మాయమగును. మెదడునకు మిక్కిలి చలువనిచ్చును. దీనికిదేసాటి.

140 అగ్ని మాంద్యమునకు చికిత్స

మూడుతులాలు అల్లపురసమునందు మంచితేనె మూడుతులాలు కలిపి పుచ్చుకొన వలెను. అనంతరము మాంసము నెయ్యి భుజింప వచ్చును.

141 చింతామణిరసము.

శుద్ధిచేసిన రసము శుద్ధిచేసిన గంధకము తామ్రభస్మము అభ్రక భస్మము త్రిఫలాలు త్రికటుకాలు మరిన్ని శుద్ధిచేసిన నేపాళాలు ఈదినుస్సులు సమభాగాలు కల్పించి తుమ్మి పూలరసముతో బాగా మర్దన చేసి భావనచేసి యెండబెట్టి వస్త్రఘాతించేసేది మోతాదు ఒక గురిగింజ యెత్తు లేదా రెండుగురిగింజల యెత్తు మాత్రము పుచ్చుకొనేది. ఇందున యెనిమిది రకములతి జ్వరాలు హరించును. ఆమవాతము హతమగును. అజీర్ణ వ్యాధులు శూలలు అన్నియు పోవును.

142 అగ్నిదీపనమునకు

అల్లపురసము నిమ్మపంటి రసము సమభాగములు ఆరసములో సైంధవలవణము కొద్దిగా వేసి భోజనము చేయడానికి ముందుగా పుచ్చుకొను చుండ వలెను.

143 దీపనమునకు

చింతపండు చిత్రమూలము శొంఠి పిప్పలి కరక్కాయ మిర్యాలు వాయు విడంగములు సైంధవము బిడాలవణము ఓమము

గృహనై ద్యచికిత్సాసారము

నల్లజీరకము తెల్లజీరకము సౌవర్చ లవణము ఈదినుసులు సమభాగాలు చూర్ణించి పుచ్చుకొనవలెను.

144 క్షీరషట్ఫలఘృతము.

దశమూలముల రసము ఘృతము (నెయ్యి) క్షీరము (పాలు) పంచకొలాలు తొరము వీటినికలిపి నేవింపవలెను. అగ్ని మాంద్యము వాతపిత్తజనిత కుఘరోగాలు జ్వరము కాసశాంతు స్త్రీహము మున్నగు రోగములు హరించును.

145 యిరుకులకు బెణుకులకు

వేపాకు ఆముదముతో వెచ్చజేసి నాలు గైదు కట్టుకొట్టిరక్తంచక్రమణము కలిగి నొప్పలు హరించును.

146 బెణుకులకు

గజ్జరాకు తెచ్చి నలగకొట్టిగాని చేతితో నలిపిగాని ఆపసరు బెణుకు ప్రదేశముల రాచిన బెణుకునొప్పలు రెండుసార్లకు హరించును.

147 దంతవ్యాధులకు చికిత్సలు

గవ్వపలుకు సాంబ్రాణి ౧ తులము మైలతుత్తము ౧ తులము పటికి ౧ తులము తెల్లకాచు ౧ తులము ఈదినుసులను చూర్ణించి నీటితడితో వేలికి అంటుకొనివచ్చినంత మసిరాచుకొన్నట్లు రాచుకొనేది. ఆపయిని తాంబూలంవేసికొనేది. శొంఠి అరగదీసి అందులో సైంధవలవణము కలిపి పట్టువేసిన ప్లుకురుపులుమానును.

148 చిగురువాపు చికిత్స

సైంధవలవణము శొంఠి ఈరెంటిని చూర్ణించి వాపుపైననుంచి కొంచెముగా నొక్కివట్టిన ఆమదోషసంబంధమయిన నీరుపోయి బాధతగ్గును. ఇట్లు రెండుమూడుసార్లుచేయవలెను.

మరియు బాలింతబోలు నల్లమందు సానమీద బాగుగా అరగదీసి నలుపుగల పంటిమీదను చిగురు మీదను రాయవలెను. చిగురు వాపుండిన యెడ పైభాగమునను రాయవచ్చును.

149 పుష్పిపంటికి చికిత్సలు

నిమ్మపంటిరసము తేనె మాదీఫలరసము ఈదిరుసులు సమాంశాలు చేర్చి పుష్పిపంటిపై రాచిన దురద వాపు పోటు నశించును. పురుగులు చచ్చిపడును. మరిన్ని దుష్టుపాకు రసం కుడిపార్శ్వమైతే ఎడమచేవిలో ఎడమపార్శ్వమైన కుడిచేవిలో పిండేసి. పురుగులు చచ్చిపడును.

150 దంతమాదలకు

పండినపొట్లకాయపై చెక్కున్న మిరియాలున్న మెత్తగా నూరి ఆపంటిప్రదేశముననుంచి పైన లేతతమలపాకువేసి నొక్కిపట్టేది చెడునీరంతయు వోడిపోవును. ఇట్లా రెండుమూడు దినాలు చేయవలెను.

151 పుష్పి దంతమాదలకు

వెలగబంక తు ౧ మెత్తగానూరి ఆపొడుమున ముద్ద హారతి కర్పూరము వకతులము కలిపి దంతమునకు రాచిన పోటు పుష్పి దంతమాద పోవును.

152 దంతములనుండి రక్తము స్రవించుచుండిన

పటికనుపొంగించి ఒక గలాసులో వేసి అందుతగినన్ని మంచి నీళ్ళుపోసి ఆనీటితో రెండుమూడుసార్లు పుక్కిలించివేసిన రక్తస్రావముకట్టును. మరిన్ని పొగడమ్మను చెక్క నములుచుండినను ఆరసమును పుక్కిలించుచుండినను కదలుచుండేదంతాలు గట్టిపడును. వజ్రతుల్యముగ ప్రకాశించును.

153 దంతములందలి క్రిములకు

నీలి వెలమసంధి చేదుసార వీటివేళ్ళు ప్రత్యేకప్రత్యేకంగా
చూర్ణించి దంతములపై నుంచిన పురుగులు నాశనమగును.

154 వాపు కడలుచుండుట పోటు రక్తస్రావములకు

చికిత్స

జీలకర్ర పైంధవలవణము పిప్పలి ఈమూటిని చూర్ణించి దం
తములకు రుద్దుచుండవలెను.

155 దంతములు గట్టిపడుటకు

తెలనైసట్టి సుగంధిపాల ఆకునూరి ముద్దచేసి పంక్తయందుంచి
అదిమిపట్టిన క్రిములు క్రిందవూడి పడును. పంక్తగట్టిపడును.

156 కడలుచుండుదంతములు గట్టిపడుటకు

కొడిశపాల తక్కిలివేరు తెల్లవెంపలి చింతగింజలు వీటిలో ఏది
నూరి పంక్తతోముచు పచ్చినను పంక్త గట్టిపడును.

157 కేశవర్ధని

గుంటకన్నాకురసములో మంచినూనె కలి రసము ఇగురిపోయే
టట్లు కాచి తలయంట్లుకోన్నయెడల వెండుకలు నృసిచెందును.

158 పులిపిరి ఊడిపోవుటకు

రావిచెక్కబూడెద క్రొత్తనున్నము సమభాగా లెత్తుకొని దా
నికి సమంవెన్నచెర్చి లేపనంచేయవలెను.

159 మేధోవధానిచూర్ణము

“మేధోవధానీ చూర్ణం మేఘనాధేన కల్పితమ్, మేధోవర్ధ
ని చూర్ణము ఇంద్రజిత్తుచే కనిపెట్టబడినది. దీనిగుణము కళ్ళుమంట

తలనాదు నిద్రలేకుండుట నిస్సత్తుప పాలుమాలికమొనగు దుర్గుణము
లను పోగొట్టి మంచి పకశక్తి కలిగించుచు.

ఉశిరికపప్పు	4 పలాలు
తెల్లమిర్యాలు	1 పలము
కస్తూరి పసుపు	1 పలము

వాము	1 పలము
పలుకుసాంబ్రాణి	1 పలం

ఈదినుసులు ఎండబెట్టి చూర్నించివస్త్రఘాతముచేసి జాగ్రత్త
పెట్టి వారమున కొకపర్యాయముగాని రెండుసారులుగాని మూడుసా
ర్లుగాని చూర్నమును వెచ్చని ఆవుపాలలో రెండుతులాలు నైచి చ
ల్లారనిచ్చి తలకు మాత్రము మర్దనచేసుకొని నీకాయతోగాని పెసర
పిండితో గాని రుద్ది వేడినీటితో గాని చన్నీటితోగాని స్నానం చేసేది.

160 మొలగ్జ్ఞాకి చికిత్స.

పచ్చిపుగాకు నలియగొట్టి కట్టిన రెండు మూడు కట్లకుమాను
ను. పాటినేలపోగాకు నలిమి తమ్మివేసి కట్టిననుమానును పారిజాతపు
ఆకునలిపి రాచుకుండిన మొలగ్జ్ఞాపోవును

161 గ్జ్ఞాకురుపులకు చికిత్సలు.

1 మణిశిల పంచితములోనూరి పట్టించినమానుచు.

2 చంగల్యకొప్పు, కొడిశవిత్తనాలు, ఆవాలు, పసుపు, కరు
ధూపము ఈవస్తువులు చూడ్చించి మజ్జిగలో కలిపి పూసిన గ్జ్ఞాపుండ్ల
గ్జ్ఞా, దురదలు, మానుచు.

3 గ్జ్ఞాపొక్కులపైన జిల్లేడుపాలు పొడిచేది. చితికినపిమ్మట
కవిరెచ్చార్ణముగాని, ముళ్ళతోటగూర కాల్చినమసినిగాని మరిగించిన
నూనెలోవేసి ఆనూనెను ఆరార పట్టించుచుండవలెను. రెండుమూడు
పూతలకు యెఱ్ఱపుండ్లపడి మానిపోవును. ||

162 సమస్తచర్మరోగాలకు.

మణిశిల, మాంజిష్ఠ, మ్రానిపసుపు, పసుపులక్క, నెయ్యి, తేనె, ఈదినుసులను కలియనూరి డబ్బిలోజాగ్రత్త పెట్టి పూయుచుండవలెను. చర్మరోగము లన్నియు నిర్మూలమగును. సబ్బుతోగాని, కుంకుళనుర గతోగాని కడిగిశుభ్రము చేసుకొను చుండవలెను.

163 చెవిడికి.

హారతికర్పూరము, ఆవునెయ్యి, మంచిగంధము, నల్లమిర్యాలు, బాగానూరి పట్టించేది. చెవిడిమానును.

164 సమస్తమైన విషాలకు కర్కోటకాదికల్పము.

గొడ్డుఆగాకరమంప తెచ్చియెండబెట్టి చూర్ణించి ఆచూర్ణానికి సమానంగా పంచదార కలిపి తేనెతోనెలదినాలు సేవింపవలెను. తేలు యెలుక, పిల్లి, వెట్టికుక్క, వీటివిషాలుహరించును. మరియుక్షయరోగములు మున్నగు సమస్తరోగములు మానును. శరీరమునకు మిక్కిలి కాంతినిచ్చును.

165 మరొకవిధము.

ఆగాకరాకురసంలో గిద్దెడుమంచినూనెపోసి పొయిమీదపెట్టి సన్నమంట చేయుచుండిన పాకమునకువచ్చును. దానినిగచ్చకాయప్రమాణంగామాత్రాలుచేసి నీడనెండించి సీసాలోభద్రపరచియుంచుకొనేది. తరవాణితోగాని, పులిమజ్జిగతోగాని మాత్రసేవించేది. చప్పిడి పత్యము.

166 పాముకాటునకు చికిత్స.

తెల్లయీశ్వరి వేరు అరగదీసి గాయానికి పట్టించిన గాయం మానును. ఆగంధమును కుంకుమగింజ ప్రమాణంలోనికిచ్చిన విషము నిర్విషమగును. పరమహంస క్రియ:—నాగముషిణి నూరి త్రాగిం చేది.

167 సర్వవిషహరము.

పేరంటాలు విత్తనాలు బేడెత్తు నీళ్ళలోనూరి సర్పదష్టుల
కిచ్చిన ఏపాము విషమైన హరించును.

168 సర్వవిష నివారణము.

సర్పాక్షిమూలను దంచి నీళ్ళలోనై చి కషాయంబెట్టి త్రాగించి
నను, సర్పాక్షిని మచుష్య నూత్రాన నూరి త్రాగించినను సమస్త
విష నివారణము.

169 సర్పదష్టుఁ డని యెఱుఁగుటకు.

స్వరహీనముగ నున్నను, వేపాకు తినిన తీయగా నుండినను,
ఉప్పు తియ్యగాను, చప్పగానుండినను, శూల, అతిసారము, భ్రాంతి,
మూర్ఛ, వణుకు, గలిగియున్నను సర్పదష్టుడని యెరుగ వలెను.

170 సర్పదష్టమునకు దుష్టునక్షత్రాలు.

భరణి, కృత్తిక, మూల, ఆశ్లేష, విశాఖ, మఖ, ఆరుద్ర
ఈనక్షత్రముల సర్పదష్టునైనవాడు జీవింపడు.

171 వెట్టికుక్క, నక్క కరిచిన-చికిత్స.

గచ్చపప్పు బాగానూరి కలిలోకలిపి త్రాగించేది. మూడుదినా
లు చప్పిడిపత్యం. ఆరు నెలలు చేయించేది. ఆవాలు, మామిడి
కాయ, స్త్రీ సంగమం వర్జింపవలెను.

172 తేలుకాటునకు-చికిత్స.

పేరంటాలు విత్తములు రెండు గులిగింజల యెత్తు తాంబూలం
తో నమిలి తిన్నయెడల తేలువిషం విరగై పోవును.

173 వృచ్చిక దష్టమునకు-చికిత్సలు.

కలి నీళ్ళలో వెలమసంధి వేరు నూరి త్రాగించేది, దానిగుణ
ము కాటు పైన రాసేది.

మాని పసపు, పిప్పలి, మిర్యాలు, వేపాకు, వాయువిడంగాలు, భద్రముస్తలు, చిత్రమూలం, జీలకర్ర, శొంఠి, చంగల్వకోష్ఠు, సైంధవలవణము, కరక్కాయ, అతి వస, చిరుబొద్ది,

ఈ దినుస్సులు సమభాగములు కల్వములోవేసి మేక పంచితాన మాత్రకు వచ్చునట్లు శలగ గింజంతేసి మాత్రలు చేసి నీడ నెండించి జాగ్రత్తబెట్టుకొనేది. 8 (యెనిమిది మాత్రలు) చల్లతోపుచ్చుకొన్న సర్వవిషము, వృశ్చిక విషం హరించును. ఒక మాత్ర జిల్లేడు పాలతో ఆరగదీసి కాటుపై వ్రాసిన విష హరము.

174 నక్క-నెట్టికుక్క-కాటునకు.

మంగచక్క బోడసరము, ఈ రెండు దంచి గాని, నూరి గాని, రసము తీసి వడియజేసి, ఆరసములో 3 గాని 4 గాని నూనె చుక్కలు వేసి త్రాగించేది. మండలమురోజులు చేయవలెను. విషహరం. కాకరాకు రసందేహమునకు పూసికొని స్నానం చేసినను విషహరం.

175 కుక్క కాటునకు.

నూనె, బెల్లం, జిల్లేడుపాలు, ఈ మూడు కలియనూరి కాటుపై రుద్దవలెను. లేపనముచేయవలెను.

176 యెలుక-కాటునకు.

తొమ్మిది మిర్యాలు, వక తులము చాంద్రాశాకు, కలితో బాగానూరి చింతగింజ ప్రమాణము మాత్రలు చేసి మూడురోజులు రేపు మాపు యియ్యవలెను. చప్పిడిపత్యము 10 రోజులు.

177 యెలుక కాటునకు మరొక చికిత్స.

కరఘాపము, చింతగింజలు ఈ రెంటిని కూరి పాతనేతిలో తులమున్నర కలిపి త్రాగింపహరించును. శొంఠి మంచినీటితోనూరి ముక్కుతో ఆఘ్రాణించిన విషహరము. మెట్టతామరాకు, మిర్యాలు

ఈ రెండు నూరి కాట్ను వేసి కట్టేది. పధ్యము:— చిట్టికూరపులుసు చిట్టివేళ్ళ రసం (చారు) తెల్ల గజ్జీడు కూర, వెలగపండు మొదలయినవి.

ఉమ్మెత్త వేరు, జిల్లేడువేరు నీటితోనూ త్రాగినను విషము హరించును. ప్రిత్తితికు, మా పికవిష్ణుము (యెలుకమలము) సమభాగములుచూరి పూటకు పావుతులం మాశ్రీచో॥ మూడురోజులు పుచ్చుకొన్నహరించును.

178 జెట్టి-విషమునకు.

కుట్టినచోట మండుచుండును. వెదురుదవ్వ అరగదీసిన గంధ శొంఠిగంధం, శ్రీగంధం, రక్తచందనం, వీటిని కలిపి కుట్టినచోటవేసి సయెచ్చగా పిడుక నిప్పుతో కాచవలెను.

179 తాటిజెట్టికి-చికిత్స.

తెల్ల జిల్లేడుతెచ్చినీటిలో ఉడుకబెట్టి పై తేట త్రాగించిన విష హం. కరిచినచోట ఆచేదును వ్రాయవలెను.

180 విషహారాంజనము

1భాగం కుంకుమకాయ మిర్యాలు 1½భాగము మంగవిత్తనాలు (నాల్గు) 4 భాగాలు నిమ్మపండ్లరసాన బాగామద్దనాచేసి పిమ్మట కణికలుగాచేసి భద్రపరచుకొనేది. ఏపాము కరిచిన వానికైనను ఆకణికను నిమ్మపండు రసాన గాని కలిసీటితో గాని సానమీద అరగదీసి కన్నులకు పెట్టేది. విషహరమగును.

181 తామరకు

మోదుగమాడల చూర్ణము నీటితోనూరి నిమ్మపంటి రసాన వట్టించిన పొట్టు పోయినట్లు పోవును.

182 కాళ్ళుచేతులు పగిలినందుకు

మైసము మంగకాయ సముద్రపుటుప్ప ఇవిచూరి వెన్నలో

కలిపి ఉడికించి 7 దినాలు పూయుచు నచ్చిన మేహ కారకమువల్ల పగిలిన పగుళ్ళు పూడిమృదువుగా నుండును.

183 అరికాళ్ళు మంటలు నొప్పలకు

దిరిశనపు చెక్క తెచ్చిరోటదించి ఆపాడికాళ్ళకు వేసి కట్టేది మానును.

184 కీలుమండి నొప్పలకు వాపులకు

అవిశాకు తెచ్చి మగపిల్లవాని అల్పాచ మానము పోసివేయించి కట్టేది. వాపుతీయును. రెండుకట్టులుకట్టేది వాపుతీసినపిదప ఆకాలిమీద తనఅల్పాచమానం పోసుకొంటూవుండేది ఆవెనుక ఆకాలివిషందిగి వకచోట బొబ్బగాలేచి చితికిపోవును.

185 స్త్రీజననమా? పురుషజననమా?

ముందుగా కుడిచంటియందు పాలుపడినను కుడికన్ను బరునై పెద్దదిగా నుండినను కుడితొడ మిక్కిలి లావుగా నుండినను మరిన్ని విశేషముగ మామిడి చెట్లులశ్యాలు యేనుగులు మొదలగు వాటిపై అపేక్షయుండినను స్వప్నమందు తామరపూలు నల్లకలువలు తెల్లకలువలు అంబాళపు కాయలు మొదలగునవి కనబడుచుండినను ముఖముకాంతి ప్రసన్నత్వముగలిగి యుండినను ఆస్త్రీకి మగశిశువు, జీవించునని తెలిసి కొనవలెను. వేరువిధమైనయెడల———అనగా ముందుగా ఎడమ చంటియందు పాలు పడుట ఎడమ వైపుభారముగ నుండుట మున్నగు విధమున నగుపడిన స్త్రీశిశువును మగువ ప్రసవించునని రూఢిగ చెప్పవలెను. ఒకపాత్రములో తేటజలము పోసి అందు గర్భిణిస్త్రీ యొక్క చనుబాట చుక్కనొకదానిని విడిచినట్లయిన నది వ్యాపించి పైకితేలినట్లయిన మగ శిశువు తప్పక జన్మించుననియు అట్లువ్యాపించి పైకితేలక మునిగినయెడల ఆక శిశువు జన్మించుననియు చెప్పవలెను. మరియు గర్భిణి మిక్కిలి సోమరితనము గలదియై యుం

డినను ఎడమవైపు స్తనము పీవరమై యుండినను ప్రసవ సమయమున మర్మస్థానమునకు నాభికిని మధ్య ప్రదేశమున నొప్పులగుపడి కడుపు లోనికి వ్యాపించినను తప్పక ఆడుశిశువు జననమగునని యెరుంగునది.

186 గర్భణిస్త్రీ వర్జింపవలసినవి

ఎక్కువ వ్యాయామము ఉపవాసము సుగతము లంఘనము మొదలగునవి పగటినిద్ర రాత్రిజాగరణము దుఃఖించుట భయపడుట నిమోక్షత ప్రదేశములందు (యెగుడు దిగుడు నేలల) విహరించుట కూర్చుండుట మల మూత్రముల వేగమును ఆపుట మొదలైనవి వర్జింపవలయును.

187 శిశువులకు రక్షాధూపము.

ఆవాలు వేపాకు వెల్లుల్లి చాగవేళ్ళు పాము కూశము మేకవెంట్రుకలు మేక కొమ్మ వన వీనిని చూర్ణించి అందుతేనె కలిపి బాలురకు ధూపము వేయుచుండు నెడల ప్రబలజ్వరాలు గ్రహబాధలు పిశాచ బాధలు తొలగును.

188 సూతికారోగనిదానము

ఒడలునొప్పులు, జ్వరము, వణకు, దప్పిగల్గుట, శరీరము బలుపుగా నుండుట, వాపు, శూల, విరేచనములగుచుండుట ఈలక్షణాలు బాలింతకలిగియుండినసూతికారోగము ప్రవేశించినట్లైదుంగవలెను.

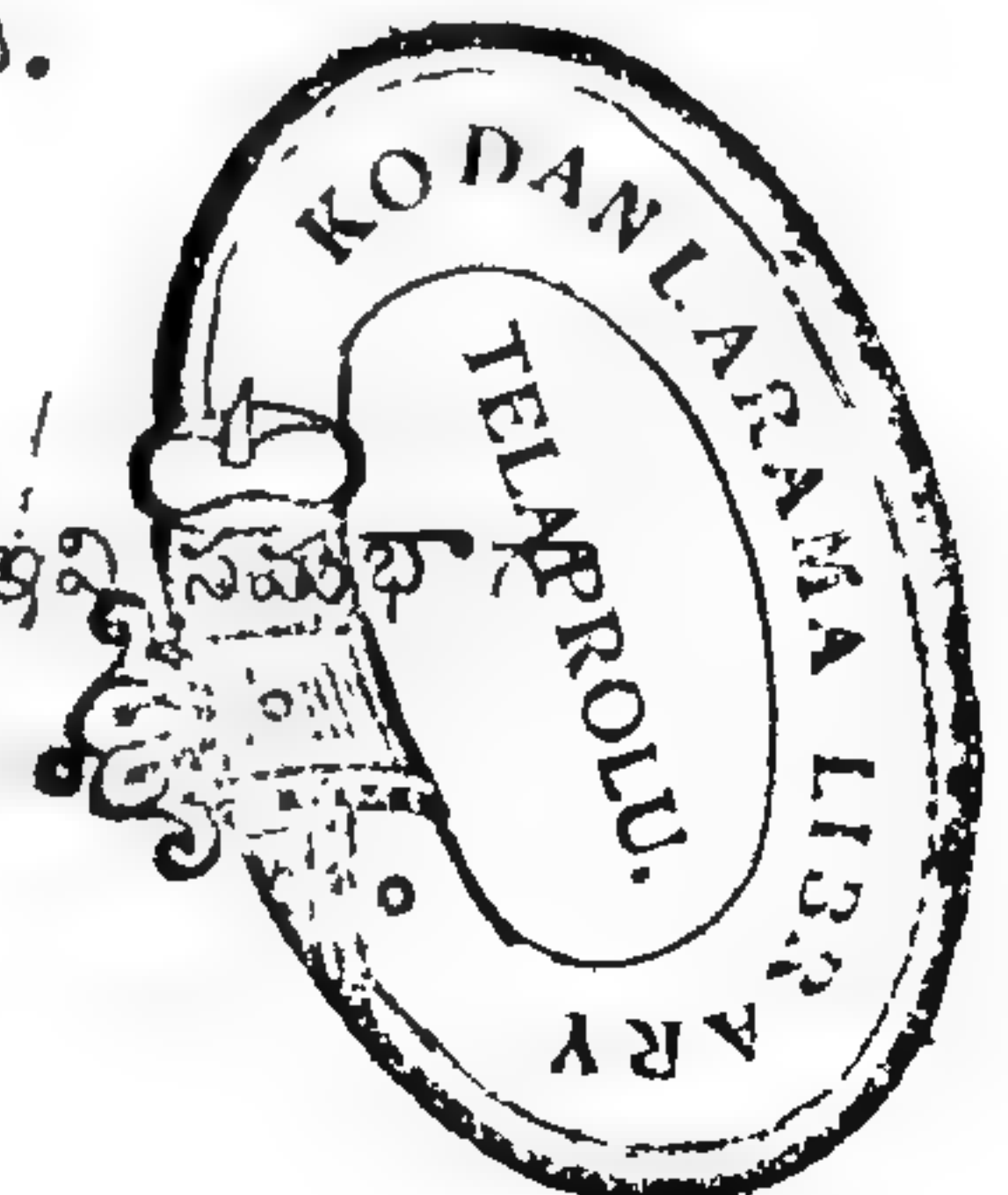
మరియు శ్లేష్మనాడి మందగతి గల్గియుండును. వాతనాడి మిక్కిలి శీఘ్రగతి గలదిగను, పిత్తనాడి శీఘ్రగమనముతోను ఉండును. పరీక్షించి సూతికావాతమని తెలిసికొనవలెను. తగు చికిత్స వెంటనే చేయింపవలెను. బాలింతరాలు బాగుగా శరీరారోగ్యము బడయు వరకు ఉపచారములు చేయించుట దుష్టాన్నపానాదుల నొసగుట జీర్ణ

ముకానట్టి పదార్థములిచ్చుట (అసగా భుజింపగూడదు) విషమాసనము మొదలగు వాటివలనను మిగుల భయంకరమును ప్రాణోపద్రవకారమునునగు నీరోగము జనించును. సూతికారోగంబుకతంబున వాతప్రకోపముగల్గుటయు స్వస్థానమునుండి విడువబడినరక్తము నడ్డగించుటయు బాలింత హృదయము, మస్తకము, (తల) పొత్తికడుపు దీనియందు శూలజనించుటయు సంభవించును. ఈశూలను మల్లక్కమందురు ఇంకను జ్వరము, విరేచనములు, వాపు, శూల, కడుపుబ్బరము, శక్తిలేక యుండుట, కఫవాతరోగములవల్ల జనితమైన తంద్ర (సోమరితనము) అన్నహితవు తప్పట, నోటనీరూరుట మొదలగువికారములు కల్గియుండిన కఫవాతములవలన జనించినట్టి సూతికారోగమని గుర్తెరుంగవలెను.

మాంసము, బలము, అగ్ని, క్షీణించియుండి నల్లాయెనా కష్టసాధ్యమనియు, తెలిసికొనవలెను. ఈచెప్పిన వన్నియు సూతికారోగలక్షణములనియు, ఉపద్రవకరములనియు, తెలిసికొనివెంటనే తగు చికిత్సచేయించవలెను. వెడియుఁ పైకికనబడకుండా కొందరి శరీర ప్రకృతి, తత్వములననుసరించి ప్రసవించిన ఆరుమాసములవరకును, ఈరోగమాశ్రయించియుండునని తెలియనగును. ప్రసవానంతరము చలిది, పులిది, తినుటకు త్రాగుట, మొదలగు అసధ్యదోషములడ్డలును, కొన్ని యితరకారణములవల్లను బాలెంతరాండ్రకు జ్వరము, తలనొప్పి మొలనొప్పి వెన్నులోపోటు, గోళ్లు నల్లబడుట కండ్లుమంట, మసకలు, కంఠప్రదేశమున, ఆయుస్సుపట్టున చెమటపట్టుట, మొదలగునవి కనిపించును, దానిని బట్టికూడా సూతికారోగమని తెలిసేది.

189 సూతిక కడుపునొప్పికి చికిత్స

పగడభస్మము, సాంబ్రాణిపువ్వు, యాలకులు, ఇవి సమభాగములు మర్దించి వెన్నతో యిచ్చేది.

190 సూతికరోగి తలకుపట్టి

వసనాభిరౌము జిల్లేడాకుల రసానగాని, జిల్లేడుచాలకుగాని,
 యగతీసి ఆగంధమును గుడ్డకుగాని, కాగితమునకుగాని పట్టించిరోగి
 యొక్కమాడున వెంట్రుకలు కత్తిరించి కత్తితోగీచిపట్టివేసిన సూతి
 సంబంధవిషహరమగును.

191 నెలలునిండి ప్రసవింపలేకున్న చికిత్స

నెల్లికూర తినిపించవలయును. సుఖప్రసవమగును.

192 సుఖప్రసవమునకు

వస, పిప్పళ్ళు నీటితో అరగదీసి, ఆముదముకలిపి, బొడ్డుమీద
 లేపనము చేసిన శ్రమపడుచున్న స్త్రీ సుఖప్రసవమగును.

193 మరయొక విధము

మాదీఫలమువేరు, అతిమధురము, వీటిచూర్నం, నేతిలోవేసి
 కలిపి త్రాగించిన సుఖప్రసవము కనును.

194 శీఘ్రప్రసవానికి

మర్రివేళ్ళరసాన, గుమ్మడాకు, పత్తిగింజలు, మెత్తగా నూరి
 అరికాళ్ళకుపామేది. శీఘ్రప్రసవమగును.

తెల్లగజ్వేరువేరు అమరశిలగంధకం, నూరి బొడ్డుపైనుంచిన సుఖ
 ప్రసవము శీఘ్రముగ ప్రసవించును.

195 సూతికాభరణము

వసనాభి, మణిశిల, తాళకము, పాదరసము, గంధకము, గర
 శము, లోహం, తామ్రభస్మం, తగరపుభస్మం, అభ్రకభస్మము, నీ
 సంభస్మం, బంగారుభస్మం, కాంతభస్మము, వెండిభస్మము, సత్తుభ

భస్మము, శంఖభస్మము, వెలిగారం, ఇంగిళికము నేసాళాలు, శొంఠి
పిప్పలి మిర్జాయిలు, నీలిమందు, మైలతుత్తము, యవాక్షౌరము, జాజి
కాయలు, మఱిన్ని చేపచేదుకట్టు, తామేటిచేదుకట్టు, మొసలి చేదుకట్టు
నెళలిచేదుకట్టు మరుఘ్ననిచేదుకట్టు మేకచేదు పెద్దపులిచేదుకట్టు
దున్నపోతుచేదుకట్టు చెవులపిల్లిచేదు ఈదినుసు లన్నిటినికల్వంలో
వేసి నెమలిచెక్కరసముతోడ చిత్రమూలపు రసము అల్లపురసము ని
మ్మపండ్లరసము తులసిరసములతోడను బాగా మద్దించి అనగా ఈచె
ప్పిన ఒక్కొక్కరసమున నొక్కొక్క దినము చొప్పున మద్దనచేసి పిమ్మ
ట మినుపగింజపమాణంగా మాత్రకట్టి పుచ్చుకొనవలయును.
ఈయశాషధము సూతికావాయువుల మీదనుశుష్కవాదములపైనను,
నమస్తాంగవాతములమీద, పక్షపాతములపై చనునడుపవలెను. ఈచెప్పి
న రోగముల మటుమాయమగును. మినుపగింజంతమాత్ర పుచ్చుకొ
నవలయును.

196 స్తన్యవృద్ధి

నేలగుమ్మడిగడ్డ పాలలోనూరిరసము పిండుకొని, అందు పంచ
దారచేర్చి త్రాగించకావలసినన్ని పాలుసడుచు. పిల్లిపీచర [శతావరి] పా
లలో నూరి త్రాగును పాలుపట్టుచు. పిప్పలి చూర్ణించి ఆచూర్ణము
కొద్దిపాటివేడిగల పాలలో కలుపుకొని త్రాగుచుండిన స్తన్యమువృద్ధి
చెందును.

197 కుసుమరోగము.

దీనినిఁ, అస్మగ్ధర" అనియందురు, ఉపవాసములుచేయుటవల్ల, దాహ
మును పుట్టించునట్టిపదార్థములసేవించుటవల్లను, అతిసంగమమువల్లను
రక్తముచెడిపోయి, దుగ్గంధముతో యోనినుండి స్క్రివము వెడలుచుం
డును. వెంటనేచికిత్స చేయించుకొనవలెను. తానుసింపకూడదు.

198 కుసుమరోగలక్షణములు.

పైత్యాధిక్యమువలన, నురగతోగూడరక్తముమోదుగుపువ్వువలె, ఎఱ్ఱనివర్ణముగల రక్తముస్రవించునురక్తముయెఱ్ఱగాగాని, నలుపుతోగూడిగాని, వెచ్చగాగాని పాండురవర్ణముగాగాని, యుండును. మరియు ముక్కలుముక్కలుగజిగటగనుఅధికముగను వెడలుచుండును

199 కుసుమరోగచికిత్సలు.

సోపు, శొంఠి, తెల్లగుడ్డిలము, గంటిభారంగి, మారెనువండుగుంజు, చీనాపంచదార ఈదినుస్సులు చక్కగానూరి వారమురోజులు సేవించిన కుసుమలుమానును.

శుద్ధిచేసిన శిలాజిత్తుమాడయెత్తు, పంచదార, ఈరెండువియ్యపుకడుగుననూరి త్రాగించిన కుసుమరోగము హరించును.

జేగురురాయి, రససింధూరము తెల్లనిగుడ్డమసి సమభాగాలు మెత్తగానూరి వెన్నలో కలుపుకొనిపుచ్చుకొనిన కుసుమరోగముహరించును.

200 కుసుమ, సుద్దకట్టు, కాశీరోగములకు చికిత్స.

తుత్తిరిబెండ ఆకునూరినముద్ద మూడుగచ్చకాయలంత, టంక మెత్తు పటికపంచదార, యాలక్కాయలలో నుండినలిచిన గింజలు చూర్ణము, ఈమూడున్ను మూడుదినాలు, పొద్దుటి పూటపెరుగులోకలిపిసేవింపవలెను. శగరోగములు సహహరించి యారోగ్యముగలుగును.

201 తెలుపు, చురుకు, మేహరోగాలకుచికిత్స.

చిట్టిఆముదం, ౧ శేరు, తెల్లపుల్లిగడ్డలరసం అర్ధశేరుఆవుసాలు అర్ధశేరు, యిసందారిఆకుపనరు, కలబందలోపలిపలుకులున్ను, తెల్లపుప్పి,

తెల్లగలిజేరుచెక్క అటుకుమామిడిచెక్క ఈదినుసులు యావత్తుసన్నముగా తరిగి బానలో వేసి, నీళ్లుపోసి బాగుగా కాగనిచ్చి పై లముతీసికొని అందులో పాలుపోసి ఆముదముపోసి కలబందాసముపోసి యర్రగడ్డలసారము పోసి తోకమిర్యాలు డబ్బెత్తు పెద్దపిప్పళ్ళు కోష్టం డబ్బెత్తు అక్కల కర్ర డబ్బెత్తు అతిమధురం అరతులము యీవస్తువులు వేయించి పొడిచేసి ఉంచి ఆముదము పదునుగావండి దింపినవెనుక యీ పొడి పోసి కలిపేది. పదిదినాలు ఊరనిచ్చి గంటెను చొప్పున సేవించేది. ఇచ్చాపత్యము.

202 సుద్దకట్టుకు చికిత్స

తెల్లగలిజేరువేళ్ళతో ఉప్పువేసినూరి కుంకుడు గింజప్రమాణము మాత్రచేసి యియ్యవలెను. సధ్యములేదు.

203 స్త్రీలబట్టంటు గుణానికి

చూర్ణించిన తెల్లగుగ్గిలము 1 తులము తెచ్చియేడుసారులు మంచినీటిలో పొంగబెట్టి పిమ్మటదించి యెండించి ఆచూర్ణమునకు రెట్టింపుగ పటికబెల్లము పొడికలిపి పొద్దునసాయంకాలములయందు రెండుపూటలా నాల్గురోజులు పుచ్చుకొన వలెను పత్యంలేదు.

204 సుద్దకట్టుకు

తెల్లపత్తివేళ్ళురసము డబ్బెత్తు పైడిపత్తివేళ్ళురసము వకడ బ్బెత్తు మంచినూనె డబ్బెత్తు ఈమూడింటితో జీలకర్ర తులము కలిపి అయిదురోజులు సేవించేది. గేదెపెరుగు అత్తెసరు అన్నము.

205 చీరవ్యాధికి చికిత్స.

జీడిగింజలు శేరు వాముపొట్టు శేరు చక్కెరశేరు పాతకొబ్బరిశేరు ఈదినుస్సులునూరి నేతితో సేవించిన కాంతల చీరవ్యాధులు సశించును.

206 బట్టంటుగుణాలకు అనుభవం.

కర్పూర శిలాజిత్తు భస్మము గరిక మోడిచెక్క మిర్యాలు
కషాయముపెట్టి ఆకషాయములో పై చెచ్చిన శిలాజిత్తు భస్మం వేసి
యిచ్చిన చురుకు నిలుచును ఆవెరుక—

మాచికాయలు	అరపలము
జాజికాయ	”
లవంగపట్ట	”
ఫిరంగి చెక్క	”
గసగసాలు	”
కేవల్ చిన్ని	అపలాలు
నేలతంగేడు	గంపలాలు

ఈదిస స్సలు వస్త్రాఘాతంచేసి నెయ్యి చక్కెర ౮ పలాలు
కూడావేసి లేహపాకం బట్టి ఆపాకములో పై చెప్పినవస్తువుల చూర్ణము
పోసి దిండుకొని జాగ్రత్తపెట్టుకొనేది. పూటకు పావుపలము వంతున
పుచ్చుకొనేది. ఇచ్ఛాసత్యము. నోటరక్తము పడుచుండుటయునిలు
చును. దేహముమీద కాసులు కాసులుగా నుండు తేనిచేర్చి లేహం
చేసేది. మందు పుచ్చుకొంటుండగానే మిర్యాలు కషాయం పుచ్చు
కొనేది.

207 అంటుగుణాలకు చికిత్స.

గంగరావిచెక్క పచ్చిదితెచ్చి నలియగొట్టి మజ్జిగలో నాన
వేసేది. చాడు వేరేనీళ్ళలో నానవేసి తేరనిచ్చి వేరే వేరే రెండుపలా
లు ఆకుచుట్టలు చుట్టి నోట్లోపెట్టి రెండుచుట్టలలోను రెండునీళ్ళు
వేరే వేరే పోసి గుక్కున మింగేది. ఆనీళ్లు నాభియందుచేరి పేగును

సూచమటప్పై ఆయాసముగా ఉండును. స్వల్పముగా పూటలు యిచ్చేది. ఇచ్ఛాసత్యం అంటుగుణాలు మానును.

208 అంటుగుణాలకు అనుభవము.

జీలకఱ్ఱ ముసగఆకు బాగానూరి ఆరుప్రాడలుచేసి మూడుదినాలు యిచ్చేది చప్పిడి సత్యము.

209 అస్థిప్రాపనిదానము.

యోనియందు రక్తముతెల్లగగాని, కొంచెమునలుపువ్వముగ గానితేటగగాని ఉండినదై దుర్గంధముగలిగి వెడలుచుండును. అనగాఅస్థిలలోనుండేమజ్జను (అనగాయెముకలయందలిసారము.) ఆకర్షించును. పేగులయందు శోష (మూర్చ్ఛలేకసామ్రస్థిలు) శూలశ్చవిబ్రలుదేరును.

210 అస్థిప్రాపమునకు చికిత్స.

ఆరుదొండవేరుతెచ్చి అరగదీసి ఆగంధములో కొతిమెల్లు, పిప్పలి ఈదినుసులచూర్ణంగాని, లేకయోగరాజుగుడ్గులునుగాని, చేర్చి పుచ్చుకొనిన అస్థిప్రాపముహరించును.

211 తెల్లచీరె, ప్రదరరోగములకుచికిత్స.

ముత్తవపులగము, అమృతవల్లి (తిప్పతీగ)ఉశిరికవలుపు తెల్లతుమ్మయిగుళ్ళు, ఈదినుస్సులుకషాయముగబెట్టి సేవించిన ప్రదరము, రక్తపిత్తము, తెల్లచీరెరోగము, వీటినిపోగొట్టును.

212 యోనిశూలకుచికిత్స.

మొగులుకడివేరుపట్ట, (అనగానీరుకడిమిచెట్టు) చండ్రగుండగలగర, వీటికిషాయము ఒకమాసముసేవించిన యోనిశూలహరించును.

213 యోనిశూలకులేపనము.

వెట్టిపుచ్చవేలు మేకనేతితో ఉడికించియోనిమీద లేపనముచేసిన యోనిశూలనుహరించును.

214 గర్భపాతమునకు చికిత్సలు.

నిదానము:— గర్భస్రావకాలమునందు దాహము, ప్రక్కలయందు, వెనుకభాగమున శూలవచ్చును. ప్రదరము, (రక్తస్రావము) మూత్రముబంధించుట మొదలగును ప్రదవములు జనించును.

చికిత్స:— వట్టివేరు, అతివస, తుంగముస్తలు,బూరుగుబంక, కొడిశపాలగింజలు, వీటినికషాయంబెట్టి త్రాగనిచ్చిన ప్రదరము, గర్భముయొక్కచలనము, (కదలుట) శూలఇవి హరించును.

మఱిన్ని-

చక్కెర, నూవులు, తామరతూడులు, ఇవిసమభాగాలునూరి తేనెఅనుపానముతోసేవించినను హరించును.

215 గుర్రాన్నికడుపునొప్పికి.

ఆముదమువేరున్ను, నల్లేరు, క్షేర్పకాయలు, యింగువ, కూడ కల్పి త్రాగించేది.

216 శుక్లనష్టము—హేతువు.

మనశరీములకు శుక్లశోణితములెఆధారము. శగసవాయిమొదలయిన సంకటాలవల్లరక్తంచెడును. మేహవాతాలు, శిరోవేదనలు, అజీర్తులు, కడుపుబ్బడాలు సంభవించును.

మరియువీర్యమును స్థంభింపజేసియెక్కువకాలము సురతముచేయనలెనను కోరికవల్ల నల్లమందు, గంజాయి, మున్నగునవి కలిపిన నూత్రలు, లేహ్యములుపానీయములుసేవించుటవల్లను, చాలాకాలము స్త్రీసంగమంమాని యుండుటవల్లనుశుక్లనష్టముసంభవించును. మరిన్ని

వీర్యమున్రవించుట, చల్లగుండె, హృదయస్థానముదుర్బలమగుటచేత మెద
డు జబ్బుకలుగుట వాటివల్లను కలుగును.

217 శుక్లనష్టమునకు పాయసము.

నేతితో దోరగామినపపస్సు వ్రేయించి రవచేసిఆవుపాలలో వేసి
చక్కెరచేర్చి పాయసంచేసుకొని సేవించినశుక్లనష్టము నివారించును.

218 ఇంద్రియపుష్టికి పకల్ జాణ్.

తెల్లనినీర్లుపాయలను దంచి రసముతీసి, ఆరసానికి రెండింతలు
మంచితేనెకలిపి, పాయిమెక్కించి, క్రిందసన్నమంటపెట్టి పాకంబట్టేది
చల్లారినతోడనే భద్రపరుచుకొనేది. పండుకోబోయేటప్పుడు పూటకువ
కతులం చొ॥ పుచ్చుకొనేది.

219 ఇంద్రియసలనము.

అధికమోహం, పగలురాత్రి అనక పెక్కుసారులు సంభోగించు
ట, రతివర్జించియుండుట, మొదలైన కారణాలవల్ల బలక్షీణముకలిగి
సంభోగవాంఛే లేకపోవును. బలమునకు ప్రధానము ఇంద్రియముగను
క ఇంద్రియమునుకాపాడుకొనుట ప్రథమధర్మము. నూరురక్తపుచుక్క
లుఒకఇంద్రియపు బిందువు, అట్టిబిందువులెంత ఖర్చుచడిన అంతగా
మెదడుశక్తి తగ్గును తలనాడులంకించుకొనును. జ్ఞానశక్తి మంటగలియు
ను. ఇంద్రియంమూత్రంతో కలిసిపోవును. ఆనేకరోగాలకు ఆలవాలమై
యుండును. ఇవిఆరంభంలో రాత్రినిద్రాస్థలచం (స్వప్నస్థలనలం) గా
ప్రవేశించిపై చెప్పిన గుణాలన్ని క్రమముగాసంభవించును.

220 మేహానికి వీర్యవృద్ధికి

చిట్టాముదము అరవీశ, బాడిశపాకురసం, పాతికవీశ ఇవిరెండు
కలిపి కాచేది. కాగుచుండగా కలకంఠ అయిదుపలాలు మూటగట్టి
అందులోవేసేది. అందు పెంకాయపాలు అరవీశపోసి కాచేది. పసరు
యిగిరి కలకంఠ కరిగిన తరువాతను దించుకొనేది. పిడతలోపోసికొని

నిత్యమును అరసలముచొప్పున ౧౩ దినాలు పుచ్చుకొనేది. ఇచ్ఛాసత్యము. పుంసు, మజ్జిగ వజ్జించవలెను.

221 సకలరోగములకు ఏకమూలికాయోగము

నేలతంగేడు, సమూలము అమృతశిద్ధియోగానతెచ్చి ఛాయా శుష్కముచేసి మృదువుగాచూర్ణించి ఆయారోగాలవారు భక్షించేది. ప్రాతఃకాలమందు పుచ్చుకొనేది. తేనెతో పుచ్చుకొన్న దేహపుష్టి పంచదారతో తిన్న పైత్యాలుపోవును. ఇట్లు అనుపానాదులతో సేవింపవలెను.

222 మధుమేహానికి ఇచ్ఛాసత్యం

మెంతులు ప్రతిదినమున్ను రెండుపలాలు చొప్పున రాత్రిసీటిలో నానవేసి ఉదయాన చూరి నేతితో వడలుచేసి కొని తేనెతో 20 రోజులు ప్రోద్దునసాయంత్రం ఒక్కొక్కటి చొ॥ పుచ్చుకొనేది.

223 శుక్లమేహమునకు

చిత్రమూలము ఆవుసాలతో నూరి సేవింపను మానును.

224 మధుమేహ చికిత్స

బ్రహ్మదొండికాయలు చాటుడు తెచ్చివక శేరుసాలుపోసి రుబ్బి మూడు శేర్లు రసముతీసికొని అరసముచు పొయిమిదబెట్టి కాగుచుండగా శేరున్నర చక్కెరపోసి పోరటి దినం ౧ కి రెండుతులాలు చొప్పున ముప్పది (30) దినాలు తినేది. ఇచ్ఛాసత్యము.

225 శుక్లమేహమునకు

సాలామిశ్రి, జాజిజాయ, బాలింతబోలు, బూరుగుజిగురు రస సింధూరం, సమభాగాలు, ఆవుసాలతో నూరి సెనగగింజంత మాత్రలు కట్టి పూటకు రెండుమాత్రలు చొ॥ పుచ్చుకొనవలెను. గుమ్మసాలతో పుచ్చుకొనవలెను.

226 శుక్ల మేహకుఠారము.

అరసోలెమ ఆవుపెరుగులో అరసోలెమ మోదుగచక్క దంచి నరసము కలిపిత్రాగిన శుక్లమేహము హరించును. పత్యం లేదు. వేడి పదార్థములు తినుగూడదు.

227 శుక్రవృద్ధికి-చికిత్స.

ఉసిరికవలుపును చూర్ణించి 21 సారి చెఱకురసాన భావనచేసి నీడనెండబెట్టి, ఆచూర్ణము సకు సమం గా తేనె, పంచదార చేర్చి పుచ్చుకొనేది. వెంటనే ఆవుపాలు త్రాగవలెను. 80 దినములు చేసిన సంతాన ప్రాప్తియుకలుగును.

228 ధాతువృద్ధి-కీజకోటా.

పెద్ద పళ్లెరుకాయలు, చల్లపిల్లి గడ్డలు, దూలగొండి విత్తులు, నీరుగొబ్బివిత్తులు, చిట్టామట్టవేళ్లు, పేరాముట్టవేళ్లు వీనిని సమాంశాలు చూర్ణించి ఆవుపాలలో కలిపి రాత్రులు పుచ్చుకొన్న అపరిమిత వీర్య వృద్ధికలుగును.

229 వీర్య-వృద్ధికి.

రెడ్డివారి నానబాలు చెట్టు సమూలం నీడనెండించి చూర్ణించి 40 దినములు ఆవు వెన్నతో పూటకు యెనిమిదణాలయెత్తు నేవించేది.

230 స్వప్నస్థలనము-శుక్ల మేహములకు.

పెన్నేరు, నేలగుమ్మడి, నేలతాడి, పల్లెరువేళ్ళు, పిల్లిపీచర, పెద్ద దూ గొండి వేళ్ళు, మినుమలు, ఉసిరికవలుపు, బూరుగు జిగురు వీనిని సమభాగాలు చూర్ణించి, ఆవుపాలు వెచ్చబెట్టి అందువకతులం చూర్ణం చేసి పుచ్చుకొనేది. 20 దినాలు చేసేది. మూత్రముతో

కలిసిపోవుచుండు వీర్య సప్తము కట్టును. వీర్యము గట్టిపడును. దౌర్బల్యముపోవును.

231 తలపోయుకు-పంచాంగచూర్ణము.

ఇరువది మేహములను నిర్మూలించును. తంగేడు చెట్టుయొక్క వేరు, పట్ట, ఆకు, పూవు, పిందె, ఈ అయిదుభాగములు సమంగా చూచుకొని, దీనికి సమం (నేలఉసిరికచూర్ణం) నేలఉసిరికలోసగం నూని పసపు చూర్ణం, అన్నికలిపి తేనెతో గాని, తరిపి మజ్జిగలో గాని 40 దినాలు ప్రోద్దుటపూట పుచ్చుకొనవలెను. ఇచ్ఛాపత్యం. నూనె, ఆవ, గుమ్మడి వర్జము:—

232 ధాతుపుష్టికి వేహ్యం

సాలామిశ్రి, సపేదుమిశ్రి, మదన్ మస్త, విజమా యాలకులు. లవంగాలు, జాపత్రి, జాజికాయలు, మంచిగంధము, కృష్ణాగరు, తవాక్షీరి, ధనియాలు, జీలకర్ర, సల్లజీలకర్ర, ఆకుపత్రి, గులాబీ పువ్వు, బాదం, మురకాయి, కఞ్జారం, పిస్తా దూలగొండి గింజలు, మట్టిగింజలు, జువ్విగింజలు, బేవానం, బసనా, కురువేళ్ళు, వట్టివేళ్ళుతుంగ ముస్తలు జటామాంసి, కురాసానివాము, కురంజివాము, కుంకుమపుల్వ, యిష్టిమధుకము, విరజాజి, సురత్నపువ్వు, నెయ్యి, తెల్లచక్కెర, ఆవుపాలు, తేనె, ద్రాక్షపళ్ల—శులప్రమాణమునకు చక్కెర రెండుశేర్లు పాలు నాలుగుశేర్లు తేనె అర్దశేరు. లేహంచేసేది. పూటకు అరతులం చొప్పున పుచ్చుకొనేది. ఆవుపాలు త్రాగేది. ఇందిరియము పరిలిపోయినది గట్టిపడును. ధాతు పుష్టి కల్గును. తెలుపు ప్రమేహం మొదలగునవి కుదురును.

పత్యం—చాప నూనె, గుమ్మడి, ఫులుసు, తోటకూర, బచ్చలి, ఆవ, గోంగూర మున్నగునవి వర్జము. ఇగురుకూరలు తినవచ్చును,

233 తిమ్మరు వాయువులకు.

నెల్లప్పుడూ వకటి మూడుమిర్యాలు వేసచిగుళ్ళు దమ్మిడి
యెత్తు చొ || ఒక్కడొక్కడు ఈమూడు అమందస్తాలో నూరి కుంకుమగిం
జలత మాత్రలుచేసి తిమ్మరు వాయువులకు ఇచ్చేద.

234 వాతపునొప్పులకు చికిత్స.

తెల్లపుప్పిచెక్క పిడికెడు నాచవేసి కడిగి కాలుకవలె నూరి వక
వరహా యెత్తు రసకర్పూరము కలిపి నూరి కుంకుమ గింజప్రమాణము
మాత్రలుకట్టి రెండుపూటలు సేవించి వాయువు నొప్పులు హరించు
ఇచ్ఛాపత్యము.

235 వాయువులకు చికిత్స.

ఇంగిలీకము రసకర్పూరము నేపాలాలు యిసందోరికు ఇవి సమ
భాగాలు నీళ్లుపోయకుండా బాగానూరి బిల్ల చేసి వకజాము సూర్య
పుటముబెట్టి ఆవెనుక కరాట్ట పెంకుమీద దీపాగ్నితో లేతగాకాచి
రసము ఆరేపర్యంతము ఉంచితీసికొనేది. కందిగింజప్రమాణం తీసికొని
బెల్లములో పొదిగి ఆరుదినాలు సేవించేది. ఇచ్ఛాపత్యం

236 ముకవిధము

రసకర్పూరము రససింధూరము ఇంగిలీకము నేపాలము యిసం
దోరిఆకు సమభాగాలు కల్వములో వేసిమద్దించి బిల్ల చేసి వకజాము
సూర్యపుటాన నుంచి తీసికొని పెంకు మీదా క్రిందా బాగావెచ్చ
చేసి ఆరినతరువాత యెత్తి మెత్తగానూరి కరాటానవుంచుకొని మాత్ర
లు చేయుటకు బిడ్డనీరుడితోచూరేది. గురిగింజ ప్రమాణము మాత్ర
లు తాటిబెల్లములో పొదిగి యిచ్చేది. యిచ్ఛాపత్యము.

237 పేగువాతమునకు చికిత్స

యాలకులు తులము పిప్పళ్ళు న్నాత్తులాలు శొంఠి అయిదు
తులాలు కలకండ న్నాత్తులాలు చక్కెర న్నాత్తులాలు చూర్ణించి
ఉంచు కొనేది. వాయువుగా ఉన్నట్లయితే తేనెతోయిచ్చేది. ఉడుకు
నీరు అనుపాసము. వాయువులు హరించును.

238 చచ్చువాయువుకు

నాలుగు జాతుల వాములను జీడిగింజలు తులలు లవంగా
లుతు విలు నల్లమిర్యాలు తు విలు పిప్పళ్ళు తు విలు ఈదినుసులు
బాగుగా చూర్ణించి కల్వముగోనైచి ఆవునేతితో బాగుగా మర్దన
చేసి కుంకుడు గింజంత మాత్రలు కట్టి పూటకొకటి చొప్పున ఇయ్య
వలెను. మానును. పథ్యము———పావురంమాంసము మిర్యాలచారు
గోధుమకొట్టె మొదలగునవి.

239 పార్శ్వపుకొప్పికి చికిత్స

ఒకతులము మంచిచూనెలో చెముడుకాడల రసముక పావు
తులమువేసి రసంబగురా కాచి నొప్పివున్న పార్శ్వపు చెవిలోపిండేది.

240 మూత్రముజారీ అగుటకు

ఆముదాలు, ఇంగువ, మానిపసుపు, కరకపప్పు, ఉశిరిపప్పు,
నేపాళపుగింజలు, ఈదినుసులు సమాంశాలు, తీసుకొని చూర్ణించి నిమ్మ
పండ్లరసముతో 4 జాములు మర్దనాచేసి అల్లపురసముతో పూట 1 కి
వకదిన్న మెత్తుచొప్పున నేవించిన జారీఅగును.

పొంగించిన వెలిగారం పాతికతులము సూరేకారము అర్దపావ
లాయెత్తు, వీటితో తంగేడువిత్తులు చూర్ణించి ఆవుమలముకలిపి అవు
పాలు గాగాకాచి అందులోచేసి పుచ్చుకొనవలెను.

241 నీరుమరాకు బంధుకు

తెల్లగరికె గుంటకన్నాకు పువ్వు వకపడి తాటికలకండ అయి
దు పలాలు జాడజాయ జాపల్లి రెండుతులాలు తోకమిరియాలు వక
తులము ఈదిసుసులు ములకరసాన కలిపి సూర్యపుటము కొత్తకుండ
లో 7 రోజులుంచేది. వేయించిన ఉప్పువామనోవచ్చును. చింతపండు
వ్వము.

242 నీరుడిబంధుకు

పావుతులము రేవల్చిన్ని పట్టతెచ్చి పావుశేరు అవుపాలలో క
లిపి ఆరువూటలు యియ్యవలెను. ఇచ్చాపత్యము

243 మూత్రముబంధించిన

తోకమిర్యాలచూర్ణము అరతులము తవ్వెనునీటిలోవేసి కలిపి
రెండుమూడుసారులు త్రాగిన మూత్రము జారీఅగును. మూడురో
జులు చేయవలెను. పత్యములేదు.

244 అతిమూత్రమునకు చికిత్స

ఉళిరికపప్పు కషాయముతో వేపచెట్టు జిగురునూరి కర్కూరశి
లాజత్తుభస్మము పదిచిన్నాలెత్తుకలిపి 40 దినములు సేవించేది. మేహ
ములు హరించును.

245 శూలపుండ్లకు

రసకర్పూరముమూడు దుష్టయెత్తు తులసి తాటిబెల్లంవాము
ఇవి చక్కగా నూరి కందిగింజంతమాత్రాలుచేసి ఏడుదినాలు ఇచ్చేది.
ఇచ్చాపత్యము.

246 మూర్ఛలకు చికిత్సలు

వాతాదిదోషములవలన మెదడున సంభవించును. ఈవ్యాధి
పచ్చివెంటనే రోగి స్మారకముతప్ప పడిపోవును. వ్యాధిలనేక విధా

లు కనుక కొందరి మూతి, చేతులు, కాళ్లు, వ్రేళ్లు వంకరలుపోవును. నోటినుండి నురగవెడలును, దేహమాద్యము, వడలువిరుపులు, అలసటయుండును.

గింజలు పుట్టుతీసివేసిన చింతపండు మెత్తగాదంచి మూసకట్టి అందులో మైలతుత్తముంచి, మూసమూసివేసి మీదబట్టచుట్ట చీరమన్నిచ్చి, ఆరినవెనుక పుటమిడిన చిందూరమువలె చిందూరించును. ఆచిందూరము వక చిన్నమెత్తు రేగుచిట్టము వక చిన్నమెత్తు ములగ ఆకుపసరులో కలిపి మూర్ఛనచ్చిరప్పుడు వారిముక్కులలో పోసేది. ఆముదముతో గాని, తేనెతో గాని, యిచ్చేది. ఇది కఫవ్యాధుల మీద సైతం బాగానడుచును.

247 సంగీతము పాటకులకు ఆర్ద్రకాదిచూర్ణము

అల్లము గుంటకన్నాకు గోరింట వస మాండాకబ్రహ్మ (అనగా సరస్వతిఆకు) భావంచి విస్తనాలు యాలకులు వీనిని సమభాగాలు గ చూర్ణించి ఒక పలముయెత్తు చూర్ణము [మూడుతులాలు] వేడినీటిలో కలిపి 8 వారముల దినములు త్రాగుచుండిన కంఠస్వరము గంధర్వలస్వరముతో తుల్యముగను కోకిల స్వరతుల్యముగను ఉండును.

248 కిన్నర గంధర్వలవలె పాడుటకు

పైంధవలవణము కొడిశపాల మిరియాలు ఈమూడుదినుసుల చూర్ణము వేడినీటిలో నాలుగుమాడలుయెత్తు వేసి రాత్రులందు నేవించిన స్వరభంగముహరించి “స్వరాః కిన్నరముచ్యతే” స్వరముకిన్నరమువలె ప్రకాశించును. దీనిని రెండునెలలు నేవించవలెను.

249 సారస్వతచూర్ణము

శ్లో| గుహాచ్య పామార్గ విడంగ శంఖినీ
వచాతథా శుంఠి శతావరీ సమం
ఘృతేనవీసం ప్రకరోతి మానవం
త్రిభిర్ద్విజైః శ్లోకసహస్రదారిణమ్.

తిప్పతీగ, ఉత్తరేణు, వాయువిండగములు, సరస్వతి అకుపసరు
శౌంఠి పిల్లిపీచర, ఇవియెండించి చూర్ణించి వస్త్రప్రఘాతమునర్చి వీస
మెత్తు నేతితో కల్చుకొని మూడుదినములు సేవించిన శ్లోక సహస్ర
మును విన్నమాత్రానె అప్పచెప్పగల దాణరుశక్తిగలవాడగును.

250 మూలశంక (అర్ఘ్యోర్గము.)

ఈవ్యాధిఅతివిచారమువల్ల, అతిగాసంచారము, పగలునిద్ర
చుట, మున్నగువాటివలన కలుగును. ఈవిషయము మాధవనిదాన
మున విస్తరించిరా యబడియున్నది. కొందరు మూలవ్యాధి కర్మ
వ్యాధియని చెప్పుదురు. ఈవ్యాధిగలవారికి ఆసనస్థానమునపోటు, చు
ఱుకు, మంట, నొప్పి, యుండును. మనశ్శాంతియుండదు. కోపమె
క్కువగానుండును. కిట్టనిపదార్థములు సేవించినప్పుడు పిలకుబ్బిబిగియు
టయు సంభవించును.

రక్తమూలము, అర్ద్రమూలము, శుష్కమూలము, సనిమూ
లవిధములు.

రక్తమూలము:—మలముతోరక్తముచును.

శుష్కమూలము:— ఆసనద్వారము బిగువుకలిగి . బాధకలిగియుం
డును. విరేచనము జారీకాకమిక్కిలి ఓర్వలేనంతబాధ శూలకలిగి
యుండును.

అతిసంచారము, ఉష్ణపదార్థ సేవనము, అతిసంభోగము, నిషాచేయువస్తువుల నుపయోగించుట కట్టిపెట్టవలెను.

251 మూలశంకకు చికిత్స.

కరకసిందలు, నువ్వులు, జడిగింజలు, ఈదినుస్సులు సమభాగాలుతీసికొనిమెత్తగానూరి ఆముద్దకుసమంగాపాతబెల్లమువేసి బాగామర్దించి బదరీఫలమంతేసి మాత్రలుకట్టి యుంచుకొనేది. ప్రాస్తవసాయంకాలములను అనుపానవిశేషములతో సేవించుచువచ్చిన మూలశంక నివారణమగును. అనుపానవిశేషములనుటవలన—జ్వరము, మేహసంబంధదగ్గు, ఉబ్బనము, పాండువు, కడుపులోబల్లమున్నగు వాటికిని ఈ యశాపథముపయోగింపవచ్చును.

252 మూలశంకకు ధూపక్రమము.

జిల్లేడువేళ్ళు, జమ్మిఆకు, తలవెంట్రుకలు, త్రాచుకుబుసము, పిల్లిచర్మము, వీటినిచక్కగా మార్ణముచేసి నేతితడిచేసి ఆననమునకు నలువదిదినాలుపొగబట్టి హరించును.

253 మూలశంకకుకట్టు.

గచ్చఆకుచిగుళ్ళు ఆముదమునువెచ్చచేసి రేపటమాపట, ఆ సనానికికట్టుచుండవలెను. పసుపునీటితో ఆననమును ప్రక్షాళనముచేయుచుండవలెను.

254 పిత్తసంబంధమూలవ్యాధులకు చికిత్స

దుష్టారాది మూలము.

శుద్ధిచేసిన ఉమ్మెత్తగింజలు పిప్పళ్ళు శొంఠి కరక్కాయ పెచ్చు వట్టివేళ్ళు వీటినిసమభాగాలుగా మార్ణించి యెనిమిది గింజలమార్ణ

మునందు ౧ తులము నెయ్యి ౧తులము తేనె ౧ తులము చక్కెర
చేర్చి రాత్రులందు సేవించుచుండిన పిత్తమూలము నశించును.

255 రక్తమూలమునకు చికిత్సలు.

శుద్ధిచేసిన విషముష్టి విత్తనములు ఆరుగాని యేడుగాని యెని
మిదిగాని బాగుగాచూర్ణించి చక్కెరతో కలిపి పుచ్చుకొనవలెను.
తవ్వుదోషములు నశించును క్రిమిలు పడిపోవును. రక్తమూలము
నశించును.

రక్తమూలము

వేపచెక్క తు ౧ యెండబెట్టి చూర్ణించి వస్త్రఘాతించేసి భద్రపర
చుకొనేది. దున్నును ఈనిన గేదెయొక్క పెద్దగో నాలుగుచిన్నాతెత్తు
జొషధమువేసి బాగాకలిపి మూడుపూటలు పొద్దుటపూట పుచ్చు
కొనేది. పెరుగులన్నము చప్పిడిపత్యము.

రక్తమూలకు

ఉత్తరేణివిత్తనాలు బియ్యపు కడుగునోహారి వుడికించి పుచ్చు
కొనేది రక్తస్రావముగల మూలవ్యాధులు హరించును.

మరోవిధము.

నేలగుమ్మడిచెక్క నువ్వులు సమభాగాలు దంచిఆవుపాలతో
నూరి కల్కముచేసి తేనెకలిపి సేవింపవలెను. రక్తమూలము నివారణ
మగును. నిస్సంశయము ||మరిన్ని చూపులకు సమముగా ఆవువెన్న
నైచి నూరి సేవించినను రక్తమూలము నివర్తించును.

మరొకవిధము

నాగకేసరముల చూర్ణమునకు సమభాగం ఆవువెన్న చక్కెర చేర్చి
నూరిసేవించిన రక్తస్రావముభాధ తొలగి నివారణమగును.

256 మూలవ్యాధికి-చికిత్సలు.

నల్లని వెండ్రుకలు ౧ కేరు తీసికొని వచ్చి చప్పమనీటిలో మూడుదినాలు నానవేసిది. నాలుగోదినము మంచినీటితోబాగా కడిగి శుభ్రముచేసి, ఒకమూకుడులో గేదె పెరుగుబోసి పై జెప్పిన వెండ్రుకలు అందులోవేసి మరొకమూకుడుపై న బోర్లించి, దానికి చుట్టున్న సరిగా మినుప పిండి పొదిగి దానిపై న గుడ్డచుట్టి గాలి యే మాత్రము రాకుండు నట్టుకట్టి చీలమన్నిచ్చి ఆరనిచ్చి గజపురముబెట్టేది. అంతట భస్మమగును. గురిగింజయెత్తు భస్మమును ఆవువెన్నతో సేవించేది. మూలవ్యాధి హరించును.

257 రక్తమూలమునకు, రక్తముపడేదానికి, విరోచనములకు, గ్రహణికి, రక్తవిరేచనములకు చికిత్స.

మాచికాయలు అయిదు మెత్తగానూరి, కోడిగుడ్డులోని తెల్ల సానవేసి నూరి మాత్రఅయ్యేలాగున చేసి కుంకుమగింజంతేసి మాత్రలు కట్టి ప్రొద్దుటను, సాయంకాలమునను ఒక్క మాత్ర చొప్పున సేవింపవలెను. అల్లు అయిదు దినాలు.

పథ్యము—పెరుగు అన్నము, లేక నెయ్యి అన్నముగాని, వెన్నతోటి న్ని తినవచ్చును.

258 వాతసంబంధ అర్శోరోగమునకు-చికిత్స.

లక్షణము :—వాయువు ఆసరద్వారమున వెడలుచుండుట, విరేచనము ఉండలుండలుగా వెళ్ళును. చీమువిరేచనముతో కలిసియు, కలియకను గూడపడుచుండుట, ఆసరమునొప్పి, పోటు, గలిగియుండుట, మలబద్ధకముండుట, ఇవిమూలవాతమున కుండును.

259 మరీచాదిచూర్ణము.

మిర్చాలు, పిప్పళ్ళు, శోంఠి, చెంగల్వకొమ్మ, జల్కర్రి, వస, యింగువ, సైంధవలవణము, వాయువిడంగాలు, కరక్కాయచర్మము చిత్రమూలము, వామము ఇవి సమభాగాలు చూర్ణించి, ఆచూర్ణము నకు రెండు వంతులు బెల్లముచేర్చి, బాగాదంచి, వేడినీళ్లతో పూట వకటింటికి వక తులము చొప్పున సేవించిన వాతసంబంధ జనితమూలము నివర్తించును. మరియు సర్వమూలములున్న నివర్తిలగును. వయస్సు, రోగ బలా బలములు, సాధ్యాసాధ్యాదులు, తెలిసి మందు నడుప వలెను. పత్యములేదు.

260 మూలములూడిపడిపోవుటకు-చికిత్స.

అమృతపాణి అరటిసండు లోపల యాగానియెత్తు జడిపెట్టి మూడుదినాలు ప్రోద్దుటిపూట పుచ్చుకొనేది.

261 ఇందులకు-ధూపము.

ఇంగిలీకము, ఉత్తరేణిబియ్యము, ఆదొండచెక్క, పందిరెట్ట, వీటిని చూర్ణించి చింతబెరస నిప్పులలో పొగవేసేది. ఆపొగ ఆసనమునకు పట్టు నట్లు కూర్చోనేది. మూడు నాలుగు రోజులలో కుల్లి మొలకలు పడిపోవును. పిమ్మట పిండికట్టుకట్టవలెను. పత్యమేమీలేదు.

262 ఆసనములో చురుకు, రక్తముపడుటకు-చికిత్స.

నీరుల్లి అయిదు తులములు సన్నముగా తరిగి పందినేతిలోవేసి, యేడు దినాలు పుచ్చుకోవలెను.

263 పిలకలూడి పమటకు-ధూపము.

మురదారుసింగు ౧ తులము దీనితో జీడిగింజలు తొమ్మిది, మరిన్ని మామిడితెంకలోని పప్పు, దుంపపసుపు వీటిని మెత్తగానూరి తొమ్మిదివూడలుగా చేసి పొగవేసేది. పిలకలు పడిపోవును.

264 మూలవ్యాధికి-లేపనములు.

బొంతచెముడు చిగుళ్ళు, కటకరోహిణి, చేదు ఆనవ చిగుళ్ళు, కానుగుగింజలు, ఈదిరుసులను సమభాగాలు చూర్ణించి ఆచూర్ణము లో జిల్లేడు పాలు, మేక మూత్రమున్ను పోసి బాగానూరి, ఉడికించి కాస్త వెచ్చ వెచ్చగా నుండేట్టు మూలవ్యాధికి (పిలకలకు) లేపనము చేయవలెను. మొలకలూడి పడిపోవును.

265 మూలవ్యాధికి-పొగవేసేక్రిమము.

ఏనుగుచర్మము, రక్కిసపుగింజలను చూర్ణముచేసి, ఆచూర్ణము పిడతలోబోసి మూతవేసి చీలమన్నయిచ్చి పాతాళయంత్రమున బెట్టి తెలం తీసి, మూడులేక నాల్గుచుక్కలు నిచ్చలమీదవేసి పొగ తగిలేట్టు (మూలములకు) సాధనముయేర్పరుచుకొని కూర్చుండవలెను. ఆలానాలుగైదు రోజులు ఆసనానికి పొగవేయవలెను. మొలకలు ఉడిపివను. పత్యం లేదు.

266 మూలవ్యాధికి పట్టు

గురివింద గింజలున్ను అడివికందయున్ను సమాంశాలు చన్నీళ్ళతో బాగుగానూరి పట్టువేసిన యెడల బాధతగ్గును. పత్యములేదు.

267 మూలశంకకు లేపనము

మర్మాకులుకాల్చి మసీచేసి అబూడిదను మంచి నూనెలో ముద్ద
న చేయవలెను. లేపనము చేయవలెను.

268 మూల శంకకు పత్యకిరములు

గలిజేరు కూర, చాతరాసికూర, చిట్టికూర, లేతవగు అత్తికా
యలు పెద్దములకకాయలు చిన్నములకకాయలు మిర్యాలు సైంధవ
లవణము ఆవువెన్న యింగువ ఆవుచల్ల ఆవునెయ్యి పొట్లకాయ కంద
గడ్డమున్నగునవి.

269 అపత్యములు

పెరుగు తెలగపిండి మినుములు వంకాయ బచ్చలి కఠినపదా
ర్థములు మిక్కిలి శీతలపదార్థములు చలినీళ్ళు మత్స్యములు మాంస
ము పప్పు చారకంద మొదలగునవి విస్తారమునేపు గొంతుకూర్చుండు
ట దూరము నడుచుట కూడదు.

270 బిళ్ళరోగనిదావము.

ఇది సవాయిసంబంధమైనవిషము వ్యాపించుట వలన అంకురిం
చును. అందువలన మొదట రక్తముచెడును. ఒకగజ్జలోగాని రెండు
గజ్జలలోగాని బిళ్ళలు బైలుదేరును. మొదట వాపుకనిపించును. గడ్డ
వలె కనపడును. అనంతరం కురుపులాగున ఏర్పడును. అంతకు ముం
దు జ్వరము వచ్చును. చలివచ్చును. అన్నహితపు తగ్గును కాళ్ళు
పీకు. తలనాదు సంభవమగును. నలుపు పోటు గలిగి బిళ్లలు భరింపశ
క్యము కాకుండును గజ్జలలో ఇవికనపడిన తోడనే విరేచనములకు
మాదు పుచ్చుకొనుట శ్రేష్ఠము. చీమువృద్ధికాకుండునటుల పత్యముగా

నుండవలెను చితుకుటకు చీముకారిపోవుటకు (చీమువోడి పోవుటకు చికిత్సచేయింప వలెను లోపలికి జౌషధ సేవచేయుట మంచిది.

271 బిళ్ళరోగములకు పత్యములు

బీరకాయ పొట్లకాయ చిక్కుడుకాయ కాకరకాయ అరటి కాయ నిమ్మకాయ దబ్బకాయ ఉశిరక పచ్చడి తోటగూర కందిపప్పు నెయ్యి పొం నీళ్ళు మొదలగునవి.

272 బిళ్ళరోగములకు పత్యము

కంద నూనె ఆవ బచ్చలి పులుసు పాలు మజ్జిగ పెసరపప్పు చీముపట్టునట్టి పదార్థములు.

273 అష్టకష్టలక్షణం

రెండునైపుల గజ్జలలోనికి నరివడునట్లు అష్టముగ అరటికాయవలె ఏర్పడును. పోటుండును. చలి జ్వరము వచ్చును. అన్నమందభిలాష లేకుండును బలహీనం కాళ్ళు పీకు విరేచన బద్ధకము ఉండును.

274 బిళ్ళలకు పట్టు కట్టు పాలాస్తులు.

1 కోడిగుడ్డు నందలిచొన రాతిసున్నము నూరి పట్టువేసిన మానును.

2 మట్టిపాలు గుడ్డకు అంటించి పట్టువేసేది.

3 కాడచెముడుపాలు గుడ్డకు పట్టించి పట్టువేసేది.

4 బిళ్ళలు ముదరకుండినప్పుడు ప్రధమంలో పచ్చగన్నేరు పాలు పొడిచి పట్టివేస్తే పోవును.

5 బొడ్డచెట్టుపాలు, రాసున్నం కలియనూరి పట్టివేసేది.

6 కెల్లఉప్పిలకు, నెల్ల బాగానూరి బిళ్ళలపై పట్టివేసేది.

7 కరకతాటి ఉశిరికలపస్పృశు చెముడు పాలతోనూరి పట్టివేసిన హరించిపోవును.

8 విభూతి రాసున్నము, ఆముదముతో నూరి పట్టువేసేది.

9 పర్నావాలు వెల్లులి మెంతులు చిత్రమూలము ఇవి సమభాగాలు నీటితోనూరి పట్టువేసినమానును.

10 గుగ్గిలము 1 తులము మైనము 1 తులము దాల్చినచక్క పావుతులము లవంగాలు పావుతులము ఆముదము అరతులము ఈవస్తువులను చూర్ణముచేసి ఉడికించి పట్టెవేసిన మానును.

11 కత్తిమందు వెచ్చచేసి బట్టకంటించి బిళ్ళలపై పట్టివేయవలెను

12 రససింధూరం కోడిగుడ్డునందలిసాన కొత్త ముగ్గు కలియ నూరి పట్టువేయవలెను.

13 సాంబ్రాణి గుగ్గిలము ముసాంబ్రము కత్తిమందు నాభి కట్ట నూనె ఇవిభాగానూరి పట్టించినమానును.

14 బంగాళాదుంప (ఉరలగడ్డ) కుమ్మరొనుడికించిచూరి గుడ్డతో పట్టివేయవలెను. కాగిపోవును.

275 బిల్లలకు కట్టు

15 అరిటికాయ ఉడికించిమూడుకట్టు కట్టినను పొత్తిదుంప ఆవు పాలతోనూరి మూడుకట్టుకట్టినను అణిగిపోవును. విరేచనముచకు బాషధం అరగాగిపోయినంత వెంటనే పుచ్చుకొనేది.

16 ముళ్ళతోటకూర ఆముదమున వెచ్చజేసి కట్టవలెను.

17 వెల్లులి ఆవాలు ముగ్గుచక్క వన ఈదినుసులు చూర్ణించి గుడ్డతోవైచి కట్టేది.

18 గొట్టెపెంట రాసున్నము కలిపి కట్టుకట్టేది.

19 పొత్తిదుంప ఆవాలు వెల్లులి మెంతులుచిత్రమూలము తెల్ల దూసరిదుంప, సమభాగాలు మెత్తగానూరి కట్టుకట్టేది.

20. చింతపండుగుంజు, వెల్లుల్లి, కొంచెముఇంకువ, మద్దించి, కట్టిమూడుదినాలుంచి నిమ్మటతీసివేసి వేడినీటితో కడిగి శుభ్రముచేసి ది.

21. ముళ్ళతోటకూర దంచి వంటాముదాన వెచ్చచేసిలయిదారు కట్లు కట్టినచోమానును. విరేచనముచకు పుచ్చుకోవలెను.

276 బిళ్ళలకుకోతపలాస్త్రి.

22. తూటిఆకుపాలతో ఉడుకబెట్టిఆముదముతో ముందుగాచమిరి 5—6 కట్లుకట్టేది. చితికి బిళ్ళనుండి చెడుపదార్థముపోవును. ఆవెనుక తులముగ్గిలము, తులముమైనము, నేతిలోకరిగించిపాలాస్త్రిపట్టి వేయవలెను. మానును.

277కోతకు, మానుటకు, హరించుటకు వలాలామాలు.

23. శుద్ధిచేసినమైలతుత్తము ౧ తులము, గంగసింధూరము పావు తులము, గుగ్గిలమురెండుతులాలు, ఇవిచిట్టాముదముతో బాగానూరి ఉడికించి బిళ్ళపై పట్టివేయవలెను.

24దాల్చినిపావుతులము, లవంగాలుపావుతులము, గుగ్గిలంతులం, మైనంతులం, ఆముదము రతులము, ఇవివండికోతకుపట్టివేయవలెను.

278 బిళ్ళలకు కోతమలామాలు.

25 గుగ్గిలమురెండుతులాలు, గంగసింధూరముపావుతులము, సాంబాణిపావుతులము, మైలతుత్తమురతులం, (మజ్జితోశుద్ధిచేసిన 3 మైలతుత్తం) ఈదినుసులు చిట్టాముదముతో నూరిపట్టివేయవలెను.

26 రససింధూరముపావుతులము (మంచిపలచనైనముక్క) గేదెవెన్నతోమద్ద నాచేసి బిళ్ళపై పట్టివేసిన మానును.

279బిళ్ళలుకాగిహరించుటకు పనస్లు.

27 బిళ్ళకుడిప్రక్కనున్న యెడమచేవిలోను, యెడమప్రక్కనున్న కుడిచేవిలోను, రెండుప్రక్కలరెండుబిళ్ళుండినరెండుచేవులలోను ఈక్రిం

దచెప్పిన పసరులలో దేనినై నపిండవలెను. ఏదిసిండినను హరించిపోవును. పసల్లేవనగా నల్లడమ్మెత్తాకుపసరుగాని, కాకిదొండాకుపసరుగాని, వావింటాకుపసరుగాని, దొండాకుదుష్టుపాకుపసరుగాని, తెల్లగన్నేరాకు పసరుగాని, పై చెప్పినప్రకారంపిండవలెను.

28 మినుములు ములగచెక్క రసముతో నూరి బిల్లల పై పట్టి వేసి కట్టుకట్టిన హరించును.

29 గుగ్గిలం, నల్లమందు, నూనె, నల్లజీడిగింజలరసాన నూరి మెత్తగావచ్చిన తరువాత గుడ్డకుపట్టించి బిల్లలపై వేయవలెను. రెండు పట్టీలకు కరిగిఅరగానిపోవును.

280 బిల్లలకు-అడ్డగర్రలకు-ఔషధములు.

30 చీనాపంచదారలో మట్టిపాలు కలిపి పూట గిరి గచ్చకాయ ప్రమాణంగా మాత్రపుచ్చుకొనిన హరించును.

281 వరిబీజము-(అండనృద్ధి)

శగసంకటము జీర్ణించిన వారివృషణము పెద్దదగుచున్నది. కొందరికి రెండు వృషణములు పెద్దవగును. వరిబీజము అనగా ఒక అండము (ఏపార్శ్వమునై న) పెద్దదిగనుండుట. రెండు అండములు పెద్ద నై న బుడ్డ అని అందురు. వీట్లకుపట్టు, కట్టు, కొట్టు, (శస్త్రము లేక ఆపరేషన్ అని ఇంగ్లీషు) రక్షలు, నీరుతీయించుట, ఔషధముసేవించుట మన్నగునవి చేయనగును.

1. కొబ్బరికోరును ఆముదముతో వెచ్చచేసికట్టిన బుడ్డలు హరించును.
2. నల్లమందునకు న్నాసంతులు మైనముకరిగి వెచ్చ వెచ్చగా వృషణముమీద వేసి గుడ్డకట్టేది.

3. గచ్చచిగుళ్ళు ఆముదముతో వెచ్చచేసి కట్టవచ్చును.

4. చింతపండు, సున్నము కలిపికట్టవచ్చును.

5. కుమ్మలో వెలక్కాయనుంచి ఉడికించి ఆగుంజతో పసుపు
చూర్ణము చేర్చికలిపి కొంచెమువేడిగానుంచునట్లు కట్టు కట్టవలెను.

282వరిబీజమునకు పట్టు

6 ములగబంక నల్లమందు నేతితోనూరి పట్టువేసిన హరించును.

7 పాపిటివేరునీటితో అరగదీసిపట్టించేది.

8 వస ఆవాలు నూరిపట్టేవేసినను గంటభారంగి బియ్యపుకడుగు
తో నూరి పట్టువేసినహరించును.

9 కోడిగుడ్డులోని సొనతో రాతిసున్నమును నూరి పట్టింపవలెను
మరియు విభూతి రాతిసున్నము ఆముదముతో నూరిపట్టించినను శమిం
చును.

• 283 వరిబీజమునకు ఔషధము

పాలు ఆముదము సమభాగాలు చేర్చి పూటకు రెండుతులాలు
చొ॥ సేవించుచువచ్చిన హరించును.

284 అండవృద్ధికి జకోటా చుట్టు

కాలిబొటమన వ్రేళ్ళకు రెంటికిని బిగువుగా యెల్లప్పుడు ఉం
డునట్లు ఏచుట్లు అయినా పెట్టుకొనవలెను.

285 రణాలకు చికిత్సలు

హంసపాది ఆకు మిరియాలు ఈరెండునూరి పెద్దవాళ్ళకు మా
నని రణములకుకట్టేది. మాచును. చిన్నవాళ్ళకు చేలవత్సాకు దుంప
పసుపునూరి కురుపులకు కట్టించుమాచని కురుపులుమాచును.

286 పాలాస్త్రీ చేసేక్రియము

చిందూరము అరతులము యుంగిలీకం పావుతులం దికామల్లి
పావుతులం మురదారుసింగ్ పావుతులం మైసం మూడుతులాలు ఈ

వస్తువులు మెత్తగానూరి న్నాల్గుతులాలు నెయ్యిబాగా కాగబెట్టి అందు చిందూరం యింగిలీకము ఈరెండువదలవలెను. అనంతరము అన్నివస్తువులువేసి పది నిమిషములు ఉడికించి దించేటప్పుడు మయించుము అందు లోవేసేది పాలాస్త్రీ అగును.

287 భగందరము

గుఢమునకు రెండు అంగుళములు సమీపముగా కురుపుబయలుదేరి పోటుతో నుండును పగిలినభగందరమవలెను.

భగందరమువలన వాయువు మూత్రపురీషములు క్రిములు శుక్రమువెడలిన ఆరోగిబ్రతుకడు. జీవించు సంతవరకు చికిత్సచేయుచుండవలెను.

శ్రీమద్రామాయము
తే. ౭. పా. ౭.

288 భగందరరోగమునకు చికిత్స

రసకర్పూరమును నేతితో పుచ్చుకొనవలెను. వెంటనే నేలతాడి గడ్డలు వెల్లువీసాయలు కలితోనూరి త్రాగవలెను. హరించును.

4 తు|| తక్కిలివేరుచూర్ణము నెల్లివేళ్ళచూర్ణము న్నాల్గుతులాలు రసకర్పూరము అరతులము వీటిని కల్పములోవేసి గూడ పాల వేళ్ళ రసాన మ్ధనచేసి 80 మాత్రలు చేసి మండలము రోజులు రేపట మాపట ఆవునేతితో సేవింపవలెను. భగంధరాలు లూతవ్రాణాలు హరించును.

289 భగంధరమునకు విడంగాది పటుకములు

వాయువిడంగాలు, కౌడిశల పిప్పళ్ళు ఇవి సమభాగాలు చూర్ణించి దీనికి రెండింతలు శుద్ధిచేయబడిన మహిసాక్షి గుగ్గిలము గుగ్గిలమునకుసమం కరకతాండ్ర ఉళిరికలచూర్ణము కలిపి బాగుగా నేతితో మ్ధనచేసి తేనె అనుపానముతో కర్షప్రమాణమువారభగందరము హరించును.

290 భగంధరమునకు వర్తి

బొంత చెముడుపాలు జిల్లేడుపాలు వీటితో మానిపసుపునూరి గుడ్డకుప్పట్టించి వర్తిచేసి భగంధరమున నుంచిన హరించును.

భోతాఁకుశపువేళ్ళు చూర్నముతో గాడిద నెత్తురువేసి కలిపి కుక్కయెముక చాది లేపనంచేసిన యెడల భగంధరములు హరించును.

291 గండమాలలకు చికిత్స

జిల్లేడుపాలతో పాపరవేరుచూరి సైంధవలవణమును కలిపి లేపనము చేసి నివ్వశగను కాచేది. గండమాలలు హరించును.

యష్టిమధుకమును బోడసరసముతోనూర్చి త్రాగేది. 7 దినములు చేయవలెను. హరించును.

292 గండమాలలు బిళ్ళలుగాని గొంతుక మొదలు

కొని మెడలవరకు బయలుదేరినవాటికి చికిత్సలు.

పాలసుగంధి ౧౫ తులాలుతెచ్చి ౧ పయింటు కషాయందించుకొని అందు ౧ ఔన్సు సోప్సరీ ఆయోడెడ్ కలిపి దినానికి మూడు పూటలుత్రాగించేది, రెండుపర్యాయాలు ఔషధంయిచ్చేది. ఇచ్చాపత్యం చిట్లపిరంగి మొదలగు రోగాలు బిళ్ళలు గండమాలలు మానును.

293 సవాయిరోగములకు చికిత్స

అయిలారం చేదుజీలకర్ర కొడిశపాల కురాసానివాము సుగంధి ఇవి సమభాగాలు నీళ్ళతో మర్దనచేసి కుంకుడు గింజప్రమాణము మాత్రలు కట్టి అయిదు రోజులిచ్చేది. ఇచ్చాపత్యము తొమ్మిది రోజులు కూడా యియ్యవచ్చును.

294 పాతసవాయి య చికిత్స

తెల్లజిల్లేడు వేరు చెక్క కాసిగి చెక్క గొలుగు చెక్క తురక వేపచెక్క- చంద్రచెక్క ములివెంఱివేరు చెక్క ఫిరంగిచెక్క చిత్ర మూలము గచ్చచెక్క కలివిడచెక్క దుఘ్నువువేరుచెక్క పిప్పలికట్టె చంగల్వోష్ఠ పాలిండిశ మిరియాలు శొంఠి వేపపువ్వు జిలకరీ తక్కోలపుల్లు వాయువిడంగాలు శుద్ధిచేసిన గంధకం విష్ణుమధుకం ఇవిసమభాగాలు చూడ్తించి పూటకు అరతులంచొప్పున నీళ్ళతోగాని తేనెతోగాని ఆవునేతితోగాని పుచ్చుకొనేది. ఇందువలన పాతసవాయి కొత్తసవాయి అన్నియు కుదురుటయే గాక అడ్డకట్ట వచ్చుశగ రొచ్చు కొరుకు మొదలైన సుఖజాతులన్నియు నివారణమగును.

295 అన్నిసవాయిలకు

పాదరసము ౧ అమరశిల గంధకం ౧ కురాసానివాము ౧ కు రంజివాము ౧ మంచివాము ౧ యెండుకొబ్బరి ౧ నువ్వులు ౧ పాత బెల్లం ౪ తులాలు జడిగింజలు ౩ తులాలు ఈవస్తువులు 50 నిమ్మపళ్లె రసములో మర్దనచేసి కుంకుమగింజ ప్రమాణం మాత్రకట్టి పొద్దుట సాయంకాలాల ఆవపిండితో ఒక్కమాత్ర పెట్టియిచ్చేది. బెల్లముమజ్జి గ వర్జము తక్కినపదార్థములు తినవచ్చును.

296 నవాయిరోగములకు చికిత్స

రేవల్చిన్ని అరతులము ఇంగిలీకం అరతులము చిత్రమూలము పావుతులము తుమ్మాకు దమ్మిడియెత్తు తెల్లజిల్లేడు పట్ట దమ్మిడియెత్తు మిరియాలొక దమ్మిడి యెత్తు ఈదినుసులు బాగానూరి మాత్రకట్టి పూటకొక మాత్ర చొప్పున 14 దినములు యియ్యవలెను. కందిపప్పు కందికట్టు కంద మొదలగునవి సత్యములునువర్జము.

297 ఇంగిలీక మ్రెచం.

శుద్ధిచేసిన ఇంగిలీకము, హారతికర్పూరము, గవ్వపల్కుసాంబ్రాణి, ఈదినుసులు సమభాగములు ఆపునేతితో మర్దనచేసి కరాటాను పెట్టవలెను. పెసరగింజర్రమాణముగ మాత్రనిచ్చిన సవాయినివారణము గును.

తెల్లతుమ్మ, కన్నెమామిడి, బాద వీటిచక్కలు తెచ్చినమభాగములు ఉండజూచుకొని దంచిరసముతీసి, ఆరసము మూడుడబ్బులెత్తులో ఒకడబ్బుయెత్తు దిగుదాయిసూనె మిశ్రముచేసి మూడుదినములు ప్రోద్దుటనెపుచ్చుకొనేది. చప్పిడిపత్యము.

దుష్టుపువేరు రెండుతులాలు, వెల్లులితులము, పిప్పళ్ళుతులము ఇవి అన్నిటిని కలియనూరి మాత్రలుకట్టి దినమునకు రెండు మాత్రలు చొ॥ పుచ్చుకొనేది. పాలుఅన్నము, కందికట్టు, వేయించిన ఉప్పవాడుకొనేది.

పావురేరునల్లజీడిగింజలు, పావురేరుప్రాతచింతపండు, కట్టతోట బాగాదంచి కుంకుమగింజంతేసి మాత్రలుకట్టి ఏడుదినాలు సేవించేది.

పోకలుమాడ్చి పొడిచేసి అందులో తెల్లకవిరినూరి కల్పిపూట కుడబ్బెత్తు భక్షించవలెను. మూడుపూటలు చప్పిడిపత్యము

కొరుకుసవాయికిచికిత్స

జిల్లేమవేరు, యింగిలీకం అక్కలకర్ర, ఈమూడింటిగంధంపట్టించిన హరించును.

299 సవాయిపుండ్లకు-మలామా.

రసకర్పూరం పావుతులము, ఇంగిలీకము అర్ధపావలాయెత్తు అసగా బేడయెత్తు) ముద్గార్ సింగు బేడయెత్తు, హారతికర్పూరము)

బేడయెత్తు, కల్వసకాకరాకు పసరు బాగా మర్దనాచేసి వెన్నతో కలిపి కోడి యీకతో గాని, కాకి యీకతో గాని పుండ్ల మీద రాచి మానిపోవును.

300 సవాయిపుండ్లకు-లేపు.

రెండుతులములు రసకర్పూరము ఆవువెన్నతో పలుకు లేకుండా బాగానూరి, మేడిపాలుకల్పి లేపుచేసేది. అయిదురోజులు చేయవలెను. పత్యములేదు.

301 సవాయిరోగములు, మేహపొడలు, దద్దులు, పైత్యపు మచ్చలు మొదలగువాటికి చికిత్స.

కురంజివాము, కురాసానివాము, నల్లజీలకర్ర, నల్లజీడిపిక్క మోదుగమాడలు, రేనల్పిన్ని, పిరంగిచెక్క, శొంఠి, మిర్యాలు, చిత్రకూలం, నాల్పినిచెక్క, లవంగాలు, నాగకేసరాలు, ఇంగిలీకం, రసకర్పూరము, పాదరసము, శొంఠి, గంధకం, మైలుతుత్తము, ఇవి శుద్ధిచేసి విగా ఉండవలెను. ఇవి సమభాగాలు మూడుదినాలు నిమ్మ పండ్లరసాన కల్వముతో బాగుగ మర్దనచేసి గాజుగిన్నెయందుంచి పూటకు శ్లేషగింజంత ప్రమాణం గా మాత్రచేసికొని 40 దినాలు రెండు పూటలు సేవింపవలెను. మును ఆరిపోవుచుండిన నిమ్మపండ్లరసముతో నేపదురు చేసుకొంటుండవలెను. అవ, బచ్చలి, అవకాయ వజ్రం. పులుసుకూడనే కూడదు.

302 సుఖజాతులన్నిటికి-చికిత్స.

రసకర్పూరము, రససింఘారము, సవీరం, రేకుతాళకం, పాదరసము, గంధకం, ఇవి సమభాగాలు మూర్ణించి లేతకొబ్బరికాయ తెచ్చి రెండుగా పగలగొట్టి, నీళ్ళుతీసి, కాయ చెక్కలోపోసి రెండో

చెక్క మూసి మూడుసార్లు చీరమన్నిచ్చి పుట బెట్టి, కొబ్బరికాయ నీటితో మద్దించి, శలగగింజప్రమాణముగా మాత్రలుచేసి పూటకు వక మాత్ర చొప్పున ఇచ్చిన మానును. ఇచ్చాపత్యము

శగకు కారుపిప్పలిఆకు రసముతోను, సవాయిలకు బలరక్కసి ఆకురసముతోను పై నిపూతకు రాయవలయును.

303 శగసంకటమునకు చికిత్సలు

మంచికలబందతెచ్చి పై పొప్పరతీసి లోపలిగుంజయెత్తికొని దానితో సూరేకారము మెత్తగానూరి ఆ నూరినదానిని కుక్కుట పుటము వేయవలెను భస్మమయిన పిదప పూట 1 కి చిన్నయెత్తు చొప్పున రేపట మాపట మూడురోజులు పుచ్చుకొనవలెను. పత్యములేదు

2 చికిత్స

తేనెగవ్వలు శ్రేష్ఠమైనవి 40 తీసికొని ఒకగిన్నెలో నిమ్మపండ్ల రసము పావుశేరు పిండి ఆరసముతో సై నచెప్పిన గవ్వలువేసి ఆరుదినాలు యెండలో పెట్టవలెను. భస్మమగును ఆభస్మమును పూటకు అరతులము యెత్తుచో 4 నిమ్మపండ్ల రసముతో చేర్చిసేవించిన శగసంకటము హరించి పోవును. ఇందుకు పత్యములేదు.

3 చికిత్స

పచ్చివి వులవలు వకతులను యింగిలీకము అరతులముఈరెండు దినుస్సులుబాగుగానూరి మూడుదినాలు రేపు మాపుపు చ్చుకొన వలెనుశగనివర్తించును చప్పిడి పత్యము.

4 చికిత్స

నేలవ్రశిరక గంగశేగుచెక్క వణ్ణావాల యూమూడు దినుస్సులు మెత్తగానూరి సేవించిన శగరోగము నివర్తించును. చప్పిడి పత్యము చేయవలెను.

5 చికిత్స

జీలకర్ర నేలపులిమిరాకు ఈరెండును మెత్తగా కలియనూరి పూట 1కి గచ్చకాయంత చొప్పున పుచ్చుకో వలెను, యిచ్చాపత్యము.

6 చికిత్స

మూడుడబ్బులెత్తు వేపాకురసము పింగానిగిన్నెలో పోసి చీనా కొంచెము చేర్చి పొద్దుననే పుచ్చుకొనేది. ఆవుమజ్జిగ అన్నముతినేది మరిన్ని కాకిదొండ ఆకుదంచి పసరుతీసి రెండు డబ్బులెత్తు యెత్తుకొని గిద్దెడు పెరుగులో వేసికలుపుకొని త్రాగినను శగనివర్తించును, చచ్చడి పత్యము

7 చికిత్స

చలవ మిర్యాలు జమ్మిచిగుళ్ళు ఈరెండు రెండు యాగానులి యెత్తు చూచుకొని ప్రాతః కాలమునందు నోట్లోవేసుకొని నమ్మి మ్రింగవలెను. ఈలాగున మూడుదినములు చేయవలెను. ఇచ్చా పత్యము

8 చికిత్స

పిండిదొండాకు రసం ముణగాకురసము రెండేసి తులాలున్న తెల్లజీలకర్ర పంచదార ఈరెండు రెండుపావలాల యెత్తున్ను ఉండ చూచుకొని అన్నికలిపి 7 దినాలు లోనికి సేవించవలెను. ఆవునెయ్యి కందిపప్పు ఆవుమజ్జిగ తినవచ్చును.

9 చికిత్స

కోరింతచిగుళ్ళు మిరియాలున్ను కలియనూరి సేవించవలెను. పూట 1కి యిండుపకాయంతప్రమాణము మాత్ర యిచ్చాపత్యము

10 చికిత్స

నల్లవృద్ధిచెక్క చూర్ణము రెండుతులాలు తుంగదుంపల చూర్ణము వకతులము యీ చూర్ణములు రెండు కలిపి అందు చెందిని వక బొన్నపోసి చక్కగా మాత్ర కట్టుకు వచ్చునట్లునూరి కుంకుమ గింజ సుమారు మాత్రలు కట్టి పదిరోజులు పుచ్చుకొనేది.

11 చికిత్స

రసచిందూరము లవంగాలు ఈ రెండును రెండరతులాలు వెంపలిచిగుళ్ళు అరతులము కలిపి మూటిని మెత్తగా నూరి మాత్రలు కట్టి అయిదుదినాలు రేపూ మాపూ పుచ్చుకొనేది. శగనివర్తించును. ఇచ్ఛాపత్యము.

12 చికిత్స

ములుగోరింటాకు మిర్యాలు యీ రెండు సమభాగములు మెత్తగానూరి 5 దినములు ప్రోద్దుట సాయంత్రం ఆవుపెరుగుతో కలిపి పుచ్చుకొనవలెను. ఇచ్ఛాపత్యము, చప్పిడి.

13 చికిత్స

రుద్రజడగింజలు చూర్ణించి దీనికి సమం వంగభస్మమును చీనాపంచదారతో కలిపి నేవించేది. పూటకు నాలుగణాలు యెత్తు రేపు మాపు రెండుపూటలా మూడుదినాలు పుచ్చుకొనేది సత్యంలేదు

14 చికిత్స.

రెండుతులాలు పంచదార, మిరియాల చూర్ణము పావలాయెత్తు ఈ రెండు నల్లతులాలు మట్టిపాలతో కలిపి మాత్రలుచేసి మూడు ప్రోద్దుటపూటలు పుచ్చుకొనలెను. చప్పిడి.

15 చికిత్స.

తులము రుద్రజడ గింజలు (నబ్బాగింజలు) కొత్తకుండలోనీళ్ళు పోసి అందుపై గింజలువేసి కొన్నినిముషములు నాననిచ్చి తులం చీనా పంచదారవేసి కమ్మగా మూడునాలుగు దినాలు ప్రోద్దుటపూట పుచ్చుకోవలెను. పథ్యము లేదు.

16 చికిత్స.

పూటకు అరతులం తంగేడువేరుపట్ట మెత్తగానూరి ఆవుచల్లలో కలుపుకొని 20 దినములు పుచ్చుకోవలెను. పథ్యమునహి.

17 చికిత్స.

జిలకర్ర, ధనియాలు, నబ్బాగింజలు సమాంశాలు చూర్ణము చేసి ఆచూర్ణము యెంతయెత్తో అంతయెత్తు లవంగ చూర్ణముకలిపి సేవించేది. గేదెచల్లలోవేసికొని పుచ్చుకొనవలెను. కానిపథ్యములేదు.

18 చికిత్స.

9 మిరియుచూర్ణించి, 1 గిద్దెడు యేనుగు పల్లేరుఆకురసము లో వేసి గలిపి రేపు మాపు మూడుదినాలు సేవించేది. చప్పిడిపథ్యము చేయవలెను.

19 చికిత్స.

రెండణాలుయెత్తు సురేకారం, 1 డబ్బుయెత్తు మంచికలబంద గుజ్జలో చేర్చి సేవింపను శగరోగము హరించును. పథ్యములేదు. మూడుదినాలు చేయవలెను.

20 చికిత్స.

మెంతులునూరి గేదెపెరుగులో కలిపి సేవించవలెను. చప్పిడి పథ్యము. మజ్జగ-అన్నము.

21 చికిత్స.

ఉత్తిరిక మిర్యాలు కలియనూరి మాత్రము సెలగగింజలంతేసి
చేసి అయిదు దినముపుచ్చుకొనేది.

22 చికిత్స.

సాలామిశ్రి, సపేద్మిశ్రి, జాజికాయము, జాపత్రి, లవంగా
ము, పెన్నేరుగడ్డ, నేలతాడిగడ్డ, అక్కలకట్ట, ఈదినుస్సులు సమభా
గాము చూర్ణించి, ఆచూర్ణమునకు సమముగా చక్కెరకలిపి పూటకు
అరతులం చొప్పున పుచ్చుకొనేది.

23 చికిత్స.

ఇంగిలీకము 4 భాగములు, రసకర్పూరము 2 భాగములు, ర
ససింధూరము 1 భాగము, గంధకము 1 భాగము, ఈదినుసులన్ని
యుచనుబాలలో ఆరుదినాలు శుద్ధిచేసిపిమ్మట శుభ్రముగాకడిగి అ
ట్టుపై ననిమ్మపండ్లుసరముతో పదునుగా 13 జాములుబాగామద్దనాచే
సి పూట 1 కి వక్షగింజయెత్తుచొప్పున ఆపువెన్నతో సేవింపవలెను.
శగమానును.

24 చికిత్స.

నేలవేమువేళ్ళు అయిదుతులాలు, ధనియాలుఅయిదుతులాలు,
ఉశిరికపప్పుఅయిదుతులాలు, ఆలకరక్కాయలైదుతులాలు, కరక్కాయ
లైదుతులాలు, ఈదినుస్సులుచూర్ణించి పదితులాలుపంచదారలో క
ల్పుకొని పూట 1 కి వకతులముప్రమాణం చొ ॥ 2 పూటలుసేవించే
ది. అట్లుచూర్ణముపుచ్చుకోగానే మంచితేనె అరచేత(వేసికొనినాకేసే
ది. ఈలాపదిదినాలు చేయవలెను. పథ్యంచప్పిడి, నీళ్ళు, అన్నం, అ
న్నం మీదతేనెవేసికొనవచ్చును. సంజుకోవచ్చునుకూడాను.

25 చికిత్స.

నేలఉశిరిక, నేలగుమ్మడి, నేలవులిమిడి, నేలతాడి, నేలవేము, రేవల్ చిన్ని, తవాక్షిరి, చలవమిర్యాలు, యాలక్కాయలు, తుంగ దుంపలు, శిలాజిత్తుభస్మము, పచ్చకర్పూరము, ఈదినుచ్చులుపండ్రెండు సమాంశాలు మార్ణించి చెందిసీలత్తరువుతో మర్దనాచేసి శనగ గింజంతేసి మాత్రలుకట్టి తొలిపూటవంటి, రెండవపూటరెండు, మూడవపూటమూడు, ఈప్రకారంగా తొమ్మిదిపూటలువరకు హెచ్చించుచూయిచ్చుచుండవలెను. తరువాత ఒక్కటిచొప్పునదించుచూ రావలెను. శగలుహగించును. ఇచ్ఛాపథ్యము.

26 చికిత్స.

బలురక్కెన సమూలందంచిన రసంతరసోలెములో తెల్లజీలకర్ర నల్లజీలకర్ర రెండూరెండు డబ్బులెత్తు మార్ణించి పైరసములోవేసి పంచదారకలుపుకొని నేవించేది. ఆవుమ్జ్జగ, అన్నంచప్పిడిపత్యం.

27 చికిత్స.

పూట 1 కి అర్ధపావలాయెత్తు చెందిసీలత్తరు చక్రకేళిఅరటి పండులోనుంచిరేపట మాపటరెండుపూటలు నేవింపవలెను. యిట్లుమూడురోజులు. ఇచ్ఛాపత్యము.

28 చికిత్స.

తెల్లజీలకర్ర, నల్లజీలకర్ర, పెన్నేరు, తెల్లజిల్లేమపూలు, ఈది నుసులుసమాంశాలు మర్దనచేసి పంచదారతోనేవించేది రేపటామావలానుపావలాయెత్తు చొప్పునను మూడురోజులుచేయవలెను. ఇందుకు పత్యము పెరుగు, చారు.

29 చికిత్స.

వక్షతులముబెల్లముతో మూడుతులాలు ర చవుశిరిశ్చెక్క-
చూర్ణము కలిపిబాగానూరి పదిమాత్రలుకట్టి రేపట మాపట పుచ్చు
కొనేది. చప్పిడిపత్యం, పెరుగు, అన్నము.

మరిన్ని తంగేడుచిగుళ్ళు మిరియాలు నూరి మూడుపొద్దులు
రేపట ఆవుపెరుగుతోటి పుచ్చుకొనేది. పత్యంలేదు.

30 చికిత్స.

చలవమిర్యాలు, యాలకులు (యాలక్కాయలలోనిగింజలు)
తుంగదుంపలు, నేలగుమ్మడి, యిలావతి తవాక్షీరి, ఈదినుస్సులు స
మాంశాలు, చెందినిఆత్తరువుతో మర్దనాచేసి కుంకుమగింజప్రమా
ణంగామాత్రకట్టి అయిదురోజులు ఇచ్చేది. ఇచ్చాపత్యం.

31 చికిత్స.

రెండుతులాలుగంగరావి ఆకురసములో పచ్చకర్పూరము కొం
చెము చేర్చిపొద్దిటిపూట పుచ్చుకొనవలెను.

32 చికిత్స.

గుంటగలగరసమూలము తెచ్చి అరతులము మిరియాలతో
నూరిమాత్రలు చేసిపొద్దిటిపూటలు, మూడుదినములు పుచ్చుకొన
వలెను. మాత్రగచ్ఛకాయ ప్రమాణం. పత్యం పొంగునీళ్ళు
అన్నము.

33 చికిత్స.

గిద్దెడుజమ్మిఆకురసము, గిద్దెడుపెరుగు (ఆవుది) మిర్యాలుచూ
ర్ణము పావలాయెత్తు కలిపి మూడుపూటలుసేవింపను శగరోగముహరిం
చును. చప్పిడిపత్యము.

34 చికిత్స.

తెల్లబాడిశ్చెట్టుపట్టగాని, నేరుపట్టగాని, యెడించిదంచి వస్త్ర
ఘాతమొనర్చి పూట 1 కి పావుతులము చూర్ణముపంచదారతోటి

అయిదుపూటలు పుచ్చుకొనవలెను. తేనెగాని, పటికబెల్లంగాని అను
పానములు పెట్టుకోవచ్చును. పత్యంతేదు.

35 చికిత్స.

గిద్దెమనేలపులిమిరాకుపసరులో చీనాపంచదారవేసి పదిపూట
లుపుచ్చుకొన్నహరించును. చప్పిడిపత్యము.

304 తెల్లశగకు చికిత్స

ఏలకులు, లవంగాలు, వాయువిడంగములు, చల్వమిరియాలు
రేవల్పిన్ని వీనిని సమభాగాలు ఉండచూచి మెత్తగాచూర్ణముచేసి
పూట 1 కి పావలాయెత్తు చక్కెరలో కలిపి సేవింపవలెను.

2 చికిత్స.

తెల్లపూలచంద్రకాంతదుంప తులమున్ను యాలకులు నాలు
గు అణాలయెత్తున్ను నూరి ఆవువెన్నతో కలిపి సేవింపవలెను.

3 చికిత్స

ఈతచెట్టుపువ్వుతెచ్చి చీనాపంచదారతో మిళకమ్మచేసి పూ
టకు పావుతులము చొప్పున సేవించేది. రెండుమూడు రోజులు పోను
అరతులం మోతాదు చొప్పున సేవించవలెను.

4 చికిత్స

ఏనుగుపల్లెరుచెట్టు సమూలంతీసికొనివచ్చి మంచినీటిలో బా
గా రుూడించి అపై న దంచి గిద్దెమరసముతీసికొని అందు తొమ్మిది
మిరియాలు నూరి కలిపి రేపకడ మూడుదినాలు తాగేది. చప్పిడి ప
త్యము చేయవలెను.

5 చికిత్స

మిర్యాలు, గంగరావిచెక్క, సరిసమంగా తీసుకొని చక్కగా నూరి ముద్దచేసి కుంకు 4-గింజంతేసిమాత్రాలుకట్టి చీనాపంచదారతో రేపటామాపటా మూడుదినాలు సేవింపకట్టును. పచ్చపెసలపప్పుల న్నము తినవలెను.

6 చికిత్స

బల్ రక్కసి ఆకురసంతీసి అందులో పంచదార యెనిమిదణాలు యెత్తు వేసి అయిదు వుండలు పుచ్చుకొనవలెను.

7 చికిత్స

ఆవువెన్నలో బూరుగుచెక్క అరతులము మిర్యాలు పావూ యెత్తు కలియచూరి సేవించేది. కట్టును.

8 చికిత్స

గిద్దెను యిండుపగింజలు మాడ్చి చూర్ణించి చీనాపంచదార తో మిశ్రమంచేసి పూటకు బెడయెత్తుప్రమాణంగా వారం దినాలు పుచ్చుకొనవలెను.

9 చికిత్స

ఒకడబ్బయెత్తు దిగుదాయ నూనెలో తులము చాయపసుపు మెత్తగానూరి ఆఘాగ్ణము వేసి పుచ్చుకొనవలెను. చప్పిడి పత్యము

10 చికిత్స

నేలఉళిరిక సమూలము తెచ్చి కషాయముపెట్టి రేపకడమగా డులేక నాలుగు తులాలు నొప్పున సేవించిన కట్టును.

11 చికిత్స

ఆవుపాలలో దేశవాళీశాం వేసి కాచి మూడేండ్లనాటి పాత బెల్లముతో చేర్చి పుచ్చుకొన్నయెడల తెల్లసెగ హరించును.

12 చికిత్స

కసింతాకు పసరులో చీనాపంచదారకలిపి మూడుదినములు రేపటమాపట యియ్యవలెను.

13 చికిత్స

నేలఉళిరికచెట్టు, జీలకర్ర ధనియాలు, ఈమూడుదినుసులు నూరి కలిపిమూడు దినములు పొద్దుటి పూటయియ్యవలెను.

14 చికిత్స

నేలవృశిరిక సమూలంగానూరి పెరుగులో కలిపి సేవించవలెను

15 చికిత్స

గుంటకన్నాకుచిగుళ్ళు ఉత్తరేణిచిగుళ్ళు యీరెండుబాగానూరిన ముద్దకు సగంవంతు మిరియాలు నూరి కల్వొన పై మూడుదినములు చక్కగా కలియచూరి మద్దనాచేసి కుంకుమ గింజంత చొప్పున మాత్రముకట్టి రేపటమాపటా పదిరోజులు సేవించేది. పత్యంతేదు.

16 చికిత్స

మిరియాలు రెండుతులములు శర్కర ఆరుతులాలు కలబం లోని, గుంజు మూడుతులాలు మంచిగంధముసాడి నక తులమున్ను నూరి మూడు పూటలుయిచ్చేది. పత్యంతేదు.

17 చికిత్స

ఒక శేరు మేకపాలలో పావుశేరె గుంటకన్నాకు పసరు పోసి కలిపి మూడురోజులు రేపటిపూట యియ్యవలెను. చప్పిడిపత్యం పై పత్యము మూడు రోజులలోను కందికట్టుతోను ఉప్పువేయించి ఉపయోగించేది. నివారణ మగును.

18 చికిత్స

లవంగాలు వంగభస్మముమూడుచిన్నములుయెత్తు తీసికొనితమలపాకులతో నేవించేది. ఇట్లురెండుపూటలా పదిదినాలు చేసేది. పులుసువర్జము

19 చికిత్స

చాయపసపు గుండకొట్టి ఆచూర్ణమునకు సమంమిరియాలు చూర్ణము బాగుగా మంచినీళ్ళతో నూరి ముద్దచేసి మూడుదినాలు రెండుపూటలు నిమ్మకాయంత సుమారుగా మాత్రచేసి పుచ్చుకొనేది. పత్యంలేదు.

305 పచ్చశగకు-చికిత్సలు.

వరగోగువేటుచెక్క రెండుతులాలు, చలవమిరియాలురెండుతులాలు, తుంగముస్తలు రెండుతులాలు ఈదినుసులుతో 1తులముచేందిని అత్తరునుచేర్చి పూటకు పావుతులం మందుతీసికొని అరిటిపండులో పెట్టిసేవించేది.

2 చికిత్స.

తంగేడు ఆకురసముతీసి గేదె పెరుగులో కలిపి సేవించినమానును.

3 చికిత్స.

మిరియాలు, శొంఠి, జాజికాయ, లవంగాలు, పిప్పలికట్టె, కలబందలోపలిభాగము, పంచదార ఈదినుస్సులు సమభాగాలుగా చూచుకొని కలియనూరి సేవించవలెను. పథ్యములేదు.

4 చికిత్స.

కాల్చిన పచ్చగవ్వలచూర్ణమును పూట 1కి పావలాయెత్తు చొప్పున సేవింపవలెను. యజ్ఞపత్తియాకు తొక్కిరసముదీసి ఆరసము చీనాపంచదారలో మేళనచేసి పూటకు 1తులం చొప్పున సేవింపవలెను. హరించును.

5 చికిత్స.

తులము బెల్లములో ఆదొండవేరుచెక్క నూరిన ముద్దకలిపి గ్లాసులో నీళ్ళుపోసి అందులో ఆముద్దనువేసి కలిపి సేవింపవలెను. ఇందుకు పత్యము. ఆవుచల్ల, పెసరపప్పు, వేయించినఉప్పు వాడుకోవచ్చును.

6 చికిత్స.

జమ్మిపట్టయొక్కరసము, తులము, కోరింతవేళ్లరసం తులము, పంచదార అరతులము, జీలకఱ్ఱ అరతులము చూర్ణముచేసి అన్నీకలిపి పూట 1కి నాల్గణాలయెత్తు (పావుతులము) చొప్పున సేవింపవలెను.

7 చికిత్స.

నల్లజీలకఱ్ఱ, మంచిజీలకఱ్ఱ ఈ రెండు రెండు దమ్మిడిలయెత్తు తీసికొని అందు నల్లతుమ్మచెట్టు జిగురున్నచేర్చి, అర్ధణాయెత్తు చీనాపంచదారకలిపి నూరి యియ్యవచ్చును. అయిదు పూటలుగాని తొమ్మిది పూటలు గాని యిచ్చేది. పథ్యములేదు.

8 చికిత్స.

గేదెవెన్నను గోడకేసికొట్టి తీసికొని అందులో బల్ రక్కసిసాలు పొడిచి ముద్దగాచేసి ఆముద్దలో కర్పూరశిలాజ్ఞు భస్మముకలిపి మాత్రలుచేసి మూడుదినములు పుచ్చుకొనవలెను.

9 చికిత్స.

కర్పూర శిలాజిత్తు భస్మము పూట 1కి రెండు చిన్నములయె
త్తు చొప్పున తీసి పంచదారను కలిపి సేవించిన మానును. మరియు
పచ్చని పూలుపూసే చంద్రకాంతదుంప, గాడిదగడపఆకు, పంచదార
ఈదనుసులు సమాంశాలు తీసికొని పూటకు పావలాయెత్తు చొప్పున
సేవింపను నివారణమగును.

10 చికిత్స

పచ్చ చంద్రకాంత దుంప రెండుతులాలు తీసికొని యాలుకు
లు తులము, చలనమిగియాలుతులము నూరి ఈదనుసులు మూడును
కలియనూరి పూట 1కి పావలాయెత్తు చొప్పున పుచ్చుకొనవలెను.

11 చికిత్స.

తుంగముస్తలు, చాయససపు, తెల్లనిజీలకఱ్ఱ ఈదనుసులు
సమాంశాలుగా చూచుకొని మార్ణముచేసి వస్త్రగాతముచేసి ఆపు
నేతితో అరతులము మోతాదు చొప్పున 5 పూటలు 9 పూటలు
సేవించవలెను.

12 చికిత్స.

తుంగదుంపలు, యాలకగింజలు, చలవగింజలు, తవాక్షీరి
రేవలచిన్ని ఈ దినుసులు మెత్తగా నూరి పాలలో కల్పియిచ్చేది.
పూట ౧కి కుంకుడుగింజ ప్రమాణము. ఇచ్ఛాపత్యము.

13 పాతశగలకు.

తెల్లజల్లేడుపూలుఅయిదు, యాలక్కాయలుపది, లవంగాలు
యెనిమిది, ఆలకరక్కాయలు యెనిమిది, చిల్లగింజలుయెనిమిది, వీటి
నన్నిటిని కచ్చాపచ్చాగా వేపవలయును. ఇంగిలీకము రెండు గురుగిం
జలెత్తు, తెల్లకాచు ఆరుగురిగింజలెత్తు, ఈ వస్తువులు ఆపువ్వలతో
మద్దించి గచ్చకాయంతేసి మాత్రలుచేసి రెండు పూటలుయిచ్చేది.

అయిదు దినాలు చప్పిడిపత్యం పై పత్యముతో ఉస్సవేయించి వేసుకోవచ్చును.

14 చికిత్స.

బొడ్డచక్క, గులాబిపువ్వులు ఏడుగాని, తొమ్మిదిగాని, లవంగాలు, లవంగపట్ట, యేలకులు (ఏలకుపళ్ళు) ఇవిచూర్చించి పూటకు దమ్మిడియెత్తు చాందినీలత్తరుతో పొరిపిపుచ్చుకొనేది. ఇచ్ఛాపత్యము.

15 చికిత్స,

పులిమిడిచక్క, నేలతాడి, నేలవేము, మంగదుంపలు ఇవివేర్వేరుగా చూర్చించినమభాగా గా కలుపుకొని మర్చించి పూటకుదమ్మిడియెత్తు చందినీలత్తరుతో మాత్రచేసి పుచ్చుకొనేది ఆలాగుఅయిదు దినాలు పుచ్చుకొనేది ఇచ్ఛాపత్యం.

16 చికిత్స

(శగకు, మూలమునకు, కుసుమవ్యాధులకు)

గాడిదగడపాకుపచ్చిది తులలు పచ్చిదినేలవేము తులలు, శ్రీగంధపుపొట్టు తుల, లవంగాలు తుల, లవంగపట్టతులం, యాలుకుపండ్లుతులము, పటికిపంచదారతులము, ఈదినుస్సులు చూర్చించి మూడుదినాలు నిమ్మపండ్లరసాన మర్చించి, యిందువగింజలంతేసి మాత్రలుచేసి, పూట 1 కి మూడుమాత్రలుకొరికి, అరతులమునీటితోపుచ్చుకొనవలెను, మాత్రలు పుచ్చుకొనేటప్పుడు—

“ గోవింద, వాసుదేవ, నారాయణ, నమస్తే ” అనిపుచ్చుకొనేది, కుసుమవ్యాధి, ప్రదరములు, మూలవ్యాధి, శగలున్ను, హరించును. ఏడుదినాలు మధ్యాహ్నము జౌషధముయిన్వవలెను పత్యము లేదు.

17 చికిత్స

కన్నెకోమలి, నేలతాడి, నేలవేము, గంధ పొట్టు, తుంగము
స్త్రు, యాకుగింజలు, ఈదినుస్సులు సమభాగాలుచూర్చించిచందిని
అత్తరుతో కుంకుమగింజప్రమాణముగా మాత్రముచేసి పూటకువకటి
చొప్పున అయిదుదినములు పుచ్చుకునేది. ఇచ్ఛాపత్యము.

18 చికిత్స

బూరుగువేరురసముదీసి ఆరసంలో రససింఘారము వక రాత్రి
అంతా నానవేసి ఉదయాన తీసి సాంబ్రాణి పావుతులము ఆరతి క
ర్పూరము పావుతులము కవిరి పావుతులము ఈదినుస్సులుమర్దించి ఆ
రసముతోనే సెనగగింజంతప్రమాణముగ మాత్రలుకట్టి అయిదు ది
నాలు నీళ్ళతోటి పుచ్చుకొనేది. ఇచ్ఛాపత్యము

19 చికిత్స

బొమ్మజెముమపండ్లు రెండుతెచ్చి రసముతీసి సూరేకారము
వేసి కలిపి సాయంకాలము పొద్దుటపూట అయిదు రోజులు పెరుగు
తోటి సేవించవలెను. ఇచ్ఛాపత్యము

20 చికిత్స

(పశిమి, తెలుపు, వీర్యవృద్ధి, తంతు మేహమునకు)

భూచక్రగడ్డ అర్ధశేరు కుంకుమ 1 తులము బ్రహ్మదొండి వి
త్తులు అర్ధశేరు సాలామిశ్రి 2 తులాలు ఇవి చూర్చించి, ఖర్జూరపుపం
డ్లలో మైసాక్షి పొదిగి పాలతో ఉడుకబెట్టి చూర్ణముచేసేది.

చక్కెర అరవీశ తేనె అరవీశ నెయ్యి అరవీశ బంగాకు (గం
జాయి ఆకు) రెండుశేర్లుతెచ్చి నీళ్ళలో అయిదారుసార్లు లెస్సగా కడిగి
పచ్చనీళ్ళుపోనిచ్చి యెండబెట్టి చూర్ణము చేసి కల్పి లేహ్యపక్వము
గావండి దింపుకొనేది. పైచూర్ణము పోసేది. దినము 1 కి రెండుతు
లాలు చొప్పున మోతాదు 40 దినాలు సేవింపవలెను. ఇచ్ఛాపత్యం

21 చికిత్స అనుభవం

నల్లబలుసువేలుతాట ఆర్థశేరుతెచ్చి మేకపాలతో రెండుదినాలు ఊరనిచ్చి అట్టుపెని తీసి యెండబెట్టి మార్నము చేసి అందు పిప్పళ్ళు 1 పలము పసుపు 1 పలము ఆముదము 1 పలము తెల్లగడ్డలు (వెల్లులి) 1 పలము ఈదినుసులు మార్పించి తాటిబెల్లముతో కలిపి దినము 1 కి రెండుతులాలు చొప్పున ఏడుదినాలు పుచ్చుకొనవలెను. పులుసువర్జము.

22 చికిత్స

రసము 1 తులము గంధకము 1 తులము ఈరెండు కలియ నూరి అందులో కుప్పింటాకు (ముదుకుండాకు) పిట్టపిట్ట రసముతీసి ఆ రసముతో నాల్గుగడియలునూరి ముద్దచేసి డబ్బీలోవుంచి దినము 1 కి గురిగింజంతయెత్తు చొ! అయిదు దినాలు పుచ్చుకొనేది. పులుపు వర్జము.

306 యెఱ్ఱశగకు

గచ్చాకు చిగురు ముద్దగానూఁ పావుతులంయెత్తు మోతాదు చొప్పున పుచ్చుకొనిన మానును.

2 చికిత్స.

యెర్రచంద్రకాంత దుంప వకభాగము, చలనమిరియాలు నక భాగము, యేలకులువక భాగము ఈమూడు దినుసులు మార్నముచేసి పంచదారతో పూటకు పావరాయెత్తు చొప్పున పుచ్చుకొన వలెను.

3 చికిత్స

తెల్లజీలకర్ర, నల్లజీలకర్ర సమాంశాలు తీసికొని రెడ్డివారి నానబాలాకుతో కలియచూరి 5 దినాలు పుచ్చుకొనవలెను. పథ్యం మజ్జిగ, అన్నము, చప్పిడి మాత్రం.

4 చికిత్స.

ఉశిరికకాయరసము, తేనె ఈవస్తువులు సమభాగాలు కలిపి
ద్రవాకముపట్టి వాడిన రక్తశగ హరించును.

5 చికిత్స.

1 తులముమిర్యాలు, 1 తులముతోగరుచెట్టు పట్టతో కలియ,
నూరి పుల్లని కలితో పుచ్చుకొనవలెను. ఆవుమ్జిగ అన్నముతినవలె.

6 చికిత్స.

సూరేకారము పావలాయెత్తు, రేవలచిన్ని నాల్గుతులాలు
అర్దశేరు పంచదార ఇవి చూర్ణించి నీటిలోకలిపివేసి మూడుపూటలు
రేపకడనే పుచ్చుకొనేది. ఇచ్ఛాసత్యము.

7 చికిత్స.

307 త్రివిధ-శగలకు.

ఏలకులు అరతులము, చలవమిరియాలు ౧ తులము, పొగిం
చి ౧ పతికతులమున్నర, వెలిగారము పొంగించినది అరతులము,
కర్పూరశిలాత్తి శుద్ధిచేసినది తులమున్నర, సూరేకారం పావుతులము
దాల్చినచెక్క అరతులము, పచ్చకర్పూరము అరతులము, కుంకుమ
పువ్వు పాతికతులము, గసగసాలు పాతికతులము, ఈ దినుస్సులను
బాగా చూర్ణించేసి కొంచెము చెందినీఅర్తుతో కలిపి పూటకుపావు
తులం చొప్పున పుచ్చుకొనిన చిరకాలమునుండి నంట జీర్ణించియున్న
శగలుహరించును.

మరొకవిధము.

బల్ రక్కసి సమూలమును తెచ్చి బాగాడలగగొట్టి రసముపిండుకొనిదానితో తెల్లచక్కెరకొంచెము చేర్చి సేవించిన సర్వశగలు హరించును.

మరొకవిధం.

ఎఱ్ఱకలువగడ్డల చూర్నమున్ను, చెముడుకాడలు కాల్చి భస్మముచేసిన భస్మము సమాంశాలు యెత్తికొనికలిపి తెల్లచక్కెర అనుపానముతో పూటకుపావుతులం చొప్పున సేవించిన సర్వశగలు హరించును.

మరోవిధము.

తొమ్మిది మిర్యాలు, రెండు అణాలెత్తు హారతి కర్పూరము (ముద్దగానుండేది) చంద్రకాంతదుంప ౧ తులము ఈ దినుస్సులు మూడునూరి మాత్రలు చేసికొని పటికబెల్లముపొడిచేసి ఆపొడితో మూడురోజులు రేపటమాపట సేవింపవలెను.

మరొకవిధము.

వంగము, వడ్డుణము రెండున్ను రెండు అరతులములు బలరక్కసివేళ్ళరసాన మర్దనచేసి సెనగగింజలంతేసి మాత్రలుచేసికొని చక్కెరతోటి పూటకు రెండేసిమాత్రలు చొప్పున సేవించేది.

మరొకవిధం.

తొమ్మిదిమిరియాలు గుంటకన్నాకుచిగుళ్లుతొమ్మిది ఈ రెండున్ను మెత్తగానూరి మాత్రలుచేసి సేవింపను తిరివిధశగలు హరించును. చప్పిడి. మిరపకాయకాల్చి ఉపయోగించుకోవచ్చును.

మరోవిధం.

యేపపస్సు పంచదార సమాంశాలుబాగానూరి పెసరగింజం తేసి మాత్రముకట్టి 5 దినములు సేవించవలెను. పత్యం చప్పిడి.

మరొక విధము

మిర్యాలు చలువమిర్యాలు తెల్లగొబ్బివేళ్ళు ఈదినసులు చూర్ణముచేసి ఆవునేతితో వుడకనిచ్చి దింపుకొని పూటకు అరతులము చొప్పున పుచ్చుకొనిన అన్నిశగలు నివర్తించును.

మరొక విధము

తంగేడాకు యిగుళ్ళు అరతులంలో పండ్రెండు మిరియాలు వేసి నూరి పొద్దుటపూట సేవించవలెను. లేదా ఆరెండున్ను నమిలి మ్రొంగవచ్చును.

తంగేడు చిగుళ్ళతో నల్లజీలకర్ర కవిరి కలియనూరి పూటకు అరతులము చొప్పున సేవింపవలెను.

మరొక విధము

తేనె గవ్వలను భస్మంచేసి ఆభస్మము అరతులము పావుతులము తవాక్షీరి ఈరెండు ఆవుపాలతో సేవింపను నివారణమగును.

మరొక విధము

చిత్రమూలము పూమగుచెక్క దుష్టుపువ్వు మిరియాలున్న బాగుగా నూరి పూట 2 కి అరతులం మాత్రచొప్పున సేవించినను హరించును.

మరొక విధము

శ్రీచందనము రేవలచిన్ని కుంకుమపువ్వు పచ్చకర్పూరము జాజికాయ జాపతి పటికబెల్లము ఈదినుసులు సమభాగాలు యెత్తికొని చూర్ణముచేసి పూటకు పావుతులము వంతున సేవింపవలెను. హరించును.

మరిన్ని

తైలప్రాయము.

వరగోగువేరు పట్టయున్న తుంగముస్తలున్న సమభాగాలు బాగాచూర్ణముచేసి చెందినీ అత్తరుతోటి అనుపానం పూటకుపావలా యెత్తుచొప్పున సేవించిన సమస్తశరణులు హరించుటకు సందియంలేదు.

తెల్లచక్కెర తెల్లజీలకర్ర నల్లజీలకర్ర చల్వమిర్యాలు యేలకులు దినుసునకు పావుతులంబొప్పున యెత్తికొని చూర్ణించి యిరువది తులాలు సున్నపునీటిలో పావుతులము పై చెప్పిన చూర్ణము వేసి పుచ్చుకొనేది. శరణులు హరించును.

మరొక విధము

చంద్రకాంత విత్తనాలు తుంగముస్తలు కర్పూరములు కుంకుమపువ్వు యివి దినుసుకు రెండుతులాలు పచ్చకర్పూరము వక తులము, పొంగించినపటిక తుంగ సుద్ధముక్క, యేనుగు పల్లెరుకాయలు, చవ్యము, రక్తచందనము, కురువేరు ఇవన్నీ రెండేసి తులాలు, లవంగాలు, జాపతి, జాజికాయ ఈమూడున్ను తులం తులంబొప్పునను, మంచిగంధము నాల్గు తులాలు వీటిని కలబంద, కాకిదొండ, తెల్ల తుమ్మవేరు, కసిందనేరు, ఈ నాల్గిరి రసాలతో ప్రత్యేకప్రత్యేకంగా

ఒక్కోదినము బాగా మద్దించేది. పూటకు పాతికతులంచొప్పున సేవించిన చాలకాలమునుండియున్న శగలు హరించును.

మరో విధము.

ఏలకులు మూడు తులాలు, చల్వమిర్యాలు రెండుతులాలు పొంగబెట్టిన వెలిగారమొకతులము, వీటిని మట్టిపూడలు రసాన నాల్గు దినాలు లెస్సగామర్దనాచేసి పూటకు పావలాయెత్తు ప్రమాణంగా సేవించిన బాధ నివారణగును.

ఇంకొక విధము.

మాచిపత్తి, తెల్లతుమ్మ చిగుళ్లు, తంగేడుచిగుళ్లు, శొంఠి, పిప్పలి, మిరియాలు, ఈదినుస్సులు 1కి అరతులంయెత్తున తీసికొని నూరి పూటకు వకతులమువంతున సేవించిన సర్వశగలు హరము.

308 అన్నిశగలకు

గులాబిమొగ్గలు, దాల్చినచెక్క, లవంగాలు, పిప్పళ్ళు, రూమిమస్తకి, నేలువాదిగడ్డలు, ఈదినుస్సులు సమాంశాలు బాగా చూర్ణించి ఈ చూర్ణానికి సమంగా తెల్లచక్కెర చేర్చి పూటకు అరతులము ప్రమాణముసేవించను సర్వవిధశగలు హరించును.

309 దుస్సాధ్యమగు అన్నిశగలకు

పటిక, సూరేకారం, ఏలకులు, తెల్లజీలకర్ర, కబాబుచిన్ని, దాల్చినచెక్కసమాంశాలు: యెత్తుకొని చూర్ణముచేసి పూట 1కి అరతులంచొప్పున పుచ్చుకొనవలెను. ఆతరువాత వెంటనే వకపావుశేరు

పాల్గొన నాల్గు పావురేడ్లు నీళ్ళకలిపి అన్నీ పుచ్చుకోవలెను. ఆలా ఒకేసారి పుచ్చుకోలేకపోతే పది పదిహేను నిమిషములలోగా రెండు మూడుసార్లుగా నైనా పుచ్చుకోవచ్చును. మందు పొద్దుటపూతే పుచ్చుకొనవలెను. మూత్రము బాగా జారీఅగును. మూత్రకోశము నందలి దోషం హరించును, మాలిన్యం తొలగును. సుఖమిచ్చును.

310 సమస్త శగలకు

బలరక్తసివేరుపట్ట అరతులములో వకతమలపాకు బాగా నూరి కందిగింజల్లాగుమాత్రలు చేసి ప్రొద్దుటిపూట మూడేసి మాత్రలుచొప్పున మూడురోజులు యిచ్చినట్లయినా సమస్తశగలు హరించును. మజ్జిగ, చారు, పులుపువర్జము.

311 మూత్రము జారీఅగుటకు.

దేశవాళీశొంఠి, మిర్యాలు, జీలకర్ర, కురంజివాము, కరక్కాయలు, సైంధవలవణం, చూర్ణముచేసి ఆవునేతిలో బాగా ఉడికించి యిచ్చిన మూత్రంబాగా జారీఅగును.

మరొక విధము.

చేనువ్వులు మజ్జిగలో నానబెట్టి బాగానూరి నాభికి పట్టువేసిన మూత్రముబాగా జారీఅగును.

312 నీరుడిమంటకు.

ఆవుమజ్జిగలో పంచదారకలిపి పుచ్చుకోవలెను.

313 శగరోగ ప్రారంభమునకు.

కటుకరోహిణికషాయమునుగాని, పల్లెరుకాయల కషాయమును

గాని మూడు పూటలిచ్చిన మిక్కిలి ప్రయోజనకరమై యుండును.

314 అన్నిశగలకు.

గచ్చయిగుళ్ళు అరతులము, యష్టిమధుకము అరతులం మి
ర్యాలు అరతులము ఈదినుస్సులుమూటిన్ని చక్కగానూరి రేపటా
మాపటా పుచ్చుకొన్న అన్నిజాతుల శగలు హరించును.

మరొకవిధం

వకతులము చింతపండు, వకతులము రాసున్నము లెస్సగా
నూరి సెగగింజప్రమాణము మాత్రలు కట్టి చీనాపంచదార అనుపా
నాన పూటకు రెండేసి మాత్రలుచొప్పున సేవింపవలెను.

మరొకవిధం

మిర్యాలు, తెల్లజిల్లేడుమొగ్గలు, పంచదార, ఈదినుస్సులు సమ
భాగాలు తీసికొని మెత్తగానూరి మూడుపూటలు, యిండుపగింజ ప్ర
మాణంమాత్రలు, పథ్యం చప్పిడి, చ్లూ, అన్నము.

315 పాతశగలకు

రేగాకుపసరు తులం, తెల్లనీరుల్లిరసము రెండుతులాలు ఈ రెం
టినిచేర్చి నాల్గుపూటలు సేవింపవలెను. సమస్తపాతశగలు పోవును.
పథ్యంలేదు. 7 పూటలు కొందరు పుచ్చుకోవచ్చును.

316 త్రివిధశగకుతారం

1 కరక్కాయల పెచ్చు 2 దుంప పసుపు 3 చిత్రమూలం
బెరడు 5 యిండుప కాయలు 5 లవంగాలు 6 జాజికాయ ఈ దిను
సులు 1కి నాలుగు డబ్బులయెత్తు తీసికొని చూర్ణించి ఆవనేతిలో కలిపి
పూటకు బేడయెత్తు చొప్పున సేవించవలెను. అట్లు 7 దినాలు జీర్ణం
చిన త్రివిధ శగలు హరించు చప్పిడి పథ్యం

2 మరొకవిధం

రెడ్డివారినాను బాలాకు రసమూలం తెచ్చి రసంతీసి ఆరసాసను
తెల్లజీలకర్ర నల్లజీలకర్ర ఈ రెండుసమాంశాలు మార్చించి కలిపి
మెత్తగానూరి కుంకుమ గింజప్రమాణం మాత్రలుచేసి రేపటా మా
పటా ఒక్కొక్క మాత్రచొప్పున పుచ్చుకొనవలెను. ఇట్లుఅయిదు
దినాలు చప్పిడి పత్యము చేయవలెను.

3 చికిత్స

పటికయు పంచదారయున్న రెండున్న రెండుకులూలు తీసి
కొని మెత్తగానూరి రెడ్డివారినానుబాలాకు రసాస మాత్రచేసి సేవించ
వలెను. మూడుదినములు చప్పిడి పత్యం

4 నాలుగు జాతులశగలకు

దిరిశన గింజలు తు ౧౨ లు సాలామిశి . తు ౪ లు గొబ్బిగిం
జలు తు ౪ లు విలాలుయితి గొబ్బిగింజలు మిరేలు చీనాపంచదార
తు 3 లు ఈ వస్తువులు అన్నిటినిచేర్చి దంచివస్త్రుఘాళితము చేసి
ఆవుపాలతో పూట 1కి వకతులము యెత్తుచొప్పున కలిపి రెండు పూ
టలిచ్చేది. శగలు హరించును. ఇచ్ఛాపత్యము.

5 చికిత్స

న్యాయతులములు సూరేకారము సైంధవణము న్యాయతులాలు
నూరి రేపటా మాపటా పావుతులం 1 చొప్పున మూడుదినాలు పుచ్చు
కొనేది. ఆవుచ్చిలోటి పుచ్చుకొనేది. పత్యము చప్పిడి చేయవలెను.

6 చికిత్స

బాగాముదిరిసట్టి దానిమ్మ ఫలమును ఆవుమజ్జిగతో నూరి
మాత్రను కుంకుమ గింజప్రమాణం అయిదుదినాలు పుచ్చుకొనేది.
ఏదినాని కాదినమే చేసికొనవలెను. పత్యంలేదు.

సంపూర్ణము.

—:O:—

112 వెండినగిషిఅంగడి

మావద్ద బెంగుళూరు, మద్రాసు, మైసూరు గ్రామాదుల కం
పెనీలలో పేరుపొందిన పనివాళ్ళను రప్పించి గ్యారంటీగా చాందీవెండి
తో తయారు అయిన మరజోడాలు, నగిషీమరజోడాలు, కంచములు
గిన్నెలు, కమలంగిన్నె, సాదాగ్లాసులు, పలకలగ్లాసులు, నగిషీగ్లా
సులు, తామరాకులు, అడ్డాకులు, మర్రీఆకులు, సాదాపల్లెములు, రక
రకాల నగిషీపల్లెములు, కాఫీకప్పు అకడ్సాసల, ఫుట్ బాల్ బహు
మతీకప్పులు, మరన్నీ కళావరు, డై మను అరకు ఇస్పేటు రకముల
కుంకుమబరిణాలు, స్త్రీలకుపయోగించు డయిమన్ కటింగు చనున్ను,
మిరియాలపట్టాలు, గట్టితోడాలు, కడియాలు, గుల్లకడియాలు
యింకా అనేక సమోనాలుగా తయారుచేయబడును. వెండి
సామానులు యేనమోనా కావలసిన ఆనమోనాగా గ్యారంటీగా పేరు
పొందిన పనివాళ్ళచేత మీరు యిచ్చిన సమోనాగా తయారుచేయించి
వాయిదాప్రకారం యివ్వగలము. హాజరుగాకావలసిన విక్రయమునకు
మావద్ద బొంబాయి చాందీవెండిగల పస్తువులు సరసమయిన ధరలకు
దొరుకును. ఇంకను మావద్ద నాణ్యమైన తివాసీలు, జంబకాణాలు,
పట్టుపంచెలు విక్రయమునకు దొరుకును వకేసర్యాయము అర్థరు
యిచ్చిచూడుడు. కావలసినవారు ఈక్రింద చిరునామాకు వ్రాయుడు
మీఅడ్రసు సరిగా పెద్దఅక్షరములతో వ్రాయుడు.

వలయువారు:—

కాళేశ్వరి వీరరాజు అందు కంపెనీ,
౧

శ్రీ సీతారామాంజనేయ ముద్రాక్షరశాల, రాజమహేంద్రవరము.

మనసు ఫౌండేషన్
పుస్తకాల పరిశీలనాపట్టిక

పుస్తకం సంఖ్య	TPLA 104 B 190
పుస్తకం పేరు	శ్రీమద్విద్యుచ్ఛక్తి సారము
తారీఖు	25/10/24
మొదట లభ్య	NO
వెనుక లభ్య	NO
మొత్తం పేజీలు	125
పేజీల పైజా పేజీలు	NO
ఖాళీ పేజీలు	2
లేని పేజీలు	NO
తయారు చేసినది	Ch. Ramya
పేజీలు విడదీసినది	Ch. Ramya
స్కాన్ చేసినది	Prathyusha
పరిశ్ల చేసినది	SANDHYA
పేజీలు పరిచూసినది	
బైండింగు చేసినది	
ప్యాకింగు చేసినది	
స్కాన్ చెయ్యబడింది	NO
తప్పులు	NO
పరిస్థితి	Good